P. Fr. Rist

Jonathan

og andre fortællinger

P. Fr. Rist

Jonathan

og andre fortællinger

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af P. Fr. Rist: *Jonathan* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of P. Fr. Rist: *Jonathan* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Jonathan

Første del

Så langt tilbage som Jonathan Larsen kunne huske, havde han boet i Møntergade i et hus, hvis beliggenhed jeg ikke nærmere vil betegne, men det var et usselt og elendigt gammelt hus. Fugtigheden og snavset fra den snævre gade trængte op ad den smalle trappe, hvis vinduer, der var tilslørede af smuds og spindelvæv, vendte ud til en elendig brønd af en gård, hvor skarndynger kun gav plads for de stinkende retirader. Fugtige og usunde dunster trængte op ad denne trappe, helt op til kvisten, hvor Jonathan i mange, mange år boede med sin moder. Gadens luft sivede ind igennem det frønnede tømmerværk, gennem dørenes sprækker og væggenes tynde skillerum. Sommerens hede rendestens-ånde skallede kalken af murene og flængede værelsernes simple tapeter i laser, efterårets råkolde vinde blæste sjap og sjask, slud og søle op ad trapperne, satte mærker overalt og malede lofter og vægge med gule fugtighedspletter, vinterens sne føg op fra gaden og ned fra tagene, lagde sig højt i tagrenderne og spærrede husets forpestede luft inde. Larmen fra de rullende vogne dernede overdøvede råbene med fisk eller frugt og fik de gamle bjælker til at ryste; men når gadens støj og tummel sagtnede af, hørte man døre blive slået op og i, – gråd og barneskrig, skældende eller leende kvindestemmer lød da lydt ud på trappen og kvaltes igen bag smækkende døre. Først sent ud på aftenen blev det gamle hus stille. Kun det gamle tømmerværk knagede og gav

sig, kun musene gnavede ivrigt og forsigtigt, og nede fra kælderen lød skomagerens evige banken på det myge læder dæmpet op på kvisten og trængte gennem alt det gamle skramleri, som stod stablet ude på gangen, ind i de to små rum, hvor madam Larsen boede med sin søn Jonathan.

Hun var en skræk for husets mange børn, en underlig gåde for de voksne, og for Jonathan selv genstand for en uforklarlig rædsel. Hun var en lang, benet, noget foroverbøjet skikkelse med spidse skuldre; men det var især hendes ansigt, der gjorde børn og voksne bange, dette magre ansigt med de lamme, forstenede og ubevægelige træk som i en voksmaske, døde som hos et grimt, smudsigt lig, med den krumme næse, de fremstående kindben og de smalle læber, som undertiden blottede nogle gule tænder, der ligesom hang hende ud af munden. Hendes små, utydelige øjne flakkede altid uroligt og søgende omkring med hurtige, snappende, begærlige blikke, der ligesom greb fat i det, de traf på. Var det underligt, at husets mange vantrevne unger, der altid lå og drev på den smalle trappe og i den lille, skidne gård, råbte: "Heksemadamme!" efter hende, når hun viste sig?

Jonathans fader havde været drejersvend, og han var det eneste lyspunkt i drengens liv. Drejersvenden gav sig imidlertid ikke meget af med sit håndværk. Det var gået tilbage for ham, og han var blevet flyttekarl ved løsøreauktioner. Efterhånden var han slået ind på at være en slags kommissionær for møbelopkøberne. Når disse ikke selv kunne være tilstede ved auktionerne, dels fordi der ofte blev afholdt flere på samme

dag, dels fordi de velhavende og velnærede auktionsdamer tit fandt sig hævede over at møde på de små og mindre lukrative auktioner, hvor de kun havde fundet et enkelt nummer værdigt til et bud, benyttede de lille Larsen som mellemmand. Der hørte megen snildhed, megen konduite og megen smidighed til for at behage de kræsne damer, og for at undgå deres mishag, når konkurrencen imellem dem var varm, og kampen om et stykke møbel stod hed og hidsig. Men den lille Larsen vidste at sno sig og at bevare deres tillid. Når den tykke madam Wolter med den svære dobbelthage og de store ringe på de tykke fingre havde givet ham ordre til at byde på den store, grønne fløjls lænestol på en blandet auktion i Tordenskjoldsgade, fordi hun selv skulle på en diplomatauktion i Amaliegade, vidste han at udføre dette, uden at vække vrede hos madam Nærum, af hvem han havde samme befaling, ved at skaffe hende den grønne sofa af samme møblement til en uhørt billig pris; og madam Nærum var vanskelig at tilfredsstille, stiv og fornem som hun følte sig, da hun havde en søn, der var teologisk student. Den lille Larsen levede et liv i spænding og i en risiko, der udmarvede hans lille spinkle legeme, men rask og adræt var han, altid på færde, altid parat, altid ved hånden. Han lod de store, stærke karle bakse med møblerne, selv var han kun til madammernes disposition, og han udførte de fineste, diplomatiske kunststykker for at bevare deres gunst. Det var ham, som slog sin del af det store slag, som marskandiserne engang i samdrægtighed førte mod den fine taksatrice, fru Hansen, der med sine hvide fingre, sin silkekjole og sit guldstads efterhånden havde opirret madammerne i den grad, at de sammensvor sig med hinanden og lod lille Larsen byde hende over på hvert eneste nummer i

katalogen. Fru Hansen fik ikke en eneste antikvitet på den i alle Københavns aviser omtalte store auktion, hun fik ikke lejlighed til at udføre en eneste af sine kommissioner, tilfredsstillede ikke en eneste af sine klienter, hendes stilling blev rokket, og idet hun passerede de svære madammers rækker, forlod hun auktionslokalet med en fordreven dronnings hele majestæt. Det havde kostet madammerne en køn skilling at slå den fornemme fjende, men lille Larsen var dagens helt; den kolde sved stod ham på panden, han skjalv i knæene, men han tog sig sammen, da han hørte den rare madam Ulrik sige: "Gi'e manden en snaps". Han havde den dag købt for tusinder, – selv havde han ikke en øre i lommen og havde ikke fået mad i munden.

For lille Larsen havde aldrig penge. Når dagens slid på auktionsstederne var sluttet, havde han arbejde hjemme, som optog hans øvrige tid. Til langt ud på natten stod han ude på trappegangen mellem det ophobede skrammel eller sad inde i den lille alkove mellem de to værelser og reparerede gamle, defekte og ituslåede møbler, som han fik på auktionerne, fordi ingen ville byde på dem; men undertiden betroede marskandiserne ham også bedre ting til istandsættelse. Langt ud på natten limede, drejede, savede, bankede, polerede og finerede han på de gamle sager, der forlod drejersvendens trolddomsfingre blanke og fine, ligesom nye. Og dog havde lille Larsen aldrig penge, – for hans kone tog dem.

Han havde ligesom sønnen og trappens unger en frygt for denne kone som for døden selv. Den lille, raske fyr, som på auktionerne var lutter liv mellem kammeraterne og ærbødig frejdighed overfor køberne, blev som forvandlet, når han kom hjem. Han vidste, at når han lukkede døren op, stod hun foran

ham; han vidste det, og han gøs, idet han lagde hånden på låsen. Han tøvede med at lukke den op, hans hele person skrumpede sammen, hans blege ansigt med det tynde, blonde overskæg og fipskæg blev endnu blegere; for han vidste det: Når han drejede låsen om, og døren gled op, stod hun foran ham med dette underlige blik, der sugede og greb, disse rædselsfulde øjne, der var som tusind øjne. Han så de lange, gule tænder, når hun spurgte: "Hvormeget har du?" Dvælede han så et øjeblik, og flakkede hans blik omkring som en anskudt fugl, indtil han slog det ned, da traf det hendes lange fingre, der langsomt krummede sig, som for at gribe, snappe, – ligesom hendes frygtelige øjne, – og så opgav han ævred, og han gav hende alt. Han søgte næsten aldrig at beholde noget tilbage. Hun havde ham i sin magt som slangen en fugl, katten en mus, han nærede en angst som vandrerens angst i skovens nat, en hemmelighedsfuld, meningsløs, men ubetvingelig angst.

Det vil for altid blive en gåde, hvorledes den forhen så kvikke håndværker, den engang så raske lille soldat, den stadig så flittige og pålidelige arbejder var blevet gift med denne underlige kvinde; det er en gåde, der gemmer en historie i sig, som det vel havde været værd at kende og at fortælle.

Madam Larsen levede forøvrigt stille og roligt og gjorde ikke fortræd, hun sneg sig tavs med et ondt blik forbi trappens uvorne unger, som råbte efter hende; hun gik stille og stum deroppe og syslede, ligeså flittig som manden. Om aftenen gik hun om for at kræve mandens fortjeneste og give besked om de kommissioner, han havde udført. Hun bragte altid penge hjem, Jonathan så hende tælle dem og hørte faderen få bitre bebrejdelser, fordi han ikke tjente mere. Men det var især den

knappe levemåde, hun gav dem, der dengang vakte bitterhed og uvilje imod hende hos drengen. Han var altid sulten. Trods alle de levninger hun kogte sammen på den lille kakkelovn, var han altid lige sulten. Den mad, hun lavede, smagte af intet, lugtede af intet; hun kom hjem med underlige sager, som hun havde tigget sammen, stod så bøjet over ilden og blandede alskens ting, for at det skulle fylde mere, satte retter for dem, som de sultne kastede sig over og spiste uden at blive mætte, mens hun selv sad og så på dem med slugne øjne. Undertiden gav hun dem slet ingen mad, og lille Larsen listede sig så til at købe brød, som han stak til drengen, der fra sine tidligste år var benmager og forsulten, og alt som han voksede, fik denne gustne, usunde ansigtsfarve, som aldrig forlod ham.

Når madam Larsen ikke var i "forretninger" om aftenen, tilbragte hun denne i en gudelig forsamling på en bagsal i Store Kongensgade. Da drengen var lille, tog hun ham med, så sparede hun om vinteren at lægge i kakkelovnen, og lille Larsen måtte holde sig varm ved sit arbejde ude på gangen. Jonathan havde senere kun en meget dunkel erindring om disse hellige forsamlinger, hvor der var mange mennesker i et stort, halvmørkt rum, hvor han var bange, og hvor han trykkede sig op ad moderen af frygt for den mørke mand, som stod på en stol og truede ad ham med vrede og voldsomme ord; som oftest faldt han dog hurtig i søvn i den menneskelune sal.

Fra sin tidligste barndom huskede Jonathan kun meget lidt. Han måtte næsten altid sidde hjemme på tagkammeret og kom sjældent ud. Om morgenen, når han vågnede, var faderen gået, og når moderen gik, lukkede hun døren af og bandt vinduerne til. Han kom ikke sammen med husets andre børn, han måtte

ikke, men han ville heller ikke selv, han var bange for dem, han havde hørt, at de råbte "heks" efter moderen. Når denne en ganske sjælden gang sendte ham i et ærinde ind i rullekælderen efter pindebrænde eller tørv, stod han længe deroppe og lurede efter, om der var nogen på trappen, og når han kom tilbage, fløj han op igen, som om en vrimmel af små smudsige djævle myldrede efter ham. Men børnenes råb efter hans moder havde også gjort ham bange for hende. Var hun måske virkelig en heks? Han sad ofte og stirrede på hende, når hun stod ved kakkelovnen og kogte mad, hendes stivnede, benede ansigt med den krumme næse, som han havde arvet, og hårtjavserne, som faldt frem under kappen, blev luerødt af ilden. Var hun en heks? Når hun så vendte sig om imod ham med maden og opdagede hans stirrende øjne, spurgte hun hvast: "Lurer han? Ja jeg skal lure ham!"

Men så havde han kun sans for maden, og det vidste han jo: Hun slog ham aldrig. Der blev kun talt lidt mellem de tre, når de var sammen; og der kom aldrig nogen til dem. Det tålte hun ikke. Lille Larsen turde ikke engang kærtegne drengen eller give sig meget af med ham: det tog tiden fra arbejdet, sagde hun. Kun mens de spiste, nikkede han undertiden til ham eller listede sig til ved et skjult håndtryk eller ved et skælmsk puf at gøre en hentydning til deres søndagsture. For to ting havde lille Larsen fået sat igennem med hensyn til drengen, da han voksede til: at han kom i en god skole, og at han gik en tur med ham hver søndag formiddag.

Jonathan lignede moderen, han var en lang, skrækkelig mager dreng, da han kom i skole. Den store krumme næse og de forskræmte øjne i det gule ansigt, de tynde lemmer i de

altfor korte klæder gjorde ham latterlig, og latterlig fandt man ham også i skolen, da faderen en dag bragte ham derhen. Hans skyhed og forvirrede væsen gjorde ham til et let offer for de andre drenges ubarmhjertige drillerier, der pinte ham såmeget mere, som han altid havde været bange for mennesker, selv for folkene i huset. Han rystede af rædsel for kammeraterne, som næsten alle var børn af mere velstillede folk, og som nu stimlede om ham som en flok sultne hyæner. Hans eneste trøst var faderen; men også denne svigtede ham; for han havde ført en langsommelig krig med moderen for at få ham i den gode skole og havde tilsidst, ved at slå et afgørende slag, opnået det, imod at han tjente noget mere for at dække omkostningerne. Lille Larsen var ingen trøst for drengen, når denne klynkede over den behandling, han fik i skolen. Han gjorde sig hård og håbede, at det ville blive bedre; han havde med bekymring set, at drengen blev mere og mere forknyttet og frygtsom ved at sidde så meget alene i hjemmet og han mente, at det var nødvendigt, at han kom ud mellem andre børn. Men lærerne syntes lige så lidt som kammeraterne om den frastødende dreng med den smudsige hud og det forsultne ydre, og skolen, som skulle have været hans redning, blev hans afsky. Han krøb endnu mere ind i sig selv; han sneg sig hjem og ind i den simple stue derhjemme, i ly for den onde verdens storme, som en lænkehund kryber ind i sit hus for regnen. Han søgte at bøde på ulykken ved at være flittig. Han lærte sine lektier på fingrene, han kunne hurtigt alle sine bøger udenad, og da han ikke havde mere at læse, satte han sig til at regne.

Han havde denne underlige sans for tal, denne eksakte hukommelse for indviklede kombinationer af cifre, som indtil

genialitet kan findes hos børn, der ellers ikke er fremragende i andre retninger. Han lærte efterhånden sig selv at overføre de mangfoldige opgaver, som hans regnebøger indeholdt, på andre forhold, at omsætte de små værdier, som var angivne til øvelse, til store, og det blev ham ligeså let at regne med titusinder som med tiere. Han brød brøkerne itu i endnu mindre brøker, knuste dem i atomer af dele, og han regnede facit ud som en leg. Uden anvisning og hjælp gik han videre frem, og han fandt mærkelige måder at regne de opgaver på, som han i skolen endnu ikke havde lært at regne. Det var drengens eneste særlige anlæg. Han kunne sidde timevis – til moderen tog lyset fra ham – og bemale sin gamle tavle. Han levede et liv på den. De lege og de spændende triumfer, som hans jævnaldrende udførte og tilkæmpede sig på gader og stræder, på fælleder og trapper, opnåede han med sin griffel. Triumfer som ikke gav noget resultat udadtil, triumfer for ham selv alene, som ingen kendte.

Men i skolen var han modløs, han turde ikke svare højt og tydeligt, og kun sjældent skimtede det igennem, at han kunne sine ting. Lærerne blev utålmodige, de mødte aldrig et åbent blik, smil eller svar, de betragtede ham med en vis forlegenhed, forstod ham ikke, rystede på hovedet ad ham, undgik at give sig af med ham og endte med at forsømme ham. Regnelæreren, som, kort før lille Larsen døde, blev opmærksom på drengens regnetalent, betragtede ham forskrækket. "Han er gal – eller også er han et vidunderbarn," sagde han. Han var ingen af delene; det var kun denne påfaldende, men rent ensidige begavelse, der, ligesom en spire i en mistbænk, kan bryde frem hos børn med et sygeligt sjæleliv og hos hvem den rolige og

normale udvikling hæmmes eller fremtvinges unaturligt af ydre forhold. Men ligesom spiren i den kunstige gødning og den eksotiske varme kun sygelig og hvidlig kan drives frem til et vist punkt, således skød også Jonathans særlige evne unaturligt frem, kuet af forholdene kunne han ikke komme længere frem uden ydre påvirkning. Han blev sløv og træt, han mistede al interesse for tingene omkring sig, han afmagredes, fik hovedpine og blev betaget af en følelsesløs ligegyldighed for alt og alle.

Så gik de om søndagen deres sædvanlige spadseretur, lille Larsen og hans søn. Jonathan havde intet andet tøj, end det han gik med om hverdagen, kun engang imellem gav faderen ham en ny kasket eller om vinteren et nyt strikket mundklæde og var da mere stolt af det end sønnen, der ikke havde sans for sin person og ikke spor af den uskyldige forfængelighed, som får børn til at juble over nye sko eller et nyt klædningsstykke. Lille Larsen var derimod forfængelig nok, han havde en brun sommerfrakke, som han tog på om søndagen, og når de var kommet moderen ud af synsvidde, stod han stille på det nederste trappetrin og forsøgte at sno sit tynde skæg ud i et par spidser. Jonathan har senere fortalt meget om denne fader, som han elskede med en kærlighed og en respekt, som lille Larsen ikke anede, at han var genstand for, dels fordi det ikke faldt ham ind, at han kunne indgyde den slags følelser, dels fordi den tavse, indesluttede dreng aldrig lagde dem for dagen. Forholdet imellem dem var da i virkeligheden også det, at drengen bøjede sig i indeklemt tilbedelse for faderen, der var den eneste som nogensinde havde været kærlig imod ham, og faderen havde på

sin side både medlidenhed med drengen, fordi han levede under så fortrykte forhold, og en ond samvittighed, fordi han ikke kunne gøre ham livet lykkeligere.

Så gik de ind til bager Albeck på Lille Købmagergade og købte tre stykker wienerbrød. Den lune, kraftige duft af nybagt brød i den smukke butik, hvor de propre, røde og hvide jomfruer solgte det lækre, friske bagværk, der i brune stabler lå ophobet på plader og på disk, var for Jonathan dagens glanspunkt. Så gik vejen i almindelighed ud ad Nørrebro til Assistenskirkegård. Hvorfor vejen altid gik derud, har Jonathan ikke kunnet forklare, rimeligvis har lille Larsen nødig villet møde bekendte og har derfor undgået de andre forstæder med de mange beværtningssteder; men Jonathan havde også en dunkel erindring om, at de tidligere ikke altid satte sig hen ved den lave mur ved Rasmus Rasks bekendte monument, men at de forhen havde siddet ved et andet gravsted længere borte mellem de fattige grave. Mon lille Larsen havde én eller anden derude, ved hvis grav han havde trang til at dvæle, – en grav som måske i tidens løb var blevet sløjfet og brugt til andre?

Fra det øjeblik de var kommet på gaden, på hele vejen ud til de dødes have og hele tiden, mens de sad derude eller gik om mellem gravene, snakkede lille Larsen uafbrudt til den tavse dreng, søgte at opmuntre ham ved alle mulige livlige fortællinger, viste ham mærkelige ting i butiksvinduerne, pegede på folk, der gik forbi og kom med raske spørgsmål, der som oftest ikke fik svar. Jonathan, som var sløvet og indtørret ved den ensformige, afsondrede levevis i hjemmets og skolens mekaniske trædemølle, som var blevet træg og trøv og ligegyldig i sin bænkebidertilværelse, hørte næppe og forstod

næppe faderens mange ord. Han tænkte på vejen derud kun på de stykker bagværk i det fine, hvide papir, som faderen bar, og kun når der i talens løb fremkom noget, der berørte mad og drikke, lyttede han til.

Når de kom ind på kirkegården, var lille Larsen ganske tavs, mens de gik hen til deres sædvanlige plads, for højtideligheden derinde virkede straks på ham; men det varede ikke længe. Ved forårstide stod der en usynlig dampende em af den fedtede jord derinde, en frisk muldjordslugt slog dem i møde, og alle de nye, velnærede spirer, som fede og saftige skød op overalt, gød en tæt frugtbar ånde ud over gravene, der næsten blev for stærk og for krydret, når solen brændte på buksbomhækkene og på de mange halvvisne kristtornkranse. Men når de om sommeren gik om i de smalle gange og drak den søde, lunkne duft fra blomsterne, der glødede, luede og flammede mellem det mørke grønne og de hvide sten, længtes de næsten efter kulden og sneen. Al denne pragt gav for megen kirkegårdsstemning. Nej, vinteren var deres gode tid, så havde de pladsen mere alene for sig selv. Når vejene og gangene derude lå i et blødt, smeltet ælte, der formede fødderne i sit seje ler, når det faldne løv lugtede bittert, når de nøgne kviste og de tørre, altidgrønne buske strittede stive ud i den tågede luft, og især når sneen lå tykt og dækkende over grave og gange, hvidnede alt, jævnede alle tuer, glattede småhøjene ud, så kors og tavler forsvandt, da var der fred, og da så der ud som i enhver anden have.

Stedets sørgmodighed gjorde indtryk på lille Larsens stærke fantasi, men ikke på Jonathan. For ham var det intet dødningerige, i hans fantasi sneg ingen spøgelser sig om mellem gravene, og når de i tusmørket gik hjem, stod der ingen

dinglende benrade lurende bag de tætte buskadser. Han satte sig rolig og uberørt ned ved foden af Rasmus Rasks monument og slugte det tarvelige smørrebrød i en fart for hurtigt at kunne tage fat på det fine hvedebrød. Lille Larsen havde en flaske brændevin i lommen, hvormed han krydrede maden, men han så sig om, hver gang han satte den for munden. Han snakkede om de få mennesker, som gik forbi, og som ofte så nysgerrige på den lille mand og den blege dreng; han talte om "de stakler", som syslede derinde mellem deres afdødes grave, og når han så, at drengen sad tavs og udeltagende, søgte han at opmuntre ham med morsomme historier eller eventyr. Han greb med iver ethvert spor af liv i drengens ansigt og var henrykt, når han kom med et spørgsmål.

"Hvem der egentlig ligger dér," sagde han hurtigt, da Jonathan engang pegede på stenstøtten med de mange underlige skrifttegn. "Ja ser du," vedblev han betænkelig, idet han læste navnet på urnen, "der ligger Rasmus Rask, det er et rigtig rask navn, er'et. Det sku' du hedde, så ble' du sgu en rigtig rask fyr, Jotten, hva? Ikke sandt? Har du'et godt, min dreng, hva? Er der no'et i vejen? Nå, – ja hvem der ejentlig ligger dér, si'er du, ja se – han var vel såddan en kineser ser du, – det ka' jo enhver indiot jo se på skriften, ja, og så står der: Sit – fædre – ne – land – skylder – man – alt – – det er hørt! Nå ja, somme tider skylder man jo osse andre en skillingspenge. Han er død, forstår du, derfor har de siddet stenen over han. For han ku' vel inte leve her i desse satans vejr, nej – han var vant til varmen forstår du? Ser du, jæ æ ikke langt fra a' være temmelig vissen på, a dæ æ den kabyler, som de viste frem på Alleenberg i min barndom. Ham så jæ mange gange. Det var et rigtig livstykke

var'et, såtten han ku' springe, dæ har du aldrigen set magen etter, lille Jotten, li'esom en veverkat var han, og så var han prikket og brodereret i skindet li'esom et gulvtæppe, og så slugte han sabler li'esom ham på Bakken, da jæ var dreng, men dæ var en værtshusholder fra Larsbjørnsstræde, – nej denne her kineser var fra Kina og han ku' vel inte tåle det omflakkendes liv i de nordlige lande. Herregud! Å nu ligger han her, å dæ var ka'ske inte kviddret for hans vugge, at han sku' ligge på Assis-stensen – – dér kommer murmester From henne; hva' fa'en vil han på kerregå'ren? Mønt har han ka' du tro, han æ inte bange for a' spendere et par tusind på et maleri, når det kniver. Sku' han ha' konen liggendes her etsteds?"

"Sig mig engang," spurgte lille Larsen for at more drengen og for at mætte sin egen stolthed over drengens dygtighed i at regne, "når nu murmesteren køver for – la' vos si'e – 4000 på auktioner om året – å dæ gør han maveligen, ja mer end dæ, – så må han ha' svære kapitaler, hva'beha'er? La' mig nu se, la' mig nu sie' at dæ æ renten a' – såtten til en 5 procent?"

"Det er 80.000," sagde drengen lidt efter.

"Ja æ dæ ikke satans, å dæ bare til malerier – nådada, gu'bevars, sikken forretning!"

Så stoppede lille Larsen sin lille pibe med de smalle rustbrune fingre, der så ud, som om de var gennemtrukne af fernis lige til benet, og da han havde tændt sin pibe, satte han sig i stort velvære ned ved siden af Jonathan og fortalte ham historier. Han fortalte den om pigen uden hænder, om jernhesten og fare, fare krigsmand, men de lod til at more ham selv mere end drengen. Denne havde grebet tallet 80.000 og arbejdede videre med det, multiplicerede det op til en

svimlende sum og drog renterne ud og købte pàny malerier, 20, 55, 72¼, 30¾ malerier om året, – hvormange blev det? Og renten? Og kapitalen?

Men lille Larsen fortalte: – – "Så sad da de stakkels krigsmænd i mørk arrest på indskrænket kost, som man si'er, for de fik ikke andet at æde end skruptusser og snogefedt, og så sku' de halshugges næste dag på slaget elleve præcis. Men dronningen bad for dem og i hofdamerne og det hele kommiplot. Men nej, gu' om kongen ga' sig. Han grinte bare til hende, for hun var et ganske ungt liv, sådan med hørhår og voksansigt, ganske dejlig. Men der hjalp ingen krussemynter.

Så var det om aftningen et grusommeligt vejr, med lyn og torden og med højvande og stormflod, og det blæste såtten at hele broen over det vand, som la' rundt omkring kongens slot, li'esom nere ved Holmens Kerke, gik i smadder, og man ku' hverken komme frem eller tilbages til byen om morningen. Kongen blev natulligvis knusendes gal i skralden, og hanses piger ku'tte komme over til byen til bageren og hente brød. Men så slog klokken elleve og kongen gik ud på altanen på sit høje hvide slot, så hvidt som et kridt, så sort som et kul, og da det lille dronningelam bad for de fangne krigsmænd, så ble' han arrig i tupeen og råbte: "La' dem ri'e a' helvede til, om de kan!" og så fik de deres heste, men gud fader bevares så mådelig og mavre de var, og de arme riddere var både sultne å lasede å slatknæede, men stormen skreg, og kongen skreg, og dronningen græd, men så råbte han oppe på altanen: "Afsted med jer!" råbte han, "over det sorte vand, over den hvide bro som stormen har knust!" Så satte de til, men vandet det skummede og kogte, forstår du, det væltede og strømmede,

forstår du, og hestene ku' ikke springe – så gren han rigtig sve'ent deroppe, den onde tamp og vrælte: "Til schafuttet med det rak!" men så hug de i, de tappre landsoldater, så gnisterne sprøjtede efter dem, og afsted satte de – alloh hop for gamle Danmark! – i strakt firspring over på den anden side af det grimme vand, men den allerbageste – og det var nu netop dronningens egen lillebror, men det vidste kongen nu'nte no'et om – han kom kuns halvvejen, forstår du, så skvat han i med hesten og det hele og kom aldrigen mere op. Men dronning Lækker besvam og kong Brille var gram, og næste dag sang pigerne i køkkeneret, – – der kommer murmesteren igen, Jonathan, ka' du pænt ta' kasketten a' min dreng."

Og da den fine mand var forbi, sang lille Larsen ganske vemodigt og sagte:

Fare, fare krigsmand,
døden skal du lide.
Den, der kommer allersidst,
skal i den sorte gryde.

Jonathan havde ikke evne til at følge faderens hurtige talen og fortællen, den interesserede ham heller ikke. Kun når der i eventyrene forekom noget om hekse, og det var *meget* ofte, fo'r han sammen og lyttede efter; for så kunne han ikke lade være at tænke på moderen derhjemme og på den kvalme stue, der lugtede af lim og fyrretræ, på de skrå panelede vægge, på den lille hestehårs sofa, hvor han sov om natten, på klapbordet, på de hullede stolesæder, hvoraf blåret stak ud, på det smudsige tapetpapir med det eneste skilderi: Heltene af 2. april med gravhøjen i midten i en dårlig ramme med knækket glas, og på kakkelovnen, hvorved han vidste, at hun stod og lavede den

underlige mad. Turen hjemad var da også altid trist og kedelig. Jo mere de nærmede sig Møntergade, des tavsere blev lille Larsen, tilsidst sagde han ikke et ord, og da de gik opad trappen, stod han stille og åndede op ad muren, for at brændevinsduften kunne fortage sig. Han talte næsten aldrig om hende deroppe, og når det skete, betegnede han hende kun med "hun". Og *hun* modtog dem ikke med spørgsmål, fortalte dem ikke, hvad hun havde bestilt, – hun gav dem mad; men en hund får venligere ord, når dens føde kastes til den, end dem hun mumlede, når hun skubbede fadet hen på bordet. Så gik lille Larsen ud på trappen og syslede med sine stoleben og bordben, mens han fløjtede ganske sagte, Jonathan tog sin tavle, og heksen gjorde i stand efter bordet, tog så sin bibel og satte sig til at læse højt for Jonathan, i flæng af det nye og gamle testamente. Det var den eneste bog, hun tålte i huset foruden drengens skolebøger, som hun mistænkte for kun at ånde ugudelighed og vantro. Hun læste og læste, hun søgte og søgte i den hellige bog: Hun ville vide, i hvad hun syndede, og hvilke af Herrens bud hun ikke fulgte, – men aldrig kunne hun finde det.

Jonathan kunne næsten Biblen udenad, det var den eneste bog, han fik at læse, og den interesserede ham ikke i længden. Det gik hermed som med spadsereturene, først langt senere gik det op for ham, at skønnere læsning fandtes ikke, og at disse ture med faderen havde været glanspunkterne i hans liv. Da de ophørte, blev savnet af dem bittert og tungt – først senere tumlede hans tanker med dem, og *så* først forstod han, hvilken betydning de havde haft for ham.

Da Jonathan var 14 år gammel, døde lille Larsen. Sønnen var den eneste, for hvem det havde været en hemmelighed, at det

mystiske herredømme, som konen udøvede over manden, kom af, at denne engang havde været meget forfalden til drik. Hun havde fået ham skrammet således, at han aldrig mere drak sig fuld, men de midler, hun havde brugt, havde været af en sådan natur, at rædslen for hende blev ham siddende i blodet. De vidste alle, undtagen Jonathan, at lille Larsen holdt af at tage sig en tår, når han så sit snit dertil, de vidste det henne i auktionslokalerne, og de vidste det hjemme i huset, lige fra drengene ude på trappen og ind til husets fineste beboere nede i stueetagen. En dag da Jonathan kom hjem fra skole, var faderen blevet bragt på hospitalet, hvor han døde nogle dage efter. "Af delirium" hviskede man til hinanden.

Det var første gang i lange tider, at Jonathan græd. Sorgen kom pludselig på ham, som et overfald bagfra, som et knivstik i ryggen, og såret, det voldte, lukkede sig ikke helt, der dannede sig en skorpe derover, men det tærende savn af hans eneste ven holdt det friskt, og atter og atter brød det op, voldte ham smerte og blødte. Han levede længe for denne sorg og for dette savn, han plejede på en selvpinende måde det sår, som var tilføjet ham, rugede over det; grublede over det om dagen, drømte om det om natten, vågnede tit og kaldte Faer! Faer!

Faderens død havde mange følger for ham. Moderen klagede og klynkede over, at de nu intet havde at leve af, og hun benyttede sin situation som fattig enke til at gå om til lille Larsens velyndere for at få hjælp. Det var ikke meget, hun opnåede, for man havde kun ringe lyst til at hjælpe den uhyggelige kone. Men hun var ikke rådvild.

Nogle måneder efter faderens død blev Jonathan, en morgen da han kom i skole, kaldt ned til bestyreren. Han havde næsten

aldrig talt med ham før, og den forskræmte dreng stod skælvende foran den tykke, alvorlige mand.

"Jeg hører, at din fader er død," sagde han og så ned på drengen, "har din moer ikke råd til at betale dine skolepenge?"

Drengen svarede som sædvanlig ikke, og bestyreren stod nogen tid og så på ham, målte ham, følte et øjeblik ligesom medlidenhed med ham, men alt som han betragtede drengens fremstående øjne, hans store næse, hans udspilede, røde øren, de dybe hulninger bagved dem ved nakken og halsen, som var ynkelig spinkel, blev han ligesom mere og mere irriteret; han rakte ham hurtig et brev: "Du passer ikke, og du har aldrig passet for denne skole. Giv det til din moer. Du kan gå hjem." Således blev Jonathan vist ud af skolen, da der ikke mere blev betalt skolepenge for ham. Men sorgen for faderen brød atter op i ham, og såret blødte.

Fænomener som Jonathan er ikke sjældne, læger og lærere, især almuelærere, vil kende dem, men i almindelighed vil den sløvhed som behersker dem i barndommen, efterhånden tabe sig, når de kommer ud i verden og kommer til at leve under andre forhold. Dette kom Jonathan ikke til, eller rettere sagt, de forhold, han kom til at leve under, udviklede end mere hans særheder.

Han kom ikke mere i skole, men da han skulle konfirmeres og gik til præsten, gentog livet fra skolen sig. Hans "præstekammerater" havde deres spas med ham, drillede, puffede, skubbede ham og gjorde ham til grin for pigerne. Derfor stod han altid på lur i en gadedør til klokken slog og skyndte sig så ind i kirken; når så undervisningen var forbi,

smuttede han straks ud og løb hjem til Møntergade, så hurtigt han kunne på sine magre ben.

Imidlertid havde hans moder vidst at finde sig en levevej. Hun sluttede sig til den flok af mærkelige eksistenser, der ligesom grådige hajfisk begærlige boltrer sig i de store hovedstadsauktioners brede kølvande. Hun holdt til med hele dette fattige og tvivlsomme slæng, som altid møder på auktioner, som holder sig allerbagest i salens skygger, bag de velklædte liebhavere og de dominerende professionelle købere, – dette slæng, som aldrig har råd til at købe eller vover at gøre et bud, men som erhverver sig skramlet, affaldet, de brøstfældige, defekte møbler, de plettede, fjæsede og flossede gang- og sengklæder, de store bunker værdiløst makulatur, alt det blandingsgods, som andre ikke gider byde på eller lade slæbe hjem. Men imellem dette skrammel søgte de og fandt undertiden sager, som atter kunne repareres og oppudses, og det hændte, at de en sjælden gang gjorde et fund i disse kasser og kurve og pakker med "adskilligt": en overset antikvitet, en upåagtet, anløben og itubrukken guld- eller sølvgenstand eller lignende, som lønnede dem mange timers tålmodige venten og spændte forhåbninger. Mellem disse folk fandt madam Larsen sit tilhold; for alle disse pjuskede og smudsige gamle mænd, disse lurvede og laskede kvinder med hullede kastesjaler og forkrøblede hatte manglede altid penge til deres "forretning", og den slags folk fik jo ikke kredit ved auktionsbordet. Madam Larsen blev lidt efter lidt deres forsyn, til hende tyede de, når det kneb, og hun hjalp dem – mod sikkert pant og ublu rente. Hun havde set, at næsten alle disse mennesker ejede en eller anden værdigenstand, som de hængte ved, som de klamrede sig

til med en ufornuftig, halvfjollet kærlighed, som de evindelig måtte sætte ud, men som de altid løste ind, selv om de skulle sulte derfor; de kæmpede tit en energisk kamp for at vedblive at være ejer af et par gamle sølvskeer eller et lommeur eller en guldbroche eller en temaskine osv. osv., som måske var nedarvede ting, minder fra bedre dage, fra deres døde forældre eller børn, eller sager, som en indgroet tro på deres fabelagtige værdi lod dem sætte pris på. Madam Larsen blev for disse folk en afløser af det strenge og knappe lånekontor. Hun gav dem flere penge, men hun tog også renter, der var himmelskrigende høje.

Lidt efter lidt fik hun mange besøg på sin kvist. I den tid Jonathan gik til præsten, begyndte hun denne forretning. Når han sad inde i kammeret med sin katekismus eller sine fantastiske regnestykker, hørte han moderen snakke inde i det andet kammer eller ude på gangen. Han hørte hendes angbrystede mumlen derude, og fremmede kvindestemmer, der talte skændende højt, eller mænd, der bad med korte, stammende ord; så hørte han hende med små, prøvende slag pinke på en metalgenstand med de lange negle; så gik de fremmede, og hun kom ind, gnidende og gnikkende på de blanke ting, hun havde i hånden, og som hun gemte i stuen.

Madam Larsen havde også sine planer med Jonathan. Hun talte ikke derom, men hun overraskede ham med at give ham papir og penne, så at han kunne øve sig i skrivning; hun ville have, at han skulle tage undervisning i regning, hvilket han dog vidste at tigge sig fri for. Han behøvede det heller ikke. Om aftenen måtte han regne for hende. Hun tog en hel del småbøger frem og sad og bladede i dem, lidt efter lidt faldt det

ene spørgsmål efter det andet til drengen, som sad ved sin tavle.

"Mathiesens enke: 4 kroner, hun gi'er 25 øre om måneden; hvad er det for procent?"

"75," sagde drengen lidt efter.

"Glarmesteren 2 kroner og 50, han ska' gi'e det samme, hvad bli'r det?" Og drengen svarede, og hun blev ved, men undertiden var summerne større og procenterne mindre, og hun læste dem op af trykte bøger i foderal, og tallene lod hende stønne og sukke. "400 kroner til 4 ½ procent, det er så lidt –?"

"Atten!" sagde drengen.

"Ja, ikke sandt, det er ingenting, ingenting, det er snyderi –," og hun grublede over sine regnskaber og glemte at spørge, til hun opdagede drengens sortrandede øjne stirre på sig.

"Hva' lurer han på? Ja, jeg skal lure ham," sagde hun bister og samlede bøgerne sammen. Så tog hun Biblen og læste for ham, indtil han blev søvnig og krøb i seng; han hørte hende læse, til han faldt i søvn. –

Så blev han konfirmeret, og dagen efter gik hun med ham til skræddermester Renstrøm, hvor hun havde fået konfirmationstøj til drengen, imod at denne skulle afbetale det med arbejde.

Hr. Renstrøm, som var svensk af fødsel, havde en hosekræmmer-, eller som det nutildags hedder, en herreekviperingsforretning. Han var en meget pyntet, fed mand, hans store, stive skjortebryst buede sig ned over den runde mave og lå fladt op over det brede bryst, et spraglet slips med en stor nål og skinnende flipper omsluttede hans dobbelte, velragede hage, de fede læber havde altid et mæt og behageligt

smil, og hans små ivrige øjne var grådige med overalt, sprang fra person til person og fra krog til krog. Forretningen var ligeså pyntelig som hans person. Diskene var skinnende mahognitræ, de lyse reoler bugnede under de svære, fast sammenrullede tøjruller, og der var mange rum tæt optagne af færdigsyede frakker og bukser, der flunkende nye og fine hang i loftet, kun manglende kroppe for at marchere ud i verden som en pyntelig hær.

Igennem et par luftige, rummelige lokaler førte hr. Renstrøm drengen ind på kontoret. Men dette kontor var kun et forhenværende køkken, som kunderne ikke fik at se. Hidindtil havde hr. Renstrøms hele regnskab og bogholderi kun bestået af en lille bog, som han havde i lommen, og den store lovbefalede hovedbog, som han om aftenen asede med i sit ansigts sved. Skrivning og regning havde aldrig været hr. Renstrøms fag, og hans påholdenhed og mistænksomhed tillod ham ikke at betro nogen medhjælper sine indtægter. Da forretningen imidlertid gik rask frem, *måtte* han have hjælp, – han kunne ikke holde ud at sidde hjemme om aftenen og føre bøger, skrive ind, føre ud, regne sammen, gøre op, – om aftenen ville han more sig, nyde livet, københavnerlivet, varietéerne. Da sendte et medlidende forsyn ham Jonathan; den usle dreng blev den velnærede Renstrøms trøst. Hver morgen kom Jonathan og gjorde regnskaber op fra den foregående dag ude i det lille kolde køkken, der blev ham anvist til kontor. Rummet var fuldt af kasser og halm, overfyldt af pakker og klæderuller; der flød overalt af rester og lister og strimler og prøvelapper, af nye klædes stoffer og tøjer til foer, som udsendte en kvalm, svovlet lugt; men på vaskebordet lå hans bøger. Den store, fine

hovedbog med de blanke, glittede blade var Jonathan en stor glæde. Når han havde hængt sin lille tynde frakke hen i den rustne skorsten, skyndte han sig straks hen til den svære foliant, og når han lukkede den op, lod han med en vis vellyst sine mærkeligt smukke hænder glide hen over de kolde, blanke sider. Han fik denne bog kær, og uden at kaste et blik ud af vinduet ned i den tomme, betonlagte gård, hvor kun retiradedøre engang imellem blev smældet op og i, arbejdede han sig ind i hr. Renstrøms indviklede bogholderi og holdt det hele regnskab i en mønsterværdig orden. Når han følte sig sulten, tog han en lille pakke kummerligt smørrebrød frem af frakken, satte sig på en pakkasse og spiste, mens han stadig stirrede hen på bogen.

Hr. Renstrøm var henrykt over drengen. Han gav ham et par forskårne benklæder og en falmet frakke, men da det lod til, at han stadig kun ville lønne drengen med klædningsstykker, trådte madam Larsen op og aftvang hr. Renstrøm en nogenlunde god betaling, som hun selv personlig afhentede hver måned. Men Jonathan tjente hende ikke nok, og da han havde god tid, fandt hun snart et lignende arbejde for ham. Denne gang var det hos en skomager i Adelgade. Det var en skikkelig lille mand, og da der var varmt i hans bagstue, og da hans kone undertiden gav drengen noget at spise, kunne han have befundet sig vel ved at komme dér, men han fik i almindelighed kun dårlig ro til at holde styr på skomagerens smudsige regnskaber, når det var arbejdsdag. De tre svende arbejdede jo rigtignok kun de tre af ugens dage, men de dage blev han også drillet og tirret på alle måder af de lystige fyre. Hans underlige personlighed, hans latterlige, magre ansigt

med den krumme næse og hans tynde, dinglende lemmer gav dem stof til utallige narrestreger til morskab for mesterens kone og børn, som, når svendene ikke var tilstede, endnu ubarmhjertigere havde ham til bedste. Nej, så var dog skrædderens køkken bedre, selv om der ofte ved vintertid var så koldt, at hans fingre sved af kulde, og det blanke papir i bogen var som en isflade at skrive på. Her var han dog alene og fri for mennesker.

Men den bedste plads fik dog Jonathan en del år efter. Det var atter madam Larsen, som, uden at han behøvede at opgive sit arbejde de andre steder, fik ham anbragt i det auktionslokale, hvor faderen som oftest havde arbejdet. Her blev han sat ind i en krog, som ved en spansk væg var afdelt fra den store auktionssal, og som dannede et lille lukket rum for sig, et halvmørkt hul, hvor gassen måtte brænde hele dagen. Men dette lille hul, hvor han nu tilbragte en stor del af sit liv, blev ham kært. Kulden fra den store sal listede sig ind over gulvet og isnede hans fødder, det evigt brændende gasblus over hans hoved hedede hans hjerne, den ilde lugt og det gamle støv fra møbler og sengklæder gjorde luften trang at ånde derinde, men arbejdet optog hans tid og hans tanke. Der var ikke afveksling eller forandring eller spænding i dette arbejde, men alt, hvad der var i ham af tanker og liv, blev lagt i beslag af disse underligt indviklede og vanskelige regnskaber, som forretningen førte med sig.

Havde han været som andre mennesker, og havde han levet under almindelige forhold, ville han måske have udført sit arbejde ligeså punktligt og nøjagtigt, men selve livet, – hvilen og nydelsen – ville vel da have været hans mål, for ham blev nu

arbejdet målet, denne tumlen med talrækker, sammenlægninger af summer, som transporterede fra side til side, voksede og voksede, var for ham resultat, afslutning, mål – og så forfra igen. Han mærkede ikke til sine iskolde fødder, han følte ikke sit tynde blod stige op i hjernen, hvor det sydede under gassens tørre flamme. –

Således levede Jonathan Larsen i mange, mange år. Han havde ingen trang, ingen lyst til at leve anderledes, han havde ingen ønsker, ingen lyster, ingen nysgerrighed, intet andet begær, end den rene materielle fornemmelse af trang til mad, når han var sulten, til varme når han frøs, og selv disse fornemmelser var aldrig heftige hos ham. Han arbejdede instinktmæssigt, ligegyldigt som et dyr. Han var som et træ, der er stynet og stævnet for stærkt, det trives og vokser ikke, men det går heller ikke ud, – eller som et dyr, der er født i bur, og i fangenskabet ikke udvikler sig, men mister sine særegne egenskaber og bliver deformeret, sløvt og sygeligt.

År svandt hen uden at Jonathan mærkede synderligt mere dertil, end at det blev nat og det blev dag. Han så ikke Solen, som gjorde mørkt og gjorde lyst, han havde ingen tanker og ingen drømme om det store land, som denne sol lyste over, de vide, grønne marker, de store, brune skove og det udstrakte hav, som den farvede i uendelige farvetoner, eller om at der færdedes mennesker, hvis sjæle levede i deres hjerners og hjerters ligeså uendelige tanker og følelser. Han vidste ligeså lidt om de store begivenheder, der rystede den store verden, som han kendte de små hændelser, der undertiden forefaldt i den lille kreds, i hvilken han åndede og levede. Han mærkede ikke, at safterne gærede i hans legeme, så at dette rakte og

strakte sig, han havde ikke sans for at lemmerne voksede ud af hans tøj, at hans gule ansigt blev mere og mere benet og skarpt, at næsen krummede sig, og at det tynde skæg groede på hans hage; – – næsten sporløst for ham selv gled han fra dreng over til at blive yngling, og fra ynglingealderen voksede han sløvt og tungt over til at blive mand.

Stadig uforandret, ensformigt, enstonet gik livet hen. Om morgenen sneg han sig sky ned ad trapperne og ud på gaderne, listede sig langs med husrækkerne, så tæt, at murene satte mærker på hans ærmer – og uden at se, hvad der skete omkring ham. Intet menneske fik ham til at standse, aldrig lokkede butikkerne ham til at stoppe op for at se, et råb på gaden bragte ham hurtigere afsted, og traf et opløb ham på hans vej, gav han sig til at løbe, instinktmæssigt, ikke så meget af frygt for en truende fare, som fordi han havde sky for mennesker, ligesom dyret i skoven uvilkårligt flygter for de fredeligste børn, der ikke kan skade det. Og så gik dagen fra skrædderens pakrum til skomagerens lumre stue og til auktionssalens skumle krog. –

Der hører varme og luft, næring og fugtighed, til for at dyr og planter kan udvikle sig normalt, mangler én af disse ting, kan der hos det levende dyr indtræde en dødlignende tilstand: En frø eller en snegl kan i åringer ligge i dvale og dog ikke være død. Således gik det Jonathan i åndelig henseende, han manglede de betingelser, der for ham hørte til at *leve* livet, og derfor *levede* han det heller ikke, men lå i dvale, stiv og kold, næsten uden hjerteslag.

Undertiden kunne han dog ligesom vågne. Ansigtet forblev lige sløvt og udtryksløst, men tanker kunne da røre sig i ham, der ligesom efter en lang søvn rakte og strakte sig, ligesom blev

altfor store og mægtige, som om de ikke kunne rummes i hans hjerne og de formede sig da i lutter ubehjælpsomme tvivl og lutter spørgsmål. Men da han ingen havde at spørge, pinte de ham, voksede, svulmede, pressede, så at de smertede inde i hans hoved. Hvad var meningen med at han levede sådan? – – Og hvorlænge skulle han leve sådan? – Og når han døde? Hvorfor havde han så levet? – – Og ondt og godt? Hvad var ondt og hvad var godt? Gjorde han noget ondt? Havde de gode det bedre end de onde? Han gjorde jo ikke noget ondt – men andre folk, de havde det dog bedre, – bedre mad, – bedre klæder? –

Når han henad aften kom hjem, efter hele dagen kun at have levet af et par nødtørftige stykker brød, kastede han sig med glubende hungrighed over den mad, som moderen bød ham, eller som stod og sivede på kakkelovnen, når hun ikke var hjemme. Så satte han sig stille hen og ligesom sov eller drømte. Da kunne han fare op, der kom en smule lys i hans matte øjne og han, som næsten aldrig talte, over hvis læber der, dage igennem, ikke kom en lyd, kunne da med sin hæse, stakkede stemme i afbrudte ord stille spørgsmål, som gjorde moderen bange. Og den gamle kvinde, som med alderen blev mere og mere hæslig, iagttog ham da med en mistænksomhed og påpasselighed, som i hendes lamme ansigt kun gav sig udtryk i hendes stikkende blik. Han kunne da spørge om, hvad de andre folk i huset bestilte om aftenen, og hvor de var henne? Hvad de mon lo ad dernede? Hvor gik de hen om aftenen? I teatret, i Tivoli, i Figaro? Han spurgte om disse steder, som han måske hændelsesvis havde læst om i et blad eller på et gadehjørne, og han stillede spørgsmål, som var affødte af skomagersvendenes tale og fortællinger, og som havde forvirret ham. Men hun

afviste ham altid med det samme svar om denne verdens forfængelighed og syndighed, hun talte med truende ord om det onde, om Djævelen og alle hans gerninger og om livets slethed, hun skældte med en af harme dirrende stemme, der sank ned til en hvislende hvisken og hun brugte de helligste ord for at slå alle hans tanker ned. Alle de mest truende og brændende ord fra de helliges samfund, hvortil hun hørte, øste hun ud over ham. Men de gjorde intet indtryk, han hørte hende næppe, han faldt sammen og listede sig så ud i den lille alkove, hvor faderen i sin tid havde haft sit værksted, kastede sig på sengen og sov.

Huset i Møntergade var kun beboet af småfolk, der kunne lade sig nøje med et par værelser og et køkken, men hver måned var der nogle af disse småfamilier, som flyttede bort med deres skrammel og deres mange børn, og andre der drog ind i den tomme lejlighed med skrammel og børn, der så aldeles ud som de andres. Kun familien Larsen oppe på kvistværelserne hørte til husets faste beboere, og næst efter dem havde familien Jensen i stuen holdt længst ud. Denne familie betegnedes ved to dørplader, en lille med navnet: "Adolph Jensen, musiker", og en stor med navnet: "Therese Jensen født Hansen, dameskrædderinde"; at denne familie også havde mange børn var tydeligt nok ved den larm, der hyppigt lød ud over trappen af støjende lege og latter eller af høje klask og langvarig gråd og hylen.

Jensen havde været spillemand ved en militær afdeling i en provinsby. Han var en svær og korthalset lille mand med et rødt

ansigt og en sort paryk, der var så glat, at hans hoved så ud som om det var sortmalet og ferniseret; under den tykke og bløde næse hang et løst, gråsort skæg, som bevægede sig, når han talte. I sine unge dage havde han ført et noget vidtløftigt liv og i dybe drag nydt den morskab, som hans stilling førte med sig, når han assisterede ved al danselystighed og komediespil i byen og dens nærmeste omegn. Men denne virksomhed fik – to – skæbnesvangre følger for ham. Ved et stort høstbal, hvorved Jensen, opildnet af glæden og punchen, blæste sin kornet med sådan iver, at hans kinder svulmede og øjnene næsten stod ham ud af hovedet, endte dansens harmoniske lystighed med, at de dansende herrer kom i totterne på hinanden, og der blev almindeligt slagsmål. Begejstret over scenens liv og effekt satte Jensen kornetten for munden og blæste oppe fra forhøjningen en vild tusch udover de kæmpende, men fik pludselig "en sådan én på trompeten", – som han senere udtrykte sig – at den røg ned i halsen på ham og slog et par fortænder ud. Dermed var hans militære karriere afsluttet, da han ikke forstod at blæse uden tænder. Han havde et par år før giftet sig med Therese Hansen, som var primadonna ved et lille omrejsende skuespillerselskab, og som han nede fra orkestret havde forelsket sig i. Hun følte sig dengang så fast sluttet til kunsten, at hun først efter lang bejlen og et barns fødsel kunne bekvemme sig til at modtage Jensens hånd, men sit kunstnerkald glemte hun ligeså lidt som han. Efter at have mistet tænderne drog han til København, hvor han levede af at afskrive noder, give undervisning i musik og af at traktere stortrommen i et orkester. Men fru Therese Jensen fandt en

virksomhed, som bidrog endnu mere til familiens underhold, da hun åbnede en systue i Møntergade.

Therese havde – efter Jensens sigende – været dejlig, "frisk og sund som en hvedebolle". Nu var hendes altid stærkt pudrede ansigt noget falmet, og mange små rynker trak sig sammen om den sammensnerpede lille mund, hendes blonde hår var fra den tidlige morgen sat op i en høj, kunstfærdig frisure, der var gennemstukket af pile og pyntet med farverige sløjfer. I sin egenskab af dameskrædderinde mente hun desuden, at det var nødvendigt selv at være en levende modejournal for damerne i Møntergade og det omliggende kvarter, og hendes lille fortørrede skikkelse var derfor altid iført et toilette efter den nyeste mode – kun var stofferne af den tarveligste og billigste art. Men fru Jensen imponerede alligevel sine mer eller mindre tvivlsomme damekunder med disse bomulds- og sirtsesrober, der var nedringede i en spids både fortil og bagtil og som var lagt i de mest komplicerede plisséer og folder. Hun bevægede sig den hele dag med lange kjoleslæb, som hun på teatermaner vidste at slynge fra sig med den ene fod med den elegance, som er egen for hertuginder og markiser, og hele denne sirtseselegance fra modetidender oplivedes af en kraftig parfume. Denne parfume trængte ind overalt. Den lugtede ud på gangen, bredte sig i den store, veloplyste prøvestue, hvor hun tog imod kunderne, hvor borde og stole var bedækkede af papirsmønstre, kjoleliv, nederdele, skørter og ærmer i alle former og farver, hvor gulvet flød af lapper og tøjstumper, trådender og garnender; denne billige aroma løftede sig fra hendes lille, spinkle person, når hun hældet over bordet lod saksen løbe brummende over bordpladen igennem de billige,

men næsten altid lyse stoffer, og den flød ind til højre, hvor Jensen skrev noder, blandede sig med røgen af hans pibe eller strøg ind igennem den åbne dør til venstre, hvor familien holdt spisestue og børnekammer, og prøvede dér forgæves at overvinde duften af det våde børnetøj ved kakkelovnen og madlugten ude fra køkkenet. Fru Jensen imponerede dog ikke alene ved hele sin persons ydre elegance, – kunstens ild brændte endnu i hendes årer, og alt, hvad hun havde tilegnet sig af den tale, det sprog, den holdning og de manerer, som gør hertuginder så uimodståelige, havde hun vidst at bevare. Hun talte endnu med spærret mund og med bævende tunge, hendes tynde arme illustrerede med den mest talende mimik alle de udbrud af vild begejstring, mild bebrejdelse, rødmende undseelse, tungsindig opgivelse, uskrømtet glæde, frejdig jubel – kort sagt alle de sjælsrørelser, som ved måltagning, kjoleprøvning og tilpasning må give sig luft hos det smukke køn.

Dette smukke køn beundrede hende, og hun var modens faktotum i de nærmeste gader og stræder. Jensen beundrede hende og de skændtes næsten aldrig, hendes fem børn beundrede hende og lod sig kun med høje råb og stærk modstand spærre inde i spisestuen med tøsen. "Tøsen" var familiens pige, hun skiftede meget hyppigt, men kaldtes altid således. For fru Therese udstod store lidelser med sine piger, lidelser, som hun udtrykte med ord og en mimik, der udmalede tragediens mørkeste kvaler. "Adolph!" råbte hun, "Line lægger mig i graven. Befri mig for denne kvinde, hvis du ikke vil se mig død for dine fødder," og hun rakte begge sine spæde arme frem og pegede med opadvendte håndflader på pladsen foran hans

grønne morgensko. "Hun piner mig nat og dag, hendes tilværelse er afskyelig, imorges slog hun vandfadet i stykker, og nu har hun været borte en time for at hente en halv pot mælk!"

Og ak! – denne Line, som slog vandfade i stykker, var den, der først tændte en gnist, en lille bitte, hurtigt slukket gnist af elskov hos Jonathan.

For Line var en strålende tjenestepigeskønhed; hendes sundhed svulmede ud fra hendes runde, røde kinder og truede med at sprænge alle hægter i hendes kjoleliv; der var altid lystige sange og rappe svar på hendes læber og glade, udfordrende blink til alle mandfolk i hendes øjne. Hun slog med nakken af sit herskab og vidste altid at se sit snit til at forsvinde fra sin vask. Lirekasserne var hendes sværmeri, at løbe ærinder var hendes specialitet, at tralle alle mulige knejpeviser hendes talent, at kokettere med alle og alt, ligefra vandposten til katten, hendes livs opgave.

Når Jonathan kom hjem og listede sig op ad den mørke trappe, skyndte han sig frygtsomt forbi stueetagen; for når døren stod åben, kunne han se underlige kvindeskikkelser inde i det hvide lys, børnene kunne ligge ude på gangen og nappe efter ham, fruen selv kunne vise sig i sin pragt, eller han kunne møde hr. Jensen, hvis "goddag hr. Larsen" han måtte besvare med en kejtet hilsen, inden han skyndte sig op ad trappen. Senere hen på aftenen hørte han tit sang og bægerklang dernede fra, hvilket bragte hans moder til at udstøde forbandelser over de ugudelige; men han lyttede dog uvilkårligt efter og han kunne ikke gøre for, at han, når han tænkte på bedre stillede, lykkelige mennesker, altid i tanken dvælede ved familien i stueetagen.

Så mødte han en dag Line i gadedøren. Han havde mødt hende før, og hun havde sagt goddag til ham med et bredt smil; men den dag kom hun trallende imod ham, standsede pludselig foran ham i døren og rakte sin hånd, om hvilken der hang en løs forbinding, ud imod ham, idet hun smilende sagde: "Å, ka' De ikke binde mig dettehersens, jæ har skåren mig på køkkenkniven?" Han kunne ikke smutte uden om, han gjorde et kejtet forsøg på at binde tørklædet om hendes hånd, men da det ikke gik, lo hun lystigt og sagde: "Å de mandfolk, de mandfolk!" og sprang forbi ham og ned på gaden. Jonathan blev stående og så efter hende og gik så opad trappen endnu mere forlegen end ellers. De næste dage tænkte han på hende, da han kom hjem, ja en dag blev han endogså stående på trappen, tøvende, ventende et øjeblik. Så mødte han hende igen. "Godaften hr. Larsen!" sagde hun smilende og blev stående. Han standsede også, men da han intet sagde, nikkede hun og med et "godnat hr. Larsen!" sprang hun afsted. I et nu sydede en strøm af flammende blod op igennem ham, så det susede ham for ørene, han vaklede, greb for sig ligesom for at fange og fastholde noget, der flagrede ham forbi, så tumlede han videre. Den nat drømte han om andet end tal inde i den lille, mørke alkove. De første dage derefter følte han en sugende længsel efter atter at se den unge pige, og han faldt i uklare tanker over hovedbogen henne hos Renstrøm. Da han så en dag hørte hende komme ud på trappen, blev han stående i den halvmørke gadedør. "Uf!" skreg hun og lod, som om hun blev forskrækket. Han blev svimmel ved at se det røde ansigt og den svulmende barm, han vidste ikke, hvad han ville og rakte hånden ud imod hende. – "Uf! Hvor De dog er grinagtig hr. Larsen!" fniste hun. – Han trak hurtigt

hånden til sig, – dér var atter den hån og spot, den han evig og altid mødte! Og han løb forbi hende opad trappen, mens Line stod og så efter den underlige skikkelse, som hun havde forsøgt at gøre løjer med. Jonathan led meget de påfølgende dage og nætter; – så så han hende en aften stå og smiske med bagersvendene inde i porten ved siden af, og så hændte der ham noget, der spredte hans tanker og bidrog til, at den svage blussen af ungdommens ild døde hen og kvaltes.

Madam Larsen blev syg. Jonathan så hende i almindelighed kun om aftenen; de var i løbet af dagen kun sjældent hjemme på samme tid, og hun kom først sent hjem fra sine mange hemmelighedsfulde forretninger. En sådan aften, da han sad ene ved den lille petroleumslampe og havde fortabt sig i vage og tågede drømme om pigen dernede i stuen, hørte han moderen komme. Døren blev slået op med større støj end ellers, han så op og rejste sig forfærdet i hele sin lange, ranglede højde. Madam Larsen så skrækkelig ud. "Er du syg," råbte han, "er du kørt over?"

Hendes øjne stod stirrende og stive i det lamme ansigt, håret lå i grålige tjavser ned over panden, munden stod åben, og hun vaklede hen imod sengen. Hun greb vandkanden, satte den for munden og drak i lange drag, så strøg hun håret fra panden, så frem for sig og – gav sig til at le, højt, lydeligt, skrækkeligt. Han havde aldrig hørt hende le, han troede, at hun var blevet gal eller fuld, veg langsomt tilbage, og han blev endnu mere rædselsslagen, da hun så rakte armene frem imod ham og talte, – talte ligesom i en kærlig, rørende tone, der vakte ubestemte, forsvundne minder hos ham.

"Lille, – lille," klynkede hun, "kom nu lille, nu skal han ha' det godt lille, – å ja, nu skal han ha' det godt – vil du ha' mad? Dejlig mad, – nå så kom da lille! – tror han også jeg er en heks, hva'? Ha ha ha – skal jeg hekse penge frem, mange penge, mange, mange penge?" Men så fik hun pludselig rigtig øje på ham, hun stirrede ham i ansigtet, blev med et ryk helt alvorlig og tog sig sammen, strøg håret fra panden og rejste sig.

"Hva'er'et?" spurgte hun. "Hva' er der i vejen, – sa'e jeg noget?" så lo hun igen, vildt og triumferende, men afbrød igen sin latter, for blot at fortsætte den lavere, ganske sagte, så at den endte i en fnisen, hun ikke kunne betvinge. Hun søgte tydeligt nok at beherske sig og at lade som intet, men det lykkedes hende ikke, og hendes besynderlige væsen forøgede den hemmelige frygt, som han altid havde næret for hende. Han hørte hende stadig småle, da hun begyndte at pusle omkring som sædvanlig, og da han var kommet i seng, lød den forfærdelige latter atter højere ind til ham. Var hun blevet gal?

Et par dage efter havde hun atter sit gamle tavse og indesluttede væsen, men der var dog foregået en forandring med hende. Jonathan fik en kort tid bedre mad, ja hun købte endog nogle nye sengklæder til dem, som hun viste ham med den samme triumf i sin latter som hin aften, men lidt efter lidt fortog det sig, hun blev gerrig som før, ja måske endnu mere. Hun skændte, fordi han tjente for lidt, og de mange grove stemmer, som talte med hende ude i alkoven blev mere bedende og bønfaldende end før. Men Jonathan gled videre ind i sit sædvanlige udvaskede liv, som ved sin mekaniske ensformighed hurtigt udslettede alle indtryk, alle sindsbevægelser og begivenheder.

Da Jonathan en dag mødte hr. Jensen i gadedøren, smilte denne gemytligt til ham. "Goddag hr. Larsen," sagde han og tilføjede, idet han skælmsk puffede til ham og lukkede det ene øje: "Skælm!" Jonathan så bedende på ham, han ville vel også gøre nar af ham. "Nå, De skælm – hun ku' nok heller ikke la' Dem i fred, hva'beha'er? Ja nu er hun væk. Godmorgen Larsen," og han truede ad ham med sin tykke pegefinger.

Line var borte, men i stedet for hende så Jonathan en morgen en lille kvindelig skikkelse udenfor stueetagens dør. Det var et opløbent pigebarn med et fregnet ansigt og et uredt, tørt hår. Jonathan standsede forbavset på trappen: Pigen stod og truede ad den lukkede dør, strakte tungen langt ud og rakte næse, ja, da hun tog tungen ind igen, sagde hun halvhøjt og med indædt harme: "Skrub a' din mær!" Da Jonathan rørte sig, fløj hun bort. Det var familien Jensens nye tjenestepige.

Efter de sorger, som de mange piger forårsagede den sarte fru Jensen, havde hendes mand ikke vidst andet at gøre, end at antage en afdød slægtnings fattige datter som pige. Hende kunne de da vel magte, og det var jo en velgerning de gjorde! Fru Jensen fortalte smukt og vidtløftigt om den godhed, de viste den stakkels pige, men hun skulle opdrages strengt, – det forstår sig, og sædeligt – gudbevares! Hun skulle lære noget: Husholdning, modepynt og holdes borte fra fristelser og fornøjelser. Og pigebarnet blev da hver morgen sat sådan i trit, at hun den hele dag snurrede rundt og var i bevægelse, og først standsede sin uro ud på aftenen i sin seng, når børnene sov, og hr. og fru Jensen gik i teatret eller på varietéer. Sat i fart sprang hun fra børnene til maden, løb ærinder, vaskede trapper, var model for fruen, stadig med sit forpjuskede væsen og med et

tvært og muggent udtryk i sit lille fregnede ansigt. Hun blev kusket af fruen, kommanderet af manden, plaget af børnene, svedet af køkkenilden, gennemblødt ved vaskerballerne og der samlede sig i hendes stakkels lille hjerte et forbitret had og en indeklemt arrigskab, som hun ikke turde give luft – før hun var alene. Hun "svarede ikke igen", men når døren havde lukket sig efter hr. og fru Jensen, gav hun sig luft i en flydende ordstrøm og i slemme skældsord; så gav hun rappe svar på de skænd, hun havde fået i dagens løb, og hun afstraffede da alle dem, der havde været onde imod hende, med spark og puf og slag og kniben og rusken – i luften.

Et par gange opdagede hun Jonathans forskrækkede øjne, – så holdt hun op, strøg håret fra øjnene og så med ubeskrivelig hån på ham med sine smukke øjne, ja, den grimme tøs havde smukke øjne – ligesom skruptudsen.

Årene var gået, stort andet end det her fortalte var der ikke sket i huset. Mange af husets beboere flyttede til og fra med deres mange børn og deres få møbler på en lille trækvogn, andre døde og kisten blev med stort besvær bragt ned ad den snævre, smudsige trappe, andre giftede sig, kom pyntede springende ud af en drosche og forsvandt oppe i de små lejligheder på "1 à 2 værelser og fælles køkken". Huset blev uforandret, Jensens i stuen og Larsens på kvisten var dets faste beboere.

Jonathan levede i dette hus, åndede dets atmosfære, men kom kun i ringe berøring med dets beboere og begivenheder. Tiden gik, og han mærkede det ikke. Hr. Renstrøm solgte sin

forretning, da han havde tjent penge nok, en anden svensker overtog den, men måtte akkordere, og den fik en ny herre. Da der blev gjort op, fulgte Jonathan med ved forretningens overdragelse ligesom det andet inventarium. Skomageren i Adelgade døde; konen skændtes med svendene og kunne ikke undvære sin pålidelige regnskabsfører; så giftede mestersvenden sig med datteren og overtog butikken og – Jonathan. De fik mange børn, der voksede og blev ligeså store som moderen havde været, da Jonathan begyndte at arbejde for hendes fader. Pladsen i auktionslokalet havde han også beholdt. Han havde engang til sin forbavselse fået 25 kroner af auktionsholderen: "En lille dusør, fordi jeg ser, at De nu har arbejdet her i 15 år," sagde han. Jonathan så befippet på pengene og på manden, – hans læber begyndte at dirre, han kom pludselig til at tænke på sin fader, og var lige ved at græde. Om aftenen faldt moderen over pengene som en grib over et ådsel.

En enkelt gang havde Jonathan i erindringen om faderen, der alt som årene gik udviskedes mere og mere, prøvet på at gå den gamle søndagstur. Men han nåede ikke ud til kirkegården. Alt var forandret, vejen derud var en anden, andre gader, andre huse; og så syntes han, at folk vendte sig om efter ham. Hans umådelige længde, hans uhyggeligt tynde arme og ben i klæder, som ikke passede ham, som nåede til anklerne og stumpede ved håndleddene, men måske mest hans ansigt vakte ganske vist enkelte forbigåendes opmærksomhed, de skottede til ham, ja det hændte, at man vendte sig efter ham, og at der var dem, der smilte og rystede på hovedet. Han lagde mærke dertil, hans ømfindtlige sind overdrev det, han syntes at høre halvhøje

bemærkninger om sig, han følte folks øjne på sin ryg, han blev revet ud af sin daglige, sløve ro, og han vendte om, skræmt, sky, skamfuld – og løb hjem på kvisten. Det blev ham mere og mere pinligt at komme mellem mennesker, han følte den samme rædsel, som da han i sin tid måtte til session, hvor han måtte blotte sin krop for mange spottende blikke, hvilket havde gjort ham syg i flere dage. Men det var nu mange år siden, tiden var gået, han havde intet ventet af den, og den havde intet bragt ham.

Da Jonathan en aftenstund kom hjem, stod hr. Jensen på trappen og ventede på ham.

"Gode Larsen," sagde han, "vil De ikke komme lidt ind til os, jeg ville gerne tale lidt med Dem?" Da Jonathan uden at svare gjorde en afværgende bevægelse og ville gå videre, standsede den anden ham: "Nej, nej, stop nu lidt – Deres moder er syg!"

Jonathan blev stående, og Jensen fortalte ham, at hun om eftermiddagen havde siddet på trappen, syg og elendig, hun kunne ikke tale og, – Jonathan ville afsted op ad trappen, men Jensen holdt på ham, – så var hun blevet bragt op, lægen var blevet hentet, nu ligger hun deroppe, – – Jonathan rev sig løs og sprang op ad trapperne.

"Ja min gode ven," råbte Jensen efter ham, "nu har De ingen moer mere." –

Madam Larsen lå død i sin seng. Midt på gulvet stod en stage med en stump lys, der kastede underlige skygger hen ad vægge og loft. Skyggen af bordet mørknede den ene væg, men stolene kastede lange, sorte edderkoppeben opad den anden side, helt

hen over loftet, og konens skarpe profil med den krumme næse tegnede sig skarpt på det smudsiggrå tapet. Lysets flamme dirrede uophørligt og gav edderkoppebenene og næsens skygge en skælvende bevægelse.

Jonathan sad på en stol, ludende forover med albuerne på knæene og hænderne knugede sammen, oppe på loftet et sted hang skyggen af ham som en sammenrullet klump.

Han sad sløv og hjælpeløs, ingen tanker arbejdede i hans hjerne, ingen sorg sammenkrympede hans hjerte, han var som den, der har fået et dumpt slag i hovedet, og som er uden besindelse. Sådan sad han længe. Han så op omkring sig, stirrede på skyggerne som skælvende klavrede op ad væggene og hen over moderen i sengen, – han søgte at samle sig, for at overgive sig til sorgen og bekymringen, men han følte sig kun uhyggelig stemt og som om der var et stort tomt rum indeni ham.

Gadens larm lød op til ham, en vogn rullede langsomt forbi, og en rå stemme råbte med muslinger; der blev åbnet en dør nede i huset, og der lød barneskrig og stemmer, som atter forsvandt, da døren blev lukket, – stilheden og ensomheden blev tungere og tungere. Han sank atter hen, men så hørte han trin, – der var nogen, som nærmede sig døren, nogen, der hviskede derude, og så blev der banket. Jonathan så hen på døren og turde ikke røre sig, men da det atter bankede, rejste han sig; han tænkte at det måske kun var en af moderens kunder, – men da døren åbnede sig, var det hr. og fru Jensen.

Det var nysgerrigheden, der drev dem op til Jonathan. Der havde jo altid gået sære rygter i huset om heksemadammen og hendes søn på kvisten, der blev hvisket om dem og peget efter

dem; netop det rolige, næsten lydløse liv, de levede, fik sladderen til at trives, men frygten for konens stenansigt holdt de nyfigne borte. Nu var der intet, der holdt dem tilbage, fru Jensen kunne ikke modstå, og manden fulgte med i håb om at kunne opleve noget mærkeligt deroppe. Men da de stod i døren ansigt til ansigt med den fattige stue, den hemmelighedsfulde uhygge og Jonathans sammensunkne hjælpeløshed, blev de forlegne.

"Vi ville blot," stammede hr. Jensen med dæmpet stemme, "spørge Dem – hjælpe Dem, go'e Larsen. – vil De komme ned til os, hm, her er så – kom nu bare. Vær nu ikke forknyt, mand!" og han tog ham under armen for at drage ham med sig. Jonathan var som et viljeløst barn.

"Hm," sagde Jensen, "var det ikke bedst, – Therese ku' du ikke hjælpe lidt her?" – Han og Therese begyndte at hviske med hinanden. Hun ville ikke blive alene deroppe og gøre i stand og ordne om liget, således som manden foreslog hende; han ville have "fyren" med sig ned, da han havde ondt af ham; men fru Therese ville med, hun var bange. "Jeg skal sende dig Lovisse herop – det er jo kuns kristen pligt," endte Jensen med at sige, og tog Jonathan under armen. "Nå kom nu go'e Larsen, frisk mod, den vej ska' vi jo allesammen – – nå, kom nu med ind. Her er dejlig varmt. De kan jo ikke sidde deroppe alene hele aftningen, mand. Lovisse! Gi' mig ungen og stik straks op med dig på kvisten. Se der er børnene, Larsen, sig goddag Fie og Nalle, og du med Susse, ka' du sige "da' mand", sådan, hahaha. Ja hun her har ikke meget å ska' ha' sagt. Vi har såmænd haft tre til, men de er gåen væk a' difteritisk og krampeslag. Nå sæt

Dem nu ned. Vær nu inte forknyt go'e ven, men hold ho'det oppe."

Jonathan satte sig og så sig sløvt omkring, hans blik slæbte sig langsomt om i det lyse værelse, der var opfyldt af sytøj; det gled hen over den store symaskine, modejournalerne på væggene, standsede frygtsomt ved det ene prøvestativ, der bar en nederdel af en kjole, så at det så ud som en fin dame uden overkrop, – og sank mat ned mod gulvet.

"Nå, nix verknoten, unge mand, – hvor gammel er De i grunden? Ikke et gråt hår endnu, hva? Og stilling, – ja De skal jo være i en god stilling ikke sandt? Hvad tjener De nu sådan om ugen?"

Jonathan mumlede noget om, at hans moder altid havde hentet hans løn.

"Det var satan! Ja hun var nok striks, den gamle. Ja jeg mener – nå, nu er hun jo henfaren, den sjæl, nå ja, en moer det er jo alligevel dog en moer. Men hvad begravelsen angår, go'e Larsen, hvorledes står det sig med mønten? Har De lagt lidt op? Var De i ligkassen Larsen? – ja for det siger jeg Dem go'e ven, jeg kan min salighed ikke hjælpe Dem. Gu' om jeg kan. Man har svært nok med at få sine egne i jorden. Hva' si'er De?"

"Vi levede jo meget stille og alene," begyndte Jonathan med tykt mæle, "vi – jeg kender ikke til, om hun er i ligkassen, og jeg véd ikke, hvad det er. Vi så jo ikke hinanden – forretningerne, – kontoret –." Hans stemme døde hen, som om han ikke vidste mere at sige.

"Ja, da må De s'gu dog vide noget om De selv har lagt noget hen?" spurgte Jensen og kløede sig i hovedet. Men da Jonathan ikke svarede, strøg han sig med den tykke pegefinger mellem

flippen og den fede hals, og begyndte at tale om kiste og præst og gravsted, men afbrød pludselig sig selv ved at sige: "Der er nogen, der kalder!" og i samme øjeblik kom Luise buldrende ned ad trapperne og farende ind i stuen.

"Jensen – kom op til madammen og det straks!"

"Hva' er'et?"

Men oppe fra kvisten lød fru Thereses stemme: "Jensen! Jensen!"

"Ta'e ungen," sagde han og sprang afsted, "der må være noget i vejen!"

Da Jensen pustende og stønnende nåede op til kvisten for anden gang og åbnede døren til den dødes værelse, blev han stående målløs af forbavselse.

Hans kone sad på gulvet i sin moderne og udfordrende pragt. Lyset stod ved siden af hende, hendes ansigt var blegt og ophidset, og den kunstige frisure var falden ned og hang hende ned over pande og nakke. Rundt omkring hende lå spredt en del mindre klædningsstykker, strømper og sengetøj, og i hendes skød blinkede en stor mængde sølv- og guldmønter mellem mange pengesedler. Hendes øjne lyste med en hidsig glans, idet hun ivrigt var i færd med at rive en lille pakke op, der var forsvarligt tilbunden og mange gange omviklet med stærke bånd. Hun hørte ikke sin mand komme, før denne udbrød: "Therese dog!"

Så begyndte hun at tale, hurtigt, usammenhængende: "Her er mange penge heroppe, sengen er fuld, strømperne er fulde, der er mange hundrede kroner, hovedpuden er fuld, der er mange

penge, – alt hvad jeg rører ved, alt hvad jeg føler på," og hun gramsede i sit skød, krammede på den lange pakkede strømpe, hun havde i hånden, og rystede en bylt der lå på gulvet, så den klingrede.

"Rør det ikke!" råbte Jensen, "hva' saten er dog det for noget, la' det ligge, la' det bare ligge, – kom bare væk, – væk fra det!" Han trak i konen for at få hende til at rejse sig op, og pengene trillede da ned ad hende og raslede rundt i stuen. Først da hun var kommet på benene, lod hun til at komme til sig selv.

"Å Gud, å Gud!" stønnede hun og brast i en hysterisk gråd. Da hun var kommet sig lidt, tog Jensen lyset og satte det op på bordet. Straks sank alle de sorte skygger ned i jorden, edderkoppebenene kravlede ivrigt ned ad væggene og ud på gulvet, den døde kones fuglenæb forsvandt, lyset skinnede ud over den tarvelige, uryddelige stue, bredte sig over konens blege ansigt, over sengen, over pengene og pjalterne og pakkerne på gulvet.

Jensen og hans kone trykkede sig uvilkårligt op ad hinanden, deres stemmer sank ned til en hvisken, de var rådvilde og bange, ligesom børn, over det vidunderlige, der hændte dem.

Jensen tog sig først sammen. "Gå ud på gangen og vent," sagde han og skubbede hende ud ad døren.

Da han stod alene i den halvmørke stue, hvor de hvide møntstykker lyste på gulvet, og han kunne høre sig selv stønnende trække vejret, følte han, at han var bange, – ikke for den døde, nej for satan, han havde jo været med til den slags ting før, han havde set døde før, – men det var lige som om der var en anden end døden i det lille rum. Nej, nej, sagde han til sig selv, man er jo en ærlig mand, og han begyndte med febrilsk

hast og iver at samle alle pengene op fra gulvet, han puttede dem ned i strømperne, og disse og de løse sedler og småbøgerne og opskrifterne, alt hvad han kunne finde, stak han ned i en halvfuld pose.

Pludselig opdagede han, at liget derhenne i sengen lå med halvåbne øjne. Han fo'r sammen, – passede hun på ham? Så gik han roligt hen og lukkede den gamle kones indfaldne øjne og tog lagenet for at brede det ud over hende, – men de tynde øjenlåg gled atter op over de fremstående øjne. Så bukkede han sig og tog et par tokronestykker, lagde dem over hendes øjne og tildækkede hende.

Kort efter havde han fået alt samlet sammen. Hvor skulle han gemme det? Nej, skufferne var lukket af, så skubbede han bylten ind under sengen, idet han tænkte: Lad hende selv beholde alt sit skidt.

Da han kom ud på gangen, sad hans kone derude imellem alt det gamle skrammel. Der var kun lys nede fra gasblusset på 3. sal, og han så hende ikke, før hun rørte ved ham.

"Å jeg er så dårlig," klynkede hun og så på ham, men hun blev ligesom beroliget ved at se ham komme tomhændet ud af stuen.

"Therese," sagde Jensen, der nu var kommet helt til sig selv. "Det er en mærkelig historie. Vi må ha' bud efter politiet, jeg må hen på stationen." – Hun fo'r sammen ved at høre om politiet.

"Bare vi ikke kan komme i ulejlighed."

"I ulejlighed? Vi? Aldrig i en evighed, vi er ærlige folk!"

Fru Jensen begyndte at græde. "Å Gud, å Gud, søde Adolph," hulkede hun, "alle de mange penge, – jeg blev rent tosset, jeg

blev så konfus, – jeg begyndte – du må ikke blive vred – mine lommer – jeg har noget i mine lommer – –"

"Hva' har du!" råbte han brutalt og greb ned efter hendes kjolelomme. Fru Therese var ved det første syn af den fremstrømmende rigdom blevet helt betaget og havde begyndt at fylde lommerne, senere havde hun atter smidt alt fra sig igen. Men ude på den mørke trappe havde hun følt, at der var blevet penge tilbage i lommen.

"Å Jensen, Jensen!" stønnede hun skamfuld, da han tog dem – det var kun en tre, fire kroner – og da han endnu engang gik ind til den døde kone og lagde pengene i posen.

Denne gang slukkede han lyset, da han gik, og alle skyggerne samlede sig i et uigennemtrængeligt mørke om den døde kone og hendes penge.

Fru Thereses svaghed havde styrket Jensens egen selvfølelse, han følte sig stærk, overlegen, stolt. Der var en højtidelig følelse over ham, han følte sig som en helt, han vidste ikke selv hvorfor. Da de gik ned ad trappen lagde han nakken tilbage og holdt hovedet frit og knejsende på den korte, tykke hals. Hvorfor i grunden gå til politiet? Hvad ragede det politiet? En gammel kone var død – nå, hvad så? Hun havde en fuldmyndig søn, – hvad ragede det politiet? Især da denne søn havde en ven, en erfaren mand, der med råd og dåd kunne støtte ham. Hvad pokker kom den sag politiet ved!

Hans kone var enig med ham, og da de var nede ved døren, havde de taget deres beslutning.

"Lovisse," sagde han med en blidhed, der gjorde hende helt forbavset, "tag tøjet på, min tøs og stik hen til onkel Valdemar, –

hvad er klokken? Nå, så er han ikke hjemme, – spring så hen på caféen og sig til ham, at han må komme straks – lige straks!"

Og stadig stolt, med en usædvanlig værdig og venlig smilende mine gik Jensen hen til Jonathan, der stadig sad med albuerne på bordet, stirrende frem for sig, omringet af børnene og midt i en uordnet hob af færdige og halvfærdige dele af mange slags sytøj.

Slaget havde bedøvet ham. Men det var ikke sorgen, der satte hans plumrede tanker i bevægelse, det var rådvildheden, det var frygten for alt det, der nu måtte ske, begravelsen og alt det, som Jensen havde talt om; det var ængstelsen for, hvorledes han nu skulle ernære sig og leve; for han havde ingen klar bevidsthed om, at han selv rigeligt havde ernæret sig af sit arbejde. Hvad skulle han gribe til? Hvor skulle han gå hen? En dyb følelse af forladthed og hjælpeløshed listede sig ind over ham; han mærkede ikke, at børnene stod og så på ham, han havde ikke sans for, at den ellers så tvære og mugne Luise betragtede ham ufravendt med tårer i øjnene og et par gange listede sig til at klappe ham sagte og blidt på armen, ligesom for at tale til ham; han mærkede det ikke, og hun talte ikke.

Nu først, da Jensen talte til ham, så han op. Han så hans runde, røde hoved og smilet om hans tandløse mund, og fru Therese i sin røde kjole, som ryddede alt tøjet af bordet, inden hun satte sig ved det, foran ham. Men han havde ikke øre for, at tonen i deres tale var forvandlet; for i deres øjne var den før så underlige, fattige fyr nu en anden; han havde penge! De ville ikke bedrage ham eller snyde ham for dem, nej, men de ville være med til at nyde godt at disse penge, drage nytte af dem og more sig med denne fyr, som måske var meget rig, og hvis

rigdomme *de* havde fundet. De gav sig venligt i snak med ham, og det varede ikke længe, før de opdagede, at Jonathan ikke havde anelse eller idé om, at der var penge deroppe. De skottede uvilkårligt til hinanden. Var det den samme tanke, der samtidig fløj igennem deres hoveder? Men de talte dobbelt venligt til ham, og disse søde ord lagde sig om hans sind som en lindrende salve, han havde ikke hørt mange slige ord, derfor smeltede han og græd. Men det var en stønnende, pinefuld gråd, der forvred hans ansigt og gjorde det endnu grimmere, end det var.

"Hvad skal der blive af mig? Å Gud, å Gud! Jeg er ingenting til, jeg er ingenting til!"

"Nå nå nå, vær nu en mand lille Larsen," trøstede Jensen.

"Vi forlader Dem jo ikke," sagde fru Therese, "vi er Deres venner hr. Larsen, vort tarvelige hjem er Deres, hr. Larsen – husfæller bør jo høre sammen, – jeg skal være Dem en anden mo – hm! – søster ville jeg sige, – ved vores barm, hr. Larsen, vil trøsten findes."

Og deres barme svulmede i god bevidsthed, de nød deres ærlighed og medlidenhed, – samtidig med at de tænkte på, hvorledes de til løn derfor bedst kunne benytte sig af den stakkels mand på en ærlig måde.

Imidlertid havde Luise fået slæberne af fødderne og var med et sjal over skuldrene løbet sted efter onkel Valdemar. Valdemar Lind var en søn at fru Jensens tante, som havde været gift med en toldembedsmand i Kolding. Han havde gået i den lærde skole, var blevet student, havde studeret videre og var nu juridisk kandidat, samt familiens stolthed og faktotum.

Dette var intet under; for onkel Valdemar beklædte stillingen som fuldmægtig hos en bekendt sagfører og deltog med iver i det offentlige og private, ja allerprivateste københavnerliv. Han var en høj og svær ung mand med et hvidligt, forsviret ansigt og et vissent, glat hår og fuldskæg, han var altid i godt humor, forsoren og fornøjet, lige parat til at tage sig en glad rus, spille en fin lhombre og sætte sig ind i en indviklet forretning.

Han var hver aften en sikker mand på en vis lille café, når ikke livets glæder kaldte ham andetsteds hen; og Luise fulgte et rigtigt instinkt, når hun først søgte ham dér. Hun trak sit sjal sammen, vædede fingrene, strøg tjavserne fra panden, og efter dette toilette trådte hun ind i en lille knejpe. I den forreste stue sad kun en ældre, højbarmet dame med store ørenringe, indsvøbt i et uldent tørklæde og strikkede, mens hun af og til nippede til en varm drik i et stort glas. Lænet til den lukkede dør til det andet værelse stod opvarteren, en skævhovedet dreng på en seksten år, og pillede sig i næsen, mens han lyttede til sangen indenfor døren. Det var en ivrig og energisk kvartet at mere kraftige end rene stemmer, der var i færd med at synge:

Hallo hallo, hallo hallo
vi sejle og vi ro-o-o.
Vi sejle og vi ro.

"Jeg ville gerne tale med hr. Lind," sagde Luise.

"Haster det?"

"Ja vel haster det, og det gesvindt," svarede hun tvært.

"Poul, gå ind!"

Hvilket Poul gjorde, idet sangen strømmede jublende ud af den åbnede dør. Man så nogle hænder vinke afværgende og tyssende på Poul, der trak døren i efter sig, men den blev straks

igen åbnet, og han kom flyvende ud igen med et bestøvlet ben efter sig.

"De er nok fjollede, de fyre," sagde Luise og gik hen til døren, uden at bryde sig om damen og Poul, der gned sig bag på.

Man hørte sangen stoppe op, stemmer tale højt, men Luises skingrende pigestemme overdøvede dem alle, og lidt efter kom hun sejrrig igen med hr. Lind, der råbte tilbage: "Parole d'honneur, my lords and gentlemen, om en halv time har I mig igen! Men fædrelandets vel og ve går for alt!"

"Hvad er der løs i Møntergade, min kylling?" spurgte han Luise på vejen, "er min geniale onkel blevet kapelmester, er min tragiske tante kaldt til teatret for at spille lady Macbeth eller til hoffet for at forestå Hendes Majestæts toiletter? Har ungerne ædt hinanden, eller hvad i al verdens navn er der i vejen, siden I henter mig fra mine venners ædle skod?"

Men Luise kunne ikke give ham anden oplysning end, at konen på kvisten var død, og at hendes stakkels søn havde siddet nede i stuen og grædt på madam Hoffs grå nederdel, som var blevet ganske krøllet. –

"Hvad er der i vejen med kællingen?" spurgte han, da han trådte ind til Jensens, og da der var blevet tysset på ham, og Luise var sendt ud af stuen, betroede hr. og fru Jensen ham hele historien.

Valdemar Lind var målløs. I hans "vidtstrakte" praksis var sligt aldrig hændet. "Så er da virkelig den vildeste roman blevet levende og har fået kød og blod. Det er jo en ældgammel avisløgn med petit, som har fået ben at gå på i den virkelige verden. Agtværdige tante og hæderværdige onkel, er jeres

fantasi ikke løbet af med jer. Hvor mange krus var der? Talte I dem?"

"Talte!" sagde Jensen indigneret, "tror du, vi rørte de fremmede penge! Der var mange, der var sparekassebøger, der var én, – jeg siger dig, der var én på over 3000 kroner, så sandt jeg sidder her – og der var flere af dem."

"Og sønnen – er han eneste arving – og han er sådan en slags idiot – ikke sandt?"

"På ingen måde! Ikke spor! Han er en overmåde – det vil sige køn er han jo ikke, – men ser du – din og min erfaring – –"

"Lad mig tale med fyren," sagde Valdemar. "Bare rolig Therese, lad os få en drip varmt af et eller andet; dette hersens tager på kræfterne. Er han derinde?"

Og han gik ind i Jensens stue til Jonathan. Den drevne jurist så snart, at denne var som et barn, uudviklet, forkuet, hjælpeløs. "Sagen" forbavsede og interesserede ham i høj grad. Han satte i værdige og bestemte udtryk Jonathan ind i hans situation, slog på, at der var fundet penge i hans moders seng og vidste efterhånden at lokke knappe svar ud af ham. Jonathan begyndte at finde fodfæste og blev mere og mere åben og tillidsfuld. Therese kom ind med en bakke med rygende toddyer, Valdemar fandt stort behag i situationen; han tog et glas, stødte det mod et andet og sagde:

"Hr. Larsen, De er en fuldmyndig mand, jeg beder Dem lægge mærke til, at jeg siger, at De er en *fuld-myn-dig* mand, og min geniale tante og min agtværdige onkel samt jeg, undertegnede, bevidner Dem herved vor deltagelse i anledning af Deres fru moders dødelige afgang. Skål!"

Jonathan drak og hostede. Den varme drik oplivede ham, og han tog endnu et stort drag.

"Det her tilstedeværende ægtepar," vedblev Valdemar, "bevidner, at de i Deres bopæl har fundet rede penge og værdipapirer, og har, for ikke på en hjerteløs måde at gribe ind i Deres ærede sorg, tilkaldet mig, der i følge min stilling er kendt med livets vanskeligste forhold. Min herre, jeg stiller mine erfaringer og mine kundskaber til Deres rådighed, hvis De vil beære mig med Deres ærede tillid. Skål!"

De drak atter, og Jonathan følte sig mere og mere beroliget, han forstod ganske vist ikke meningen af hans tale, men Linds urokkelige alvor, høflighed og højtidelige ord vakte hans tillid. Men da sagføreren begyndte at tale om begravelsen, om anmeldelse for skifteret, arveafgift osv., blev han atter forknyt, og da han havde tømt sit glas, sagde han: "Hr. Lind, vil De hjælpe mig, – jeg kan ikke, – forstår De, men ja – hvis der ikke er penge nok deroppe, så skal jeg nok arbejde, og – –"

"Stol på mig, ærede medborger," sagde Valdemar, der havde fået flasken for at lave sig et nyt glas, "i morgen den dag skal jeg tage fat. Denne aften ville vi hellige glæ... sorgen og –" tilføjede han efter en stor slurk af sit glas, "– og ikke tænke på andet, end det som godt og dydeligt er."

Jonathan var imidlertid så udmattet af den usædvanlige sindsbevægelse og så søvnig af den uvante stærke drik, at selskabet brød op, da fru Jensen tilbød ham at blive liggende på sofaen i Jensens værelse. Da han kort efter strakte sig ud på den lille sofa og på de stole, hvormed den var forlænget, takkede han sin Gud for de gode mennesker, han havde fundet; – så var det

som om han hørte sin moder mumle højt af Bibelen inde ved siden af, og så faldt han hen i en tung søvn.

Men det var Jensens og Valdemar, som sad og mumlede og hviskede derinde. Da denne endelig tømte sit sidste glas sagde han: "Ikke af hensyn til det usle mammon, som kan tilfalde mig ved denne forretning, – jeg blæser af det fnug! – men af den reneste psykologiske interesse antager jeg mig herved hint udskud af menneskeheden til myndling. Jeg skal gøre en mand af ham endnu. Skål!"

Anden del

Nogle år efter de begivenheder, som her er fortalt, traf jeg dagligt Jonathan Larsen på en café. Hans besynderlige ydre var mig straks påfaldende: Jeg havde aldrig set et så grimt og dog ikke ubehageligt ansigt; hans overordentlig lange og spinkle krop måtte altid vække opmærksomhed, og hans forlegne, kejtede væsen bidrog til den opsigt, han uvilkårligt gjorde. Han lod dog ikke til at bemærke det, men sad altid alene. Det besynderlige menneske vakte min interesse, jeg fandt lejlighed til at vise ham nogle små opmærksomheder, som han beskedent, måske lidt mistænksomt, takkede for, og jeg kom ham ikke nærmere i lang tid.

Hvorledes jeg senere blev hans ven, har kun ringe interesse, og det vil være nok at fortælle, at han en aften blev fornærmet af nogle kåde, halvt berusede unge mennesker, som søgte at gøre løjer med barn, og da de blev mere nærgående imod ham, så han sig hjælpeløs om; jeg kom ham til hjælp, og den inderlighed, hvormed han takkede mig, da vi forlod stedet og fulgtes ad, rørte mig dybt. Vi kendte fra nu af hinanden, talte

venskabeligt med hinanden, og jeg havde følelsen af, at han holdt af mig.

Ved en hændelse erfarede jeg, at en af mine bekendte, sagførerfuldmægtig Lind, var hans ven; men da jeg traf denne og spurgte ham ud, fortalte han mig nok en del af Jonathan Larsens liv og levned, men talte iøvrigt om ham på en mærkeligt forbeholden, halvt foragtelig, halvt spøgende, ironiserende måde.

Imidlertid blev Jonathan og jeg bedre og venner, lidt efter lidt blev han tillidsfuld, ja fortrolig overfor mig. Han levede meget ensomt og han trængte åbenbart til at tale og til at meddele sig, hvilket jeg selvfølgelig gav ham al anledning til.

En aften, da vi sad sammen i den tomme café, bad jeg ham således om at fortælle mig noget om, hvad han havde oplevet.

"Hvad har *jeg* oplevet?" sagde han, "hvad har jeg set? Jeg er jo et barn, som er vågnet, ikke sandt? Ikke andet? Jeg ved ingenting, og jeg får aldrig noget at vide, vel? Tror De vel? Å, at jeg kunne blive som alle andre ordentlige mennesker! – Nej, nej, nej, det er jeg ikke; det er pænt af Dem at sige det, det er smukt og venligt, – næ, nej, jeg ved det bedre, og De ved det også. – Jo, De *ved* det! Se blot på mit ansigt! Jeg er så grim at jeg skræmmer børn, – ja hundene har vendt sig fra mig på gaden, de har stukket halen mellem benene og rystet af skræk, når jeg har klappet dem. Å Gud, å Gud, hvor det er sørgeligt! Ja De ryster på hovedet, De er så venlig imod mig, ja der er jo mange venlige mennesker – men, er det ikke skrækkeligt: jeg kan ikke tro dem sådan rigtigt – ikke rigtigt. Hvorfor? Ja det er en lang historie, en grumme lang historie. Nå, jeg kan måske fortælle dem engang, hvorledes jeg er blevet som jeg er. – – – *Jeg*

forfængelig! Å, min Gud, ha, ha, ha! *Jeg!* Å, du kære, gode Gud: *jeg*, som jo er et udskud, som du har mærket med din hånd! – – Ja, jeg vil sige Dem: ofte har jeg troet at mennesker, unge svage piger, frugtsommelige kvinder eller små spinkle børn blev syge af at se mig. – Kender De eventyret om de onde øjne! Nå ikke! – Ak, jeg har lidt meget. Hør engang: det var en nat, at jeg drev omkring, så fandt jeg ude på Blegdamsvejen en syg mand, ikke drukken, nej, syg og gammel; så hjalp jeg ham op, tog ham under armen og ville hjælpe ham hjem. Han var fattig og nødlidende. Å, jeg ved jo hvad det er at sulte og være fattig, ludfattig, – nå, nu var jeg rig, ret velhavende, forstår De, og sund, og jeg var så glad ved at kunne hjælpe den stakkels gamle mand; jeg blev varm og lykkelig ved at gå med ham til hans dør. Å Gud, Gud! Så tog jeg penge op af min lomme, da vi stod under lygten, for at give ham dem, og jeg smilte af lykke og glæde, – så, så så han op til mig, og han blev ganske bleg, sprang bort fra mig og rakte hænderne frem imod mig: Vig bort Satan, råbte han, væk din grinende djævel, råbte han, og han slog til min hånd, så pengene klingrede på stenene og så løb han, løb bort fra mig i frygt og skræk, den gamle mand, den gamle stakkels mand. – – – Forfængelig! Å Gud i Himlen, er jeg forfængelig, *jeg* som ser sådan ud! – og jeg er dog et menneskebarn som alle de andre.

Og dette liv, er det så bedre end det jeg levede før? Tror De det? Å hvad, sig mig Deres mening? Ja dengang var jeg sløv og afstumpet; jeg var som et sovende dyr, ja som et sovende dyr; jeg vidste af intet, men ulykkelig! Nej, nej, det var jeg ikke, det kom først senere. Med pengene, – ja med pengene. På en måde med pengene. Det kom, da jeg lærte noget mere, da jeg

begyndte at læse mange bøger og blev ærgerrig. He! *Jeg* ærgerrig! – Ja bøgerne, – da jeg først kom til ro læste jeg meget. Det var hr. Fritz, som fik mig til at læse. Kundskab er magt, sagde Lind, ja han også. Ham kender de jo? Han har så meget i munden, han er meget letsindig og sådan – sådan spøgefuld og – vittig, ikke sandt? Han er vistnok en brav mand, og ærlig er han. Tænk hvor han kunne have bedraget mig! Han *må* være en ærlig mand, ja vist: men det siger jeg: han har krænket mig dybt, å så dybt, så dybt! mere end noget andet menneske; han har voldet mig sorg, megen sorg og bitterhed, ja, jeg har hadet ham, har jeg; – nu: jeg kender ham ikke mere.

Men – nuvel – det var måske min egen skyld; hvor kunne jeg forlange – – Han er jo et verdensbarn, ikke sandt? En selskabsmand ikke sandt? Og hvad er jeg? Et dyr, da han fandt mig. – Han var meget ædel imod mig, men senere, nå – jeg *var* latterlig; *nu* ved jeg det; men hvor det dog var ondt, og det har kostet tårer, – ja undskyld, – bliv ikke vred, at jeg spørger, sig mig: kan De græde, hvad? Fælde tårer? – –

Gud velsigne Dem, så kan De, – ja så måske kan De forstå mig. Jeg er så glad over at have truffet Dem, De er et godt menneske. De må heller ikke tro andet end godt om mig. Vel? – Jeg er ikke gal; jeg er vel nok noget underlig, "excentrisk", kalder man det jo. De kan høre, jeg har læst noget, ikke sandt? Excentrisk! Jeg er glad over alle de ord og begreber jeg lærer. Excentrisk. Jeg er rigtig fornøjet over det ord. De synes måske, at det er fjollet af mig, men se mig nu, som jeg er; hvorledes skulle jeg blive som I andre, jeg, som har levet sådan som jeg har levet, – som et kryb i en hule! De kan måske ikke forstå mig, men jeg er glad over, at De også, – ja, at De også kan græde! Jeg

tror, at det kun er gode mennesker, som har tårer. De er et godt menneske, og jeg takker Dem, Gud velsigne Dem, kære herre, for Deres godhed mod et stakkels menneske. Nej, nej, nej, jeg ved nok, at det ikke er af nysgerrighed De spørger, – hvor kan én som jeg vække nysgerrighed. De nærer deltagelse for mig, ikke sandt? – Å, De må ikke blive vred, men er – sig mig: *er* det ikke sørgeligt altid at vække deltagelse, og så: med hvilken ret, med hvilken ret nærer De eller nogensomhelst anden deltagelse for mig? Jeg behøver den ikke, jeg trænger ikke til den, jeg afviser den, – ja jeg gør! Jeg er en velhavende mand, og jeg er velklædt, jeg gør min pligt, og jeg passer mig selv, og så kommer man her og har medlidenhed! – Er jeg syg? Er jeg fattig? – Hvad vil De mig? Jeg trænger ikke til Deres medlidenhed, min herre!"

Og med en kort, men høflig hilsen forlod han mig pludselig. Da jeg et par dage senere kom ind på caféen, kom han mig i møde straks, da jeg trådte ind. Han var øjensynlig i stor forlegenhed, og han havde et spændt og spørgende udtryk i ansigtet ligesom af forventning om, hvorledes jeg ville være imod ham. Da jeg straks venligt rakte ham hånden, greb han den med begge hænder, mumlede nogle taksigelsesytringer og ville absolut hjælpe mig af med min hat og min stok til opvarterens store forbavselse. Da jeg gik hen til et bord, fulgte han efter mig som en hund.

"Er De meget vred på mig?" spurgte han. "Jeg beder Dem om forladelse; hører De: jeg beder Dem om forladelse. Må jeg sætte mig hos Dem? Jeg opførte mig som en tølper, som en skurk, jo – jo, – sig ingen ting, jeg opførte mig sådan. – – De har vist Dem imod mig fuld af hensyn, af venlighed og elskværdighed, og

hvorledes gengælder jeg det? Jeg ville ikke eje Deres medlidenhed, sagde jeg. Ligesom om ikke vi mennesker, ja alle – *alle*, trænger til medlidenhed. Og jeg mest, jeg mest. Jeg har vist en almisse bort, – jo det *var* en almisse, men den var givet af et godt hjerte, og den slags skal man tage imod med tak, – ikke den, man smider til os i snavset, – men den som gives med en ren hånd og med et rent hjerte. –

Jeg har været så bedrøvet i disse dage, og nu, da jeg atter ser Dem, da De smiler så velsignet til mig, nu – – Hør, jeg har en bøn til Dem, De må ikke sige nej. De må ikke synes jeg er påtrængende, men ikke sandt? De har jo medlidenhed med en stakkels ensom mand, – jo jeg *vil* have, jeg *må* have Deres medynk, ja det skal være min straf. Vil De gøre mig en stor glæde? Vil De komme hjem til mig en dag? Ikke i dag, men en anden dag? De må ikke sige tak, nej nej, det er mig som takker Dem, af mit ganske inderlige hjerte siger jeg tak."

Han rejste sig og gik i en stor bue hen til sit bord, hvor han drak sin te. Da jeg kort efter ville gå, stod han op, og han sagde: "Må jeg ledsage Dem? Blot et ord endnu."

Da vi kom lidt ned ad vejen sagde han: "Jeg lever, som De ved, ganske, ganske alene. Jeg holder meget af mennesker, men jeg tror dem ikke. Før har jeg hadet dem, nu har jeg en trang, som ikke bliver stillet, efter at elske dem, en tørst efter venskab, som aldrig læskes. Jeg hedder Jonathan, ja og jeg længes efter venskab, forstår De mig; nej – ha ha ha – ikke være min David, å Gud nej nej, hvem er vel jeg? Men alvorligt talt, jeg byder Dem mit venskab, vil De love mig ikke at svigte mig, vil De? – Tak, Gud velsigne Dem!"

Han trykkede min hånd og ville gå, men standsede så og sagde: "De har hørt om min moer, – De ved at hun altid sad og læste i Biblen, nå ja, jeg har jo selv kunnet den udenad, – men hvad tror De hun søgte efter? Hun søgte eller det, hun syndede imod, – men – tænk Dem! Hun fandt det ikke, "hun var som hun burde være", sagde hun. Og jeg – hvad har den bog ikke været for mig? Ak ja, hvormeget ikke? Kan De så huske, da David og Jonathan stod ved stenen, da Saul havde undsagt David, og de kyssede hinanden, den ene den anden, og græd, den ene med den anden, men David græd mest, men så sagde Jonathan til ham: Hvad vi begge have svoret i Herrens navn og sagt, derom skal Herren være vidne! Og kan De så huske, hvad David sagde, da Jonathan var dræbt på Gilboa bjerg? Han sagde: at hans venskab havde været ham kærere end kvinders kærlighed – ja end kvinders kærlighed."

Den besynderlige mand trykkede mig hjerteligt i hånden og tilføjede: "Vil De så komme hjem til mig i morgen som min gæst? Ja, det er jo anmassende af mig, men De gør mig jo nok den glæde, ikke sandt? Vil De?" Og han lagde hovedet på siden som et barn og så bedende på mig. –

Han boede i to mørke værelser på Nørrebro. De var godt, men ubekvemt møblerede, og den ubehjælpsomhed, som kom frem hos ham selv, viste sig overalt i hans bolig. Der stod vin og kager på bordet, og han var optaget af glæde over mit besøg og fuld af opmærksomhed.

Hen på aftenen gav han sig til at fortælle.

Hans tale var som en knitrende ild, undertiden luede den op, sprudede gnister og slog funker og knald, så flammede den roligt videre og var så ved at dø hen, lå og glødede uden lys og

lyd, som om den sørgmodig ville gå ud, men ikke *kunne* gå ud. Men når jeg med et ord pustede til, tog ilden atter fart og brændte. Han talte som en mand, hvis indre var oprevet og flænget, og det både pinte ham således at flænse i sit hjertes dybe vunder og ulægte skrammer, og lindrede ham ved sin tale at lukke op og lade god og frisk luft strømme ind over de hede forgemte sår. Et par gange lød en ynksom hulken igennem hans ord, men undertiden også en slags kejtet skælmeri, som næsten gav hans ansigt et kønt udtryk, – og dog – nej han var *for* grim.

Han sad hængende forover med albuerne på knæene og hænderne i hinanden; en enkelt gang rakte han hånden ud imod mig, når han spurgte; eller han rejste sig op og strøg sig over ansigtet; et par gange, når han blev bevæget, holdt han begge sine smukke, hvide hænder for ansigtet og tav længe, en enkelt gang pinligt længe. Han fortalte om sin barndom og om sine forældre, men derom vidste jeg næsten lige så meget som han selv.

"Da hun så var død, så var jeg ganske alene. – Ja, jeg var jo ikke alene, forstår De, jeg var jo hos Jensens. – Hør engang: hos en familie, en enkefrue, – jeg skal nok fortælle Dem om den familie – havde De en lille fugl i et bur ligesom hos de fleste familier, men hvem lægger mærke til sådan en fugl? Det er en vane at have den, den får sit vand og sin æde, den hopper fra pind til pind, – nå, sådan en fugl i et bur, havde jeg været oppe på kvisten hele mit liv; men nu var jeg kommet bort, sluppet ud af buret, og jeg sad dér hos Jensens lige som fløjet ind til fremmede mennesker. Og de var gode og rare imod mig, som man vel altid er mod sådan en stakkels, grim, forpjusket fugl, som kommer flyvende. Ikke sandt?

Å jeg husker det så tydeligt den første aften, da hun var død, – nå, jeg holdt jo ikke af hende. Nej, sandt skal være sandt, jeg holdt ikke af min egen moer, – var det min skyld? Hvad havde *jeg* gjort? Jeg har læst senere såmeget om den følelse: barnlig kærlighed og alt sådan noget, som jeg slet ikke kender noget til. Jeg er ærlig, og nej, jeg holdt ikke af hende, og dog sad jeg den aften og græd. Hr. Jensen trøstede mig, han klappede mig, sådan som et godt menneske klapper en gammel mest, og fru Jensen, ja hvad *var* hun ikke? Hun er en meget ophøjet dame. – Ikke? Hvorfor ikke? Jeg synes, at hun vistnok er overordentlig begavet, hun har vist stort talent, – ja jeg forstår mig jo ikke derpå, og Lind gjorde jo rigtignok altid nar af hende; men han var jo altid så fuld af spøg og løjer; han kaldte hende "en skrue", en skrue uden ende. Ja, De ler, – det er måske også morsomt? Nå, så De mener også, at hun heller ikke er sådan-videre-særlig-begavet. Hm! Hm! – nå ja, mod mig var hun meget god og venlig.

Men så næste dag, da Lind kom og talte med mig og fortalte mig om alle de mange penge, de havde fundet deroppe; – tror De, at *det* gjorde mig vågen eller levende, eller at jeg straks blev et helt andet menneske end før? Nej, nej, nej, på ingen måde. Vi gik op sammen, han og jeg, på kvisten, hvor jeg havde levet hele mit liv med *hende*, som nu lå under lagenet inde på min seng. De havde flyttet hende for at undersøge kammeret. I begyndelsen snakkede han meget, men så, alt som vi fandt penge og papirer allevegne, i madrasserne, i skabet, så blev han tavsere og tavsere. Da vi så kom ned i stuen, og vi var alene, tog han mig i hånden, og så var det han sagde: Hr. Larsen, sagde han, vel er jeg endnu en ung mand, men jeg har megen

erfaring, og vil De betro mig Deres sager, skal jeg forvalte dem så ærligt, som om De var min egen broer, og så taler vi ikke derom til andre. Så takkede jeg ham, ja og det skylder jeg ham at sige nu, da han ikke er min ven mere: Hr. Lind er en hæderlig mand. Ja, det er han! Sig mig: – nu jeg kender verden ved jeg det, – sig mig: hvor let kunne han ikke have bedraget mig, – mig, som var et barn, som var en spurv i hans hånd? Har jeg ikke ret? Men han gjorde det ikke.

Dér sad han hos mig hele dagen og talte og skrev op og regnede sammen. Ja, ja – han forstod at sætte mig i arbejde og blev forbavset over alt det, jeg kunne regne.

Men kære Kasper Hauser, sagde han, De er jo et vidunderbarn, og så lo han med sin glade latter. Og sandelig, jeg blev ivrig, og jeg glemte rent min moders død, og at det var mine penge, jeg regnede med. Og der var mange, mange penge. Han var meget stille den dag; af forundring, tror jeg. Jeg hørte ham sige til Jensens: det er en mærkelig historie, den må ikke omtales, den må ikke i aviserne, for så vil han derinde aldrig få ro eller fred. Det var mig, han mente. Så om aftenen, da hele lejligheden deroppe var undersøgt igen, blev vi færdige med arbejdet, og han tog papiret og læste op og sagde: De er nu en holden mand, hr. Larsen, en holden mand, som ikke behøver at arbejde. Se så kom jeg til at ryste, og da han gav mig at drikke, skælvede glasset i min hånd og slog mod mine tænder; for nu, nu først forstod jeg, at alle disse penge var mine, – mine! Men det han havde sagt om, at jeg aldrig fik fred eller ro, lød i mine ører, og jeg gav mig til at græde. Forstår De, jeg var bange, – men han trøstede mig og lovede mig, at han skulle hjælpe mig i alle måder. Så overgav jeg mig fuldstændig i hans hænder. –

Men da han så spurgte mig ud – om alting – om hvorledes den gamle kone havde samlet alle de penge – så blev jeg jo også helt forbavset og forstyrret, jeg forstod det ikke! *Havde* hun da hekset sig penge til! Nå – men jeg måtte fortælle ham alting. Ak – det faldt mig så svært, jeg var jo ikke vant til at tale, nej min tunge var som bly i min mund. Men han gav mig drikke, som klarede min hjerne, ja og så huskede jeg så meget, som jeg før havde glemt, ting fra hele mit liv, og jeg fortalte ham alt. Om de mange folk, som kom til hende og lånte penge, ja og den gang hun var så underlig glad eller gal eller syg –

”Så har hun vel vundet i lotteriet!" råbte Lind, og nogle dage senere fik han det sikkert at vide: ja, hun havde vundet mange penge i lotteriet. –

Så tog han mine sager i sin hånd, han talte med mange af de mennesker, som var kommet til hende. Ak ja, der lå jo så mange ting deroppe, så mange panter, guld og sølv og klæder, som skulle indløses; men jeg forstod nu også det hele og sagde: lad dem få deres ting uden betaling, jeg trænger jo ikke. Han var fuld af forundring og så på mig: Deres moer vil vende sig i sin grav, sagde han, Deres moer var en –, men jeg afbrød ham: Hr. Lind, min moer er død, Vorherre vil tilgive hende og være hende nådig. Og vi har aldrig talt om hende senere. Nej til ingen har jeg talt, før nu til Dem.

Vil De høre mere? Mon De ikke bliver træt? Det er mig en trøst at tale, som en husvalelse at tale; jeg taler så lidt ellers; forstår De, – jeg kender ingen. Tænk at jeg nu kan tale! ... Før – før jeg fandt mig selv – det var jo som en helbredelse – ja De må gerne le af mig, ja le kun, gør nar af mig og spot! Det rører mig ikke mere, og mit hjerte banker ikke mere hurtigt, – men før

min helbredelse, da: et smil om en læbe, et blink i et øje var nok: så følte jeg mig forhånet og udgrint, så mærkede jeg, at jeg ikke var som andre og så: – Å fortvivlelse! Men nu, – – vent lidt så skal De høre:

Familien Jensen var alle så venlige imod mig, børnene kom til mig og lagde deres hånd på mit knæ, men smilte jeg, så løb de forskrækkede og bange; og jeg selv var som et barn dér i huset. Jeg lejede et værelse hos dem, og jeg spiste ved deres bord. Jeg sagde mine pladser op, ja det vil sige, Lind besørgede det, han gik til dem og sagde, at jeg kom ikke mere. Så tog han mig med sig og lod mig klæde op, ikke hos Renstrøm, men hos en endnu finere skrædder; sådanne klæder havde jeg aldrig haft på, – jeg mærkede det nok: de smilte af mig, da de tog mål, jeg er jo så lang og så – så – hvad kalder man det? – Men jeg gik til skomager Olsen (hvor jeg havde holdt regnskaberne i orden i mange, mange år), og fik mit skotøj, for herregud, hvorfor skulle han ikke have den fortjenester og så, desuden, se – mine fødder er jo så store, andre steder ville de have leet af mig. – Nå, nu tror De nok, at jeg vågnede op og blev et helt nyt menneske med de nye klæder? Ikke sandt? Ak nej, det var ikke det.

Så sagde de til mig, at jeg skulle ud imellem folk, ud i livet og lære livet at kende, de sagde, at jeg jo var ung endnu, men at jeg ikke kendte verden, – ak nej, det gjorde jeg jo ikke. Og Lind han sagde: Kære Kaspar Hauser, sagde han, De er jo ung endnu og har ikke levet. Hvad er det at leve? At leve er at synde! De skal leve og synde. De skal gå ud i den vide verden og leve og synde, men jeg går med!

Ja sådan talte han, og han fortalte så muntert om mange, mange ting, som jeg også selv senere har læst, ja om Kaspar

Hauser, som han for løjer kaldte mig, fordi jeg også var som det stakkels menneske, som man havde fundet, og som havde levet under jorden hele sit liv; så fortalte han mig om "Mester og Lærling" af Hostrup og sagde, at jeg også havde levet inde i en troldhøj og mange andre lystige ting. Han spøgede altid og spillede komedie for os, ja hele lange scener, så vi alle sad og lo om aftenen i den store stue. Ja, også de andre, både hr. Jensen og fru Jensen og alle, som kom til dem, sagde det samme til mig. Vær glad og fornøjet, sagde de, De er jo en ung mand. Og så tog de mig med i Tivoli og på fornøjelser, ligesom et barn. Men jeg bad så meget for mig – ikke fordi jeg altid måtte betale, og det kostede mange penge, – å nej, nej, jeg *havde* jo penge og ville jo gerne gengælde deres venlighed, men – alligevel, jeg ville så nødig; for – jeg var bange og ængstelig for de mange mennesker. Jeg syntes i begyndelsen, at alle så på mig, – allesammen. Ja, når vi sad og hørte musik – å Gud ja, det var jo så smukt, ganske vist – men så – pludselig var det, som om alle de mange mennesker så hen på mig; og jeg var lige ved at løbe min vej. Ja, i teatret syntes jeg dengang tit, at de alle – hele publikum, ikke mere så hen på scenen, men – hen på mig, – pludselig – i halvmørket stirrede, – og så krympede jeg mig sammen og kom til at ryste. –

Hjemme hos Jensen kom der mange – kvinder, de prøvede tøj og spøgede og fjasede og var så underlige. Jeg undgik dem, ja men jeg kunne ikke lade være at se på dem. Hm! Det var jo ikke fine damer, ja jeg – nå, jeg flygtede for dem, jeg turde ikke se på dem – forstår De!

Ja, når jeg var sammen med andre, syntes jeg altid, de talte om mig, og det gjorde de vel også, i begyndelsen, forstår De –

ikke senere, da de havde vænnet sig til mig; for – ja, jeg var så grim og så forlegen og så fremmed for al ting, – herregud, jeg vidste jo ikke, hvorledes jeg skulle gå og stå og spise og drikke, endsige tale. Ak du kære Gud i Himlen, jeg var som et lille barn alene ude i verden, – og se: alle de mennesker jeg traf – ingen af dem kunne jeg rigtigt forstå. Heller ikke Lind, nej mindst ham.

Jeg forstod ham ikke, jeg forstod ikke menneskene, der talte til mig. Altid syntes det mig, at han gjorde nar af mig, men nej – når jeg så passede på, var det ligesom han gjorde nar af sig selv. Han talte ligesom i spøg, selv når han talte alvorligt, – selv når han talte om vigtige ting: det var altid som om han gjorde nar. Jeg blev mistænksom, jeg mistænkte dem alle, og *det var det, der gjorde, at jeg så hurtigt blev vågen og kom til mig selv*, ja, ja – jeg havde en fornemmelse, som om jeg altid måtte passe på, rigtig passe på, om de virkelig mente det alvorligt, eller om de blot gjorde nar. Undertiden blev jeg bange, – ikke for mine penge, å Gud nej! ikke sådan! Nej, jeg blev bange for, at jeg egentlig hellere måtte gemme mig hen og leve som før, ene og frygtsom, – og det ville jeg så nødig. Forstår De: jeg var bange for, at jeg skulle blive bange. Og så lyttede jeg og passede på, hørte nøje efter, vejede deres tales lyd, prøvede den, overvejede den. Hvad mente *han* med *den* bemærkning og hvad mente vel *hun* med *det* smil – å –

Men så gik det mere og mere op for mig, det hele. Jeg var på min post, jeg blev vågen, lysvågen, – forstår De, – for at fatte og begribe. Hvert ord der blev sagt, hver trækning i ansigterne passede jeg på og greb og gemte og grublede over. På den måde lærte jeg at huske. Ja se nu forstod jeg, at fru Jensen altid behandlede mig med medlidenhed som et barn, men ikke som

et af hendes egne, med skænd og slag – nej, men som en stakkel. Det krænkede mig dybt. Jeg græd derover, jeg ville ikke tåle det. Jeg *lovede* mig selv ikke at tåle det. Nå, og så manden, Jensen; – han sad og så på mig, ligesom i forventning, han ventede noget af mig, enten noget at le af eller noget som rørte ham; så klinkede han med mig: Skål! sagde han, op med hovedet, hold Dem munter kammerat! De er jo en ung mand! Ja, og jeg rettede mig op, ja, jeg *var* jo ung endnu. Og jeg drak med ham, og jeg lo med ham, og jeg grinte af hans morsomme historier, som jeg ikke forstod. Og Lind! Ja han vidste altid at lede latteren over på sig, ved at gøre løjer med sig selv, – og jeg – ak Gud forlade mig min synd: jeg troede dog alligevel altid, at han morede sig over *mig*!

Jeg tog mig meget i agt for at drikke, siden dengang – nå det har jeg ikke fortalt Dem.

Det var i en forening på en café, hvor Lind tog mig med til sine venner, som samledes der hver aften, – det var en aften, nogle måneder efter min moders død. – Jeg var nu velklædt, jeg havde indrettet mig, jeg havde købt disse møbler, som De ser her. Han og jeg var færdige med at anbringe mine penge på en sikker måde, og jeg havde bedt ham om at hjælpe mig i fremtiden med mine ting imod betaling. Men han ville ikke have betaling. Hvad, sagde han, min egen Kaspar Hauser, som jeg selv har opfundet! Aldrig! råbte han. Men jeg bad, og Jensens hjalp mig, og så gik han ind derpå, og skrev kontrakt.

Så var det, at han ville fejre aftenen, sagde han, og han førte mig hen til sine venner, "de brølende løver" kaldte han dem. Ak ja, også jeg var glad, jeg var nu en holden mand, når jeg blot

holdt måde, nå, og hvilke fornødenheder havde vel jeg? En som jeg?

Nå, jeg kom hen i denne kreds af hans lystige venner, de kendte mig ikke, men de trykkede mig i hånden og var høflige og venlige imod mig. Dog jeg forstod ikke deres tale, de gjorde nar af alle ting, tror jeg. Det var som fremmed sprog i mit øre. Der blev drukket meget og sunget; så følte jeg mig mere vel tilmode og Iversen, det var en ung mand med et smukt langt hår, sang så dejligt, at jeg fik tårer i øjnene. Ja, ja, kære herre, lykkelig og glad var jeg for første gang i mit liv, det var som en varme rullede igennem mig, en tryghed, sikkerhed – hvad kalder man det?

Så holdt Lind en lang tale, ja han udbragte min skål, og jeg passede på: han gjorde ikke nar, han talte helt alvorligt. Så kom der champagnevin. Å jeg usle orm, som havde levet af fattigdoms kost mit hele liv, jeg sad her i strålende lys mellem velklædte folk, som deres lige, deres ven; jeg drak den brusende vin, og – *da* kom det. Da følte jeg ungdommens blod skumme i mine årer. Jeg blev stærk og dristig, modig og kæk, mit hele legeme ligesom opløstes og blandede sig med de andres, med luften, med hele verden, jeg ligesom forsvandt for mig selv, jeg følte mig ét med hele den skønne verden, som jeg nu for første gang så. –

Hvad jeg sagde og gjorde, ved jeg vel ikke, og jeg var meget syg næste dag. Nå ja, jeg fortrød det, mener De? Ja vel, jeg fortrød at jeg havde beruset mig; for ve dem som er vældige til at drikke vin, men der står jo også, at vin som drikkes i tide og til nødtørftighed er hjertets fryd og sjælens lystighed – så

herregud! Og jeg var jo som en ung dreng. – Jeg skulle nok vide at tage mig i agt for fremtiden.

Således tænkte jeg dengang, men ak nej, senere, så – De må ikke tænke ondt om mig derfor, men jeg længtes efter de venner, jeg havde fundet. Ikke straks. Ak nej, nej, jeg havde mange skrupler, og så ville jeg helst sidde ganske ene med mig selv eller med børnene, men de var altid bange for mig, men så snakkede jeg med Luise – nå det er sandt, hende kender De ikke. –

Å det stakkels barn, hvad har hun ikke været for mig, den arme, forvildede pige! Nå, de andre holdt ikke af hende, hun fortjente det heller ikke, men herregud, hun blev altid jaget og plaget, hun blev bitter og uartig, ja det tilstår jeg, meget, meget uartig. Sikke udtryk hun brugte mod fru Jensen, som dog er – nå ja, måske er hun ikke så udmærket, – streng var hun, det er sandt; men Luise havde uret, hun bandede hende, hun skældte og truede, – å det gjorde mig så ondt at høre. Og nu da jeg selv var vågnet op til livet! Nu da jeg selv var glad og ung og lystig, smertede og bedrøvede det mig dobbelt. Jeg talte med hende, skændte på hende og sandelig – var det ikke mærkeligt? – jeg var den eneste, som hun ville høre på, hun havde jo altid levet i dårlige forhold, hun var jo en ubetydelig tjenestepige, men hun sad stille og så på mig, og når jeg så fortalte hende om min stakkels barndoms tid, ja så græd hun.

Når jeg nu tænker tilbage derpå – på mit lille værelse, og hun satte sig hos mig, og hun havde brugt smudsige og grove ord og trusler om dem og om den hele verden, og været ustyrlig og sparket og spyttet – når hun så faldt til ro, og jeg talte med hende – så – det var, – jeg ved ikke – timer som – ja – – – – nå,

undskyld, jeg falder nok i tanker, men, – nå videre, – vil De høre mere?

Jeg blev betaget, jeg blev smittet af det hele nye liv med de unge glade mennesker, de rev mig med, og jeg længtes den hele dag efter at være sammen med dem. Men jeg gik ikke ud med dem på de steder, de talte om, og som jeg ikke kendte, og jeg hørte jo nok, at de talte i drøje udtryk om usædelige ting, men – jeg var jo som et barn, et nysgerrigt barn, jeg – som havde grå stænk i mit hår.

Så var der imellem de andre, imellem løverne, som de kaldte sig, en lille pukkelrygget mand i en brun frakke, som kom meget sjældent. Han hed Fritz, det var hans efternavn. Han satte sig altid ved et lille bord, lidt borte fra de andre, men han morede sig med dem og talte med, nå, *jeg* forstod ham ikke, men når han sagde noget, tav de andre og lo allesammen. Han havde ganske små øjne med et blik – å, jeg siger Dem, det blik var som synåle, og når han lo! Ja hele hans ansigt var som, ja som hvad? Som et sammenfaldet hus, ja sammenfaldet, og i uorden, alting imellem hinanden. Jeg var gruelig bange for den lille mand, jeg havde så ondt af ham, fordi han var vanskabt – nå, den ene skal ikke have ondt af den anden! Han sad ofte og så på mig hele aftenen, ja og jeg krympede mig og vred mig, men han holdt mig fast, og jeg turde næppe røre mig eller tale. Nå, jeg sagde jo ikke meget, det kom først senere.

Måske jeg fortæller i uorden, der er ikke sammenhæng i hvad jeg siger, vel? Men jeg prøver, at samle det hele for Dem.

Nå – så en aften, vi sad sammen, – der var ikke mange, – men det husker jeg: Lind var der, og – lad mig nu se – og bogholderen og Pluk-Hansen, og en medicinsk student, som de

kaldte "Skaftet" ja og en ganske ung mand, som ikke hed andet end "Renovationsmanden", fordi han ville forbedre verden og var så alvorlig, og – ja deres virkelige navne, jeg kendte ikke alle deres navne. Vi var glade, og de sang tyske viser, og jeg var selv meget glad. Så siger en til mig, "Jonathan, Sauls søn," for sådan kaldte de mig, "hvilken borgerlig stilling mener De egentlig, at vor ven hr. Fritz indtager i samfundet?" Jeg sad ellers så stille for mig selv, men var den aften kåd af drik, og hvad gik der af mig, da jeg svarede, – ak ja den lille pukkelryggede strakte sit hoved frem imod mig, da jeg svarede: "Det kan man jo nok se, han er vel urmager!" Så lo de allesammen, men han: å Gud, han smilte blot, men hvilket smil! Det var som et suk af smerte og vånde og bitterhed. Så følte jeg min ondskab, – ja og de andre også, for da de havde leet, blev der ganske stille. Jeg var ved at græde – for jeg er jo ikke ond, tror De vel? Nej, jeg er ikke ond. Ak og jeg havde ikke mod til at bede ham om forladelse, – nå – så drak jeg meget og så, – næste dag, da jeg var syg og sad hjemme, så bankede det på min dør, og hvem kom ind?

Å Gud, jeg troede, jeg skulle dø af skam og skændsel – det var hr. Fritz.

Men da han så min bestyrtelse, sagde han: "Vær ikke bange gode hr. Jonathan, det er kun mig, urmageren!" og så så han op på mig med sine spidse øjne. Så satte han sig og talte længe med mig.

Han havde erfaret alting om mig. Jeg blev helt uhyggelig, for han kendte mig så godt, ja ud og ind, han havde ligesom stirret lige igennem mig.

Han sagde, at han levede af at skrive i aviserne og spurgte mig, om jeg læste dem. Nej, dem læste jeg jo kun sjældent.

Det var en fejl, sagde han, jeg skulle læse mange aviser og mange bøger, ja han tog en seddel op af sin lomme og sagde, – ja sådan omtrent sagde han: "Hr. Larsen, De vil have nytte af at kende lidt mere til verden, men hvordan lærer man verden at kende? Gennem bøger og gennem kvinder. Læs disse bøger ganske roligt og ikke hurtigt, og så – når jeg kommer hjem, for jeg rejser bort et halvt års tid, så tales vi atter ved." Han talte længe med mig, og jeg følte, at han kunne hjælpe mig bedre end alle de andre. "Vi to skal nok blive venner, når jeg kommer hjem," sagde han. "Læs nu dygtigt og lev stille."

Og da han gik, var jeg rent forknyt over, at jeg straks skulle miste ham.

"Nå, nå, nå," sagde han, "jeg må jo afsted. Se," sagde han, "verden kender jeg jo nok, men jeg kender ikke tiden, og – en urmager må jo kende tiden," og så lo han og så op til mig, men der var ikke andet end venlighed i hans øjne.

Et par dage efter sendte han mig en stor pakke bøger og skrev, at han var rejst til Paris.

Ak Gud i Himlen, hvorfor så jeg ham aldrig mere? Han var som et lys på min vej, ja som et lys jeg kunne gå efter – så slukkedes *det* også, ja og jeg fo'r snart vild i mørket. – –

Den første bog, han havde skrevet op, ja det var Robinson Crusoes Liv og Hændelser. Skal jeg fortælle Dem alt hvad jeg lærte af den bog, som jeg slugte som et grådigt dyr, som jeg læste dag og nat, og om igen; ja for Luise læste jeg noget af den; jeg har læst mange boger, – men Robinson! Å!

Jeg læste bøgerne i den orden hr. Fritz havde skrevet dem op. Det var lærerige boger. Alle mine skolekundskaber fik ligesom liv og blev friske, ja sandelig, ligesom blomstrede. Det var mest

historiske bøger. Jeg forstod ham jo nok, det var mest bøger for ungdommen, men der var også fortællinger og romaner. Nå, jeg læste og læste, men det gik fortere, end han havde tænkt. Alt blev mere klart for mig. Jeg forstod mere og mere. Også aviserne morede mig nu, ja og komedierne i teatret. Jeg blev helt læsegal, jeg lejede og købte bøger, læste hele dagen igennem, ja tit nætterne med. Ak, hvilke ting, hvilke tider oplevede jeg ikke!

Jeg fik nu et andet begreb om tingene og om verden; ja jeg levede et helt liv i mit lille værelse. Jeg så – ligesom Robinson – på verden, som på noget fjernt, som jeg intet havde at bestille med, intet at vente mig af, jeg følte mig løftet op over den, og jeg kunne sige som Abraham: mellem dig og mig er et svælgende dyb befæstet. Og dog længtes og tørstede jeg efter at komme over dette svælg. Og jeg kom derover, senere, da kødets lyst og øjets lyst og livets hoffærdighed tog mig og bar mig over.

Men jeg læste og studerede hele efteråret og vinteren med, mange måneder; og når Lind kom ind til mig, lo han af mig og sagde: Ret så min søn Jonathan! Men gjorde han end nar, han hjalp mig dog, og svarede på mine mange spørgsmål, skaffede mig bøger og støttede mig.

Da det blev forår og sommer, gik jeg lange ture på landet, og nu: ligesom planterne spirede frem, voksede der også i mig mange ukendte tanker og fornemmelser; det var, som en ny kraft tog mig; ja, som om frugtbare safter gærede i mig og fik det tykke blod til at flyde, til at rulle, til at skumme, ligesom dengang jeg havde drukket champagnevin. Jeg gik langt ud på landet og kom træt tilbage, jeg sov som et barn om natten, og om dagen så drømte jeg og læste dejlige bøger, ja ja – jeg var

ung, jeg mærkede det! – ak hvilken herlig tid! Og denne ungdom i mig lokkede mig, den kaldte og fløjtede på mig, det var, som om nogen råbte på mig, og jeg stod og lyttede med bankende hjerte, – ligesom i skoven, når man er ensom og tror at høre stemmer. Det var sommeren, som sang omkring mig, nå ja – og dengang læste jeg også bøger, som hidsede og tændte, – – Så skete det.

Ja hør nu som det gik. Det er sandhed jeg siger; jeg skjuler intet, så sandt Gud er over os, – jeg lægger mig åben for Dem. De må også gerne le af mig, ja jeg var jo latterlig, eller De må græde – hvad angår det mig nu, det rører mig ikke – jeg er jo nu en anden, – det rører mig ikke. –

Så var det en aften. Det var en søndag, tror jeg, nej det var ikke søndag, der var ikke så mange folk i skoven. Jeg var på vejen hjem, og jeg gik igennem Charlottenlund Skov ad den brede vej fra jernbanen ned til Strandvejen. Jeg ville *gå* til byen, for jeg havde så godt af at gå; i den sidste tid havde jeg ikke kunnet sove om natten, jeg havde ligget vågen og – nå.

Så ud for Stalden hørte jeg larm og syngen, og da jeg kom nærmere, så jeg Lind og hans venner; jeg ville snige mig forbi, men de så mig, ak jeg er jo så høj og lang. De kom over mig som filistrene over Samson, og de tog mig med. De var så muntre og lystige og spottefulde allesammen, men sandhed skal være sandhed: de var berusede. – Nå, ja så gik det mig som Samson: jeg vidste ikke, at Vorherre var veget fra mig, så jeg fulgte dem, jeg havde jo i lang tid ikke set dem, de havde jo altid været venlige imod mig, ja og så desuden: jeg var jo nu også en anden, jeg følte mig nu sikker, jeg vidste jo nu meget mere; mistanke og tvivl var ikke så stærk hos mig, jeg havde jo oplevet så meget

i den senere tid, – ja ganske vist kun i bøgerne, men jeg følte det, som om alt det, jeg havde læst, havde handlet om mig selv, som om det angik mig, og som jeg havde oplevet det.

Så gik vi da op til den lystighed, som kaldte på os med sang og musik. Det var kvinder, der sang. Sangerinder – ja De må vel spørge, men hvad tænkte og hvad vidste jeg? Og mens de sang, skænkede de andre for mig, og jeg drak. Dér stod de da, disse kvinder, med nøgne skuldre og med mange smil på læberne og i øjnene. Jeg fulgte hvert et ord, jeg forstod dem rigtignok ikke – men deres legemer forstod jeg: det var dem, jeg havde hørt om, læst om, drømt om, jeg slugte dem, det brændte i mig som ild, og jo mere jeg drak des mere; – – der var én af dem, hun var høj og stærk, hun var sort, og hendes øjne havde et sært blik, ikke sådan glødende som jeg havde læst om, nej det luede i lys flamme, og hendes arme var meget hvide, å disse arme! Hun kom ned til os mellem bordene. De andre spøgede med hende, men jeg! turde jeg tale med hende: Å nej, nej, jeg skjulte mig bag de andre, og jeg mærkede, at jeg blev rød og flov, men jeg drak hendes dejlighed, jeg skyllede den i mig, som en tørstig mand drikker vand, – de andre tog hende om livet – å Gud, jeg vidste ikke af mig selv at sige.

Så begyndte et nyt liv for mig. Hver aften var jeg derude. Hele dagen tænkte jeg på hende. Hele aftenen sad jeg derude. Jeg pyntede mig, jeg klædte mig fint, så smukt jeg kunne, jeg forbandede og sørgede over min grimhed, som dog var endnu værre, end jeg selv så den. Jeg gav mange penge til klæder og til frisører, ligesom de andre unge, *jeg* var jo *også* ung – ja yngre, jeg følte det, jeg tænkte det. Se på mig! Ja se på mig – ja De smiler! – Ja nu ved jeg det: dengang lo de alle af mig, grinte af

mig bag min ryg, jeg blev en spottens genstand, en latterlig fabel, et uhyre! Der blev jubel, når jeg viste mig. Jeg fik mange unge venner, de sprang mig i møde, når jeg kom. En karikatur! ja en karikatur! – nu ved jeg det, nu ved jeg det! – Jeg er glad ved at kende det ord og alle sådanne ord, som udtrykker meningen; jeg slår dem altid op. Ikke sandt, helt uvidende er jeg jo ikke mere? En karikatur var jeg, jeg med min store næse og mit fjollede ansigt, med mine lange lemmer og krop og lys dragt og rødt slips og nåle og ringe og pomade. Jeg *ville* være ung, og jeg var det jo også, – med de andre, – jeg trakterede dem jo allesammen, og vi lo og var glade, men højest lo jeg og gladest var jeg – og jo lystigere jeg var, des mere lo de andre. Men hende, den store sorte kvinde ville jeg have, andet tænkte jeg ikke på, hun var min eneste tanke, mit eneste begær.

Å, at Lind ikke tog mig, reddede mig, pryglede mig, dræbte mig! Å Gud nej, han hjalp til, han opmuntrede mig, ja og hende. At leve var at synde, havde han sagt, og jeg troede det, at være ung var at synde! Å den kvinde! den kvinde! De andre var jo alle unge og jeg – jeg mærkede ungdommens lyster i mig. – – Så skulle jeg da besøge hende, jeg, som skælvede, når jeg talte til hende, og som var lyksalig, når jeg blot rørte hendes arm; – så skulle hun da tilhøre mig. Å nej, nej, nej – jeg kan ikke fortælle det – De må ikke forlange – – Jeg var der – hos hende, en aften, hun lo først af mig, men senere – – ak hvilke skældsord, – hun kastede mig på døren. – – Jeg var som knust, var jeg da ingen mand! Hvad var det? Jeg forstod det ikke – og jeg listede mig hjem – luskede hjem som en hund – væmmelig ved mig selv – elendig – virrende om og slap – uden hvile.

Sådan fandt Lind mig næste morgen. Men den gang havde han ikke fået mig rejst igen, hvis han ikke havde fortalt mig, at hr. Fritz var død i Paris.

Kære herre, det var slemme dage for mig. Jeg skæmmede mig og tabte alt det mod, jeg havde vundet. Men da Lind så, hvor bedrøvet og ødelagt jeg var, blev han helt betænkelig.

"Gode ven," sagde han, "gode lille ven. Tag ikke således på veje. Hvorfor skaber De Dem sådan? Vær fornuftig og tag den med ro." Og han trøstede mig på sin underlige måde og fortalte mig, at jeg jo dog alligevel var et lykkeligt menneske, jeg havde jo penge og ungdom nok og gode venner nok. Ja sådan sagde han ikke, han talte altid i lignelser og parabler, ja næsten med Biblens ord. Det lød besynderligt i hans mund, og tit – ja atter og atter vidste jeg ikke, om han talte alvor eller spøg. Han kaldte sig min David, han talte på vers, på tysk og på andre sprog, som jeg ikke forstod. Nå og jeg? Jeg troede ham og bad ham ikke forlade mig, men blive ved at være min ven, for jeg var jo dog så ene; for jeg tænkte; "bedre to end en; thi dersom de falde, kan den ene oprejse sin staldbroder, men ve den, som er ene! Når han falder er der ingen anden til at oprejse ham!"

Men når han gik fra mig, var jeg dog ikke trøstet. Ak nej, nej. Se, jeg vidste det jo: et godt navn er bedre end en god salve, og dødens dag er bedre end ens fødsels dag; og jeg var bedrøvet og kuet indtil døden.

Så gav jeg mig til atter at læse, og når jeg gik ud, skyede jeg at komme ind til fru Jensen, hvor jeg så de mange damer, som hun syede for, komme og gå. Der var altid såmegen uro; men om aftenen var de altid ude især i National og Cirkus og på andre forlystelsesanstalter. Og pigen, Luise, var ene hjemme. Men

hvad kunne hun være for mig? En tjenestepige, – ak nej, hende ville jeg ikke give mig af med, – skønt jeg så, hun led – ja jeg så hun led – men hun var jo kun en uvidende pige og så uordentlig og forpjusket, en tjenestetøs!

Da jeg var så forknyt, og da jeg ikke ville gå ud med dem, kom Jensens og talte med mig, men deres ord var mig ingen trøst. De var venlige – å ja, jeg boede jo hos dem, jeg betalte jo, hvad de forlangte. Dengang forstod jeg ikke, at hun forlangte meget for meget.

Så kom en aften Lind ind til mig, og han sagde sådan: "Hør nu Jonathan, Sauls søn, Kis søn osv. – Ensomheden er roden til sorg og kvide, selskabelighed er sjælens næring. De er et sart gemyt, De føler som en yngling og ikke som en mand. Jeg har taget fejl af Dem. De ædle brølende løvers og løvinders selskab kan ikke tilfredsstille Dem, nej det er den *gode* familie, det er det "fornemme" selskab, som De vil finde behag i, og jeg, kære Kaspar Hauser, skal føre Dem ind i disse ophøjede, men ikke altid interessante kredse."

Jeg husker så godt hans ord, for jeg hørte nøje efter, og jeg blev meget glad. Det var jo netop det, jeg ville, det var jo det, jeg havde ønsket, – mellem gode og fine, dannede mennesker, folk, ligesom den kære, stakkels hr. Fritz, – dér måske kunne jeg finde ro og fred. Jeg havde været i slet selskab, nu så jeg det; og nu lovede han at føre mig ind iblandt sådanne mennesker, i et familieliv. Ak jeg havde læst såmeget derom, men jeg kendte det jo ikke.

Jeg spurgte ham om de folk var som hr. Fritz.

"Som Fritz, – ak nej," sagde han, "så pukkelrygget og så klogt et menneske træffer De aldrig."

Ak du kære Gud i Himlen, det var måske det sandeste af al den meget snak, som han talte.

"I morgen kommer jeg og henter Dem," sagde han, "så gør Dem fin og gå med."

"Ja," sagde jeg, "jeg går med." –

Da Luise om aftenen kom ind for at rede min seng, hviskede hun: "Hr. Larsen!" Å hun havde en så mærkelig stille stemme, når hun talte til mig; ofte stod hun lige forinden med forvredent ansigt og truede ad den lukkede dør og skældte ud med en hæs og arrig røst. Nå – og den aften hviskede hun: "Hr. Larsen! Tag Dem i agt – de har noget i sinde med Dem derinde. Jeg ved ikke, hvad det er, – men tag Dem bare i agt."

Og hun så på mig gennem hårtjavserne, så jeg måtte smile. Og dog – jeg blev bange – og mistænksom. Men nej, dertil *var* jo ingen grund. –

Lind kom og førte mig med sig. Først mønstrede han min påklædning, han havde så meget at udsætte på mig, og så tabte jeg lysten til at gå, – men han bad mig ikke at være dum. Han havde fået tilladelse til at bringe mig med til en familie, hvor han kom meget, men da jeg hørte, at det kun var damer, blev jeg atter bange og ville ikke med, men han trængte på. Nå – så fulgte jeg ham. Men på trappen – han havde hele vejen talt og snakket – ak hvor var han dog klog og forstandig – men på trappen – det var på Købmagergade; nu går jeg aldrig dér forbi, jeg kan ikke lide det, – på trappen stod jeg stille og spurgte om, hvorledes han havde omtalt mig til familien. Så blev han meget vred og skældte mig ud og sagde, at jeg var en stolt og opblæst nar.

Å Gud i Himlen – jeg stolt! Jeg! Hvad var vel jeg; det var jo netop det, der pinte mig og sved mig i sjælen, at jeg var for ydmyg; – opblæst og stolt! Jeg!

"Kom nu," råbte han, "og vær ordentlig, opfør Dem som en mand og ikke som en skoledreng. Jeg har kun sagt deroppe, hvad sandt er, at De er en af mine venner, som har levet meget alene, andet har jeg ikke sagt, kom nu bare, og skab Dem ikke."

Han var streng imod mig; men jeg fortjente det; ja i sandhed.

Det var et hyggeligt hjem, jeg kom ind i, dog, jeg havde jo set så lidt. Det var små værelser, de var meget mørke. Ikke den aften, men senere, så jeg, at der ikke var velhavende, at møblerne var gamle, ja nogle af stolene var itu; benene faldt af én dem, når man tog den bort fra væggen. Men der var skærme på lamperne, og den aften så jeg ikke, at der var forfaldent. Fruen var en meget svær og stor dame; jeg blev straks bange for hende, og det blev jeg ved at være, sålænge jeg kendte dem. Når hun smilte – å, det var skrækkeligt: hendes tænder bevægede sig op og ned, når hun smilte. Men hendes døtre – de var dejlige, og hvor de var klædte alle tre! Ja se: *det* var fine damer, det så jeg straks: ingen pragt og glans, men fint, å så fint. Så satte vi os ned og talte. Ja det var jo dem, der talte. Jeg vidste ikke, hvor jeg skulle gøre af mig selv. De var ikke klædte med sådan – med farver og kulører eller sådan – med bånd og smykker, nej de var tarvelige, men å – så: – hvad skal man kalde det, så – – ja smagfuldt! Ja netop: å så smagfuldt og så tarveligt. Der var så lunt, og de var så artige og stille, – især den gamle frue, – nå så gammel var hun jo heller ikke. – Hun lod mig sætte mig i en lænestol ved kakkelovnen, men jeg var så genert, og lænestolen manglede et hjul og vrikkede, når jeg rørte mig. Hun

fortalte om hendes mand, som var død, og han havde været i en høj stilling, og at hun havde kendt bedre dage. Ja derom talte hun længe, og de andre, Lind og døtrene, de spøgede og hviskede og lo henne ved vinduet. Men jeg, hvad sagde jeg? Jeg var så forlegen overfor den fine dame, at jeg var ganske tavs, og jeg kunne næppe samle alt, hvad hun sagde, ja jeg var ganske bedøvet og forvirret over al hendes megen tale, som lød uafbrudt.

Og så først da vi skulle ind og drikke te, så jeg de unge damer; for i den stue var der lyst. Den ene var høj og lys og lidt mager, men den lille var endnu lysere, og hvilket smil havde hun ikke! Ja, hun lo den hele tid; ja de var så glade og lette, og fruen var nu også mere fornøjet. Men de lo ikke af mig, nej, nej, – det følte jeg godt, de var så høflige og ville gerne have mig til at le, når Lind sagde morsomme ting. Nå, så gik vi igen ind i den mørke stue, og så kom fruen ind, og jeg sad i lænestolen, og hun talte til mig hele aftenen og spurgte mig om min stilling, ja hun gav mig mange gode råd. Men jeg – jeg hørte så lidt, for jeg lyttede til de andre, som sad henne ved vinduet og hviskede. Ak ja, Lind var jo så fri og så fin, jeg beundrede ham, og jeg blev lidt mismodig, men alligevel – jeg følte mig så rolig og så lykkelig, ja, jeg var så glad, da de bad mig komme igen og være som hjemme, – det var en dejlig aften, og den faldt over mig så rolig og så lun og så kvægende. Jeg takkede Lind, da vi gik hjem, og bad ham tilgive mig.

Fra den dag kom jeg tit dér i huset, ja jeg tilstår: senere hver dag. Jeg syntes, jeg havde fundet et asyl, jeg længtes hele dagen efter at komme der. Men når jeg kom, sad jeg næsten altid tavs i lænestolen, som altid vrikkede – og hørte på de andre.

Ja ganske vist, tit var de ikke hjemme, ak ja – så gik jeg som en stakkel. Nå, de blev så vant til mig, at de sagde: I morgen er vi ikke hjemme!

Og det var mig en velsignelse at høre dem spøge, og hun, den lille Lise, – hun var så lystig og gjorde mange løjer, men ikke med mig, å Gud nej – men når hun blot talte til mig, så troskyldigt, blev jeg så underlig, at jeg – å Gud, og dog var de vistnok bange for mig, tror jeg. Gud velsigne dem! Men den gamle frue var alle tider venlig; ja jeg var meget alene med hende. Når pigebørnene var ude i selskab, – så sad vi og ventede på dem; hun talte så den hele aften, og jeg spurgte om hendes døtre, Amalie var lærerinde, men Lise var allerede 20 år, det var næsten ikke til at tro – og så, når de kom hjem, – ja så måtte jeg gå.

De havde meget lidt at leve af, ak ja, den stakkels dame klagede meget. Jo-o – hun lånte af mig, undertiden, kun lidt, hm! – kun én gang mere. Nå, det var mellem hende og mig. Lind vidste det ikke. Det var mig jo en skyldighed, – sad jeg ikke dér og havde det så godt? Så gav jeg dem foræringer, nå ja, i al beskedenhed, men i teatret – nej dér ville de ikke. Måtte jeg ikke være taknemlig, jeg, den fattige dreng fra kvisten: her sad jeg hos de fine folk! Måtte jeg ikke være tilfreds og taknemlig!

Det var en dejlig tid. Jeg tænkte på dem hele dagen – og jeg så altid for mig den lille, hendes hvide tænder lyste for mig, og jeg hørte hendes latter ringe som en klokke, jeg drømte om hende om natten, jeg så hende som svævende for mig. – Gud velsigne den lille fine jomfru! Tanken om hende rensede min sjæl.

Og så Amalie, hendes høje skikkelse og det alvorlige ansigt! Hun havde sådan et tøvende blik, når hun så på mig, ligesom

om hun havde noget at spørge mig om, – nå, det havde hun jo også.

Fru Jensen spurgte mig dengang meget ud om den familie, og om det var sandt, at Lind var forlovet med frøken Amalie. Det syntes jeg nu ikke om, det var ikke faldet mig ind. Han var jo en udmærket begavet mand, men alligevel! – Bagefter, forstår De, først bagefter kom jeg til at tænke på, at de unge damer i den sidste tid næsten ikke talte til mig, men når jeg talte, så de på mig, og de blev begge så alvorlige; men fruen var altid venlig imod mig. Jeg mærkede intet, jeg var en dåre; – kunne jeg dosmer ikke sige mig selv, – nå – så måtte det jo komme, så måtte det jo komme. – –

En dag, det begyndte at blive forår, og jeg havde været i Oldnordisk Museum; dér kom jeg ofte – ja jeg gik meget omkring i alle vore samlinger; jeg kan dem udenad, mange af dem; – jeg fandt altid en sådan god ro og fred i de lyse, øde sale, der ligesom stod og ventede på mig med alle deres kundskaber og kostbarheder og mærkværdige ting – ja dér gik jeg og følte mig glad. Jeg mærkede også nok, at der nu var faldet ro over mig, og at jeg ikke mere var så ubehjælpsom som før. Nej, jo mere jeg lærte, jo mindre tænkte jeg på mig selv, og se, kære herre, det kommer det jo an på, ja: at tænke så lidt som muligt på sig selv. Tror De ikke?

– Men jeg kom den dag hjem rigtig veltilmode, – så sad Lind der hjemme og talte med fru Jensen og ventede på mig. Han snakkede om al ting og ingen ting, der skulle være selskab hos fru Holm – nå ja, jeg har ikke nævnt hendes navn, – han havde indbydelse til mig. "Hør," sagde han og så mig i ansigtet, – hvad

var det dog for øjne, han så på mig med? "Hør," sagde han, "De skulle gifte Dem, gode Jonathan!"

Der blev ganske stille et øjeblik, men så begyndte fru Jensen at tale om ægteskabets hellige bånd, jeg var jo dog en ung mand og havde et langt liv for mig og meget andet. Men jeg blev ganske underlig, der kom som en angst i mig. Jeg gik ind i mit værelse og ville ikke spise og ikke tale med dem. Ak, nu havde jeg haft det så godt og så roligt, og nu bølgede det i mig, ligesom mange vande blev slået sammen; – og dog, mens jeg sad stille og tænkte, steg mange billeder frem for mig, lyse, smilende, ja jeg tåbe, jeg smilte selv, tror jeg; aldrig havde jeg tænkt noget sådant – å nej, nej, jeg kan ikke sige alt, hvad jeg sådan tænkte dengang.

Jeg havde siddet længe, det var næsten blevet ganske mørkt, men gaslygten derude på gaden lyste ind i stuen til mig – så bankede det på min dør. "Er det Lind?" spurgte jeg. "Nej, han er gået," svarede fru Jensen, "men her er to damer." Og så: Gud i Himlen! Hvad var det så? Det var dem. Lise, den lille Lise og Amalie! De kom ganske stille ind, og vi stod også ganske stille, alle fire.

Så sagde Amalie til fru Jensen: "Vi vil gerne tale med hr. Larsen." Og så var vi tre alene i stuen, men jeg kunne ikke få et ord frem. "Nej," sagde Amalie, "tænd ikke lys." – Å jeg husker hvert ord, de åd sig ind i min sjæl. "Nej tænd ikke lys," sagde hun og tog sin søster i hånden, "vi vil ikke se Dem blive vred. Vi vil bede Dem, Lise og jeg vil bede Dem, – vi er meget ulykkelige. Se, moer – hun og De, ikke sandt, De tænker jo på. – Å, De må ikke gøre det, De må ikke gøre det – Lind har fortalt os det, – at

De tænker på – at De og moer skal giftes med hinanden, og han siger, at al vor nød så vil være forbi. –"

Jeg hørte ikke mere, det var som jeg fik et slag i mit grimme ansigt, ja som et slag, – og som et forhæng blev revet bort, – men jeg stod som lammet, mens hun talte og hendes blide ord summede om mig, og lille Lise græd.

"De må ikke, hr. Larsen, De må ikke! I er jo gamle mennesker begge to, og moer er så forpint – tro ikke ondt om hende. De er jo også en ældre, fornuftig mand. – –

Hvad hun sagde mere, ved jeg ikke, for jeg satte mig ned og holdt mine hænder for mit ansigt i blu og skam.

Hun talte længe, men hvad talte hun? Og jeg hørte lille Lise græde. Så løftede jeg mit hoved, og så sagde jeg: "Jeg har aldrig haft en tanke om det, De tror, men jeg lover ved den evige Gud, I skal aldrig mere se mig på eders vej."

Jeg tror nok, at de sagde mange og kærlige ord til mig – jeg ved det ikke. Da jeg så mig om, var jeg ene, – ja mere end nogensinde før. – – –

Ja, jeg ved det jo nok, min hele historie er jo latterlig, ikke sandt? Den er komisk. Den er vel kun til at le af? Ja, jeg er jo kun en morsom figur, ikke sandt? Jo, jo, det var en lystig komedie, – men jeg selv –

Ak, kære herre, for mig selv var det, som fortvivlelsen åbnede sine sluser for at drukne mig. Jeg gik formasteligt irette med min Gud og bandede ham og råbte til ham i min sjæls vånde, som til min argeste fjende. Jeg blev ligesom pludselig en gammel mand. O du Vorherre! Hvad har du gjort imod mig? Hvor er min ungdom? Du har bedraget mig og snydt mig, – du har gjort mig gammel og har stjålet min ungdom, og jeg har

ikke fornemmet det. Du har røvet fra mig, fra mig alene! Giv mig min ungdom! Du har taget den, uden at jeg vidste det, for jeg vidste jo ikke, hvad ungdom var! Gud! Gud! Giv, giv mig den kraft, jeg aldrig har kendt, den ungdoms glæde, jeg aldrig har følt. Tag hvad jeg har, lad mig blive fattig som før, lad mig sulte på gaden, lad mig tigge i snavset! Du har ikke lov, nej, nej, du har ikke lov at tage det fra mig, som de andre lever af hele livet igennem! Det armeste menneske jo dog mindet, har jo kendt ungdommens sundhed og fryd og sejr, men jeg! – Hvad har jeg! Du har listet det fra mig, Vorherre! Jeg er jo kun et halvt menneske, uden begyndelse! – Giv mig det igen! Giv mig mine unge år, lad mig leve dem om! Lad mig blive ung – – –

– – – Kære herre, der skete intet mirakel for min skyld, ak nej, tværtimod, jeg blev i få dage endnu ældre. Nå ja, nu er jeg kommet mig igen. Ja såmænd. Jeg forsonede mig med min Gud, men med menneskene, nej. – Nej, jeg så nu skarpt, jeg så mig selv som i et spejl, ja som i et spejl – og bagved mig så jeg: de andre.

Hvad havde de haft i sinde med mig? Jeg ved det ikke. Skulle jeg være et middel, et offer? Og Lind, han havde spillet under dække, ja, han ville have brugt mig, ikke sandt? Det er tydeligt nok, – jo-o, det er tydeligt nok, han havde planer med mig. Ja, det var *dog* mine penge det gjaldt, ikke sandt? Tror De ikke? Og hun, den gamle dame, skulle have giftet sig med mine penge, og han? Nej, jeg vil ikke tale derom. Hvad angår det også Dem, – De må være ked af at høre på mig, ikke sandt? Men det letter, å ja-ha, det gør så godt at tale ud. – – –

Og hvad er der så mere at sige? Jeg forlod Jensens, jeg flyttede bort fra huset, jeg har ikke set dem siden. Lind, – ja vi to fik

gjort op. Han mente, at jeg var gal, nå ja, lad ham det! Han skældte, og han bandede, men jeg var ganske rolig. Nej, ung var jeg ikke – nu vel, men jeg var en voksen mand. Han og jeg, vi fik gjort op, ja og Jensens – jeg gav dem penge, og så gik jeg, – jeg vendte mig ikke om og så ikke tilbage. –

Siden har jeg boet her. De vil spørge, hvad jeg er, hvad jeg bestiller. Nå, jeg er ingen ting, jeg læser meget og går meget omkring og ser på verden og menneskene. Ja jeg bliver jo undertiden lidt træt, jeg føler mig jo ensom, men jeg er tilfreds nu. Jeg har prøvet på at få arbejde, men det vil jeg ikke mere. Jeg kom på et kontor, men nej, de drillede mig, og jeg gik. Så gik jeg for Understøttelsesforeningen om til de fattige for at undersøge, men nej, de bedrog mig og snød mig, og tilmed havde de mig til bedste.

Nej, nu lever jeg alene, jeg kender ingen, og ingen kender mig. Og dog – børnene på gaderne, de kender mig, dem holder jeg af, og dem forstår jeg, og se – de er ikke mere bange for mig, når de har talt lidt med mig. Jeg holder af dem, jeg har ondt af små børn, ligesom – ja ligesom af blomster. Menneskene træder dem ned – nå ja, hvorledes kan de andet? Kan man gå over en mark uden at træde på græsset og på blomsterne? Og jeg vil dog så nødig. Se det er min fars skyld, for – er det ikke mærkeligt? Nu da jeg blev alene, kom jeg først rigtigt til at tænke på ham. Han var jo kun en simpel lille mand, men han holdt så meget af mig, – ja nu går jeg igen ud på kirkegården om søndagen og sætter mig dér, og så – ja, er det ikke mærkeligt? – så kan jeg huske alle historier og eventyr, som han fortalte der ude."

Han vedblev at tale, der var ikke træthed at spore hos ham. Han hidsede sig selv ved således at lade sit liv passere forbi sig, men da vi langt ud på morgenstunden skiltes fra hinanden – som gode venner, tror jeg at kunne sige – var han rolig og let i sindet, og han overvældede mig med sin ydmyge tak. – Kort efter forlod jeg byen i nogen tid.

Tredje del

Der var stor forvirring og forstyrrelse hos familien Jensen. Luise var løbet sin vej.

Jensen gik op og ned ad gulvet med hat og frakke på, stok og noder havde han kastet på bordet mellem bunker af sytøj. Fru Jensen lå på sofaen og havde opgivet alt. Alle døre stod åbne, fra køkkenet trængte en stærk lugt af kål ind, og blandede sig med prøvestuens parfumeduft. Sengene i sovekamret var uredte, børnene var endnu ikke påklædte, to af dem lå på gulvet inde i Jensens værelse og byggede huse ved kulkassen, som de havde væltet, to andre vrælede ude på trappen, hvor fru Jensen havde smidt dem ud; midt på gulvet lå kost og fejespån.

Jensen havde fra den tidlige morgen søgt byen rundt og kom nu fra orkesterprøve for at spise til middag. Han fægtede med armene, som om han endnu behandlede sin stortromme. Luise var ikke til at finde, maden var ikke færdig, huset ikke gjort rent, børnene overladt til sig selv, konen i gråd på kanapeen – og alt det for den forbandede tøs! Han var frygtelig opbragt, da han hørte, at hun endnu ikke var kommet, hans runde røde hoved strakte sig på hans korte hals som en prop, der skulle springe af en flaske, han skældte som en matros.

Fru Jensen havde endogså opgivet en del af sit tragiske væsen under disse virkelig tragiske forhold: hun var bange for, at Luise havde taget livet af sig, men hun turde ikke udtale denne frygt. Hun syntes selv, at hun havde en god samvittighed, hun anså sig for en retfærdig madmoder som alle andre, men – alligevel!

"Jeg må hen på stationen," råbte Jensen.

"Nej – å nej – lad os vente. Hun kommer måske."

Nej, Jensen ville tale med politiet. Også han var bange for, at pigebarnet havde gjort en ulykke på sig selv, men han sagde det heller ikke. Den tossede tøs, som altid var utaknemlig og muggen trods alt det gode, man havde gjort hende! Man havde taget hende til sig! Man havde lært hende – man havde opdraget hende – jo politiet, det var politiet, som –

"Tal med Valdemar," sagde fru Jensen, "han er så praktisk!"

Jensen tog kosten op fra gulvet, fosede med et spark fejespånen hen imod væggen, gik ind og rev de sorte unger bort fra kulspanden: Vil I herud! råbte han; hentede de brølende unger ude på trappen: Vil I herind! råbte han, gik ud i køkkenet og så ned i gryden –

"Hent Valdemar!" klynkede fru Jensen.

"Ja," skreg han ude af sig selv, og tog sin stok, "nu henter jeg ham, men når jeg kommer igen, skal her Fanden ta' mig være orden i tingene!"

Da rejste Therese Jensen sig i værdig majestæt og sagde:

"Jensen, du forbavser mig!"

Men Jensen gik og slog døren i efter sig med et smæld.

Først langt om længe kom han tilbage med Lind, som jo i almindelighed ikke var så let at finde. Også han var temmelig

bestyrtet. Jensen satte sig straks til at spise, og Therese, som havde fået huset nogenlunde i orden, gik til og fra og fortalte. Noget betaget af den stærke madlugt satte Lind sig tæt ved døren med stokken mellem benene og hatten på stokken. Han var gnaven og ked af den hele historie.

"Nå, nu op med lektien, – hva' er'et så?"

Og fruen fortalte. Luise var i den senere tid blevet værre. Hun havde svaret igen, hun havde været uforskammet, hun havde et par gange hentydet til Larsen, den idiot!

Hvad hun havde sagt om ham?

Ja hvad hun havde sagt? Hun havde sagt, at det var flovt, at vi ikke fangede ham, at han gik nok vores næse forbi og sådant noget, men hvad der var værre var, at hun i den sidste tid var blevet borte i timevis, når hun blev sendt i byen, ja flere timer, et par gange var hun løbet fra al ting og blevet borte til om aftenen, ja da de vaskede i fredags, løb hun sin vej om aftenen og kom først igen kl. 11, – men så fik hun rigtignok også sit fedt – –

"Slog du hende?"

"Slog!" råbte fru Therese og så på Lind igennem øjenbrynene, "slog! så gid jorden revne under mine fødder, hvis jeg besmittede mine hænder med den rendetøs!"

Da fru Therese tav, blev der en pause, man hørte kun Jensen slubre maden i sig og børnenes støjen ude i gadedøren. De tænkte alle tre på, at Luise havde taget livet af sig, men ingen af dem talte derom.

"Vi må melde det til politiet," sagde Lind endelig.

Fru Jensen stønnede.

"Ja er det ikke det jeg siger?" spurgte Jensen og rejste sig, "lad os gå hen til assistenten."

"Å Gud – I vil gå – men hvis hun nu kommer? Eller hvis hun nu ikke kommer? Hvad skal vi så gøre?"

"Sådan en får man altid fat på, kom nu Valdemar."

"Hm," svarede denne efter en pause og så fra den ene til den anden, "vi må vel også gå ud til Druknehuset!"

Therese sank om i sofaen og hviskede: "Tror du, kan du tænke det muligt? Å Gud nej," råbte hun skrigende: "I må ikke gå – I må ikke gå – jeg tør ikke være alene!"

Men Lind var gnaven: "Skab dig ikke Therese," sagde han kort og trak den tøvende musiker med sig. –

Men Luise kom ikke tilbage, og der herskede stadig forstyrrelse og ængstelse i familien Jensen.

Jonathan Larsen var blevet syg. Han lå og rystede af feber og kunne ikke stå op.

Madam Olsen, en høj, knokkelstærk kone, stod foran hans seng og støttede sig til sin kost.

"Dæ æ' bedst je henter dokteren hr. Lassen. – Hva'beha'er?"

Jonathan svarede ikke.

"Dæ æ' såmænd allerbedst jæ stikker etter dokteren, at De ka' komme på håspitalet, hr. Lassen, hvis dæ bli'er være. Hva'beha'er. Æ' dæ rent skidt med ho'det? Dæ' æ' s'mænd fluensen, der ta'er Dem hr. Lassen, og så sla'er den se jo nok på longerne."

Jonathan svarede ikke, men lå og tænkte. –

"Ja, De må s'gu si'e no'et hr. Lassen. – Så henter jæ dokteren. De ka' jo lægge her å krepere for en. Gu' ka De så." Hun gik ind i den anden stue, hvor hun så sig lidt om, så kom hun tilbage: "Må je spør'e hr. Lassen, til hvem ska' je henvende mig angåendes møblerne?"

Men Jonathan hørte ikke og svarede ikke.

Rengøringskonen tørrede hænderne i forklædet, tog sin spand og gik. "Gu' bevare én, bare han ikke ligger å får kuller," mumlede hun, idet hun lukkede døren og tog nøglen med sig.

Jonathan lå og virrede med hovedet uafbrudt.

Hospitalet ja, ja hospitalet, dér var flere folk, flere folk, her er så ene. Bedre at dø i sin egen seng. Mon hun lukkede af? Der kunne jo ingen komme ind. Uden gennem loftet eller gennem gulvet, men dér var jo ingen døre, men de gik jo dog op og ned.

Hvad var det? Hvem skreg? Hvem skriger? – – – Nå mon, ja – mon? Ja der var noget han ville spørge om; men der var jo ingen at spørge, der var jo heller ingen til at svare. Hvad var det så egentlig han ville vide? Hvad var det dog nu? Jo der var noget, bare han nu kunne vide det, bare der var nogen han kunne spørge om, hvad det var, han ville spørge om – –

Det er vogne, der rumler, det er flyttevogne. Var der mon blomster på ligkisten på ligvognen og en mand indeni, eller var den tom? Kørte de med en tom kiste? Nå-å for at hente, for at hente. Det var jo latterligt. – På hospitalet måtte han vel, her er jo vel ensomt, men han måtte have en ren skjorte på først.

Madam Olsen! Madam Olsen! Nå han kunne jo selv, gudskelov, der var da rent tøj nok i kommoden; og sygekassen – Gud elsker en glad giver, ja kvitteringen lå i skrivebordet.

Nej, nu ville han tænke på gamle dage: på kvisten i Møntergade: Da jeg var en lille dreng – nu skriger det igen! Er det mellemdøren dernede? Mellemdøren, mellemdøren. – Nu ringer det hos høkeren. – Madam Olsen, De må til snedkerens, jeg har lovet ham mad og – Nu skriger den igen. – Nej? Jo – Nej! *Nu* kommer det, – det var ikke så højt, men næste gang. – – – Nå, hvor bliver den af!

Dengang jeg var en lille en og – – der kom nok nogen op af trapperne. – – Er der nogen? – Hvem er det? – Bare jeg kunne råbe. Der er en, der piller ved døren! Er der nogen? – Nej, der er ingen. Nu piber mellemdøren igen. Lader os alle synge! "Børn små, som engle gå, op ad Solens strålestige" – – De vil blive unge og glade, unge og stærke, unge og lykkelige, unge og sunde, unge og – – unge. Nå ja ja! Å ja ja! Skal det være, så har jeg – – Du kære, store, mægtige Gud, – Du fader vor, Du som er i Himlen – – – –

På en hest, der flyver, op og ned, i galop, op og ned – mellemdøren, mellemdøren, mellemdøren, mellemdøren – – hvor den rumler, vognen, ja nu kommer den, nu kommer den, mere og mere – å mit hoved, – så, den kører videre – og videre og videre – langt borte, nu dør den hen – hen. – I dag får De jo ikke mad, stakkels madam Schultz, og håndlangerens lille Sofus. – Madam Olsen!! Er De derinde, madam Olsen? – Nå, jeg må vente.

Dér skreg den! – "Dejlig er Jorden og prægtig er Guds Himmel" – – Er der nogen? Er der – nogen!!! – – –

Jonathan faldt tilsidst udmattet i en døsende søvn. Men han hørte dog opad dagen stemmer inde i den anden stue, stemmer der skændtes; han kendte én af dem, der lød over de andre, og

han udbrød: "Fy dog Luise – vær nu god – skæld ikke sådan ud." – Og i nattens løb syntes han, at Luise sad ved hans seng.

Næste morgen vågnede han atter ved at høre højrøstede stemmer. Han blev helt vågen. En mand ude på gangen råbte: "Luk op for pokker!" og Luises stemme svarede inde i den anden stue: "Her kommer ingen ind, – råb ikke så højt, han er syg."

"Du skal øjeblikkelig komme med! Hører du!" Der blev en stund talt med sagte stemmer ude på gangen, så sagde hr. Jensen i en bestemt tone: "Jeg er din naturlige værge, hører du Lovisse, du må lystre mig!"

"Jeg blæser Dem en lang trompet, Jensen," svarede hun.

"Du har forladt din kondition i utide!"

"Næ – jeg er stukken a' i tide fra Dem og madammen a'."

En anden stemme ude på gangen blandede sig i samtalen gennem døren med nogle overtalende ord.

"Pas Dem selv, hr. Lind, og skrup bare a'! Jeg kommer ikke tilbage, om De så trak mig ved hårene. Jeg bliver hos Larsen, forstår De, han er dårlig – og han har altid været god imod mig." Der var ligesom lidt gråd i stemmen.

Der blev atter talt og hvisket ude på gangen, men da det varede Luise for længe, sagde hun: "Kras nu bare a' med jer og lad mig være i fred!"

"Du vil komme til at fortryde det!" råbte Jensen.

"Så-å – nå så det vil jeg? Ja så kan jeg jo igen se til at søge kondition hos familien. Farvel og hils hjemme!"

Hun hørte dem gå, og med passende miner og gebærder vedblev hun bag døren en tid lang at følge lyden af deres skridt, alt som de tabte sig nede på trappen. Da hun vendte sig om og så ind i det andet værelse, blev hun flammende rød i hovedet:

Jonathan sad oprejst i sengen og så på hende. – Og så kom det til en forklaring. Hun havde sin bedste kjole på, var omhyggeligt ren og pyntelig, det tørre hår sad glat og stramt, og hun begyndte, aldeles mod sædvane, med sagte stemme undseligt og stammende at fortælle; – men efterhånden som hun talte, sank hun på knæ foran sengen, skjulte grædende hovedet i tæppet og blev atter ligeså forpjusket, som hun plejede at være.

Siden Jonathan var flyttet, havde hun ikke haft ro på sig. Han var jo det eneste menneske i hele verden, som havde været god imod hende, og så: – hvem skulle nu sørge for ham, gøre rent hos ham, passe hans tøj og have omsorg for ham. Han var jo hjælpeløs. Hun havde altid gjort for ham, hvad hun kunne, – nå, han havde måske aldrig lagt mærke dertil, – men alligevel: *han* havde været den eneste, som nogensinde havde talt ordentligt til hende, han havde jo rigtignok tit skændt på hende og rettet på hende, – og når hun så ikke fulgte hans formaninger, men havde været uartig, så havde hun dog bagefter fortrudt det for hans skyld. Ja, han havde jo læst for hende og søgt at lære hende noget – ja, og så da han flyttede bort, så havde hun savnet ham så skrækkeligt og ikke vidst, hvad hun skulle gøre.

Så var hun gået ud i den gade, hvor hun vidste han boede, og hun var ofte blevet stående dernede, til han gik ud. Når hun så kom hjem, fik hun jo skænd, men det brød hun sig ikke om, for hun brød sig kun om skænd af den, som hun holdt af, og hun hadede den skabekrukke – ja om forladelse, hun skulle nok være ordentlig, når hun blot måtte blive hos ham og passe ham og tjene hos ham. Så skulle hun nok blive et helt andet menneske. – –

Da hun så en dag slet ikke så ham, ja hun kendte jo hans vaner, og vidste når han gik ud, så var hun blevet stående dernede på gaden hele aftenen til det blev sent; så havde hun hørt af en kone, det var madam Olsen, at han var syg. Så listede hun sig hjem og tog sit tøj – ja og nu var hun her. Men madam Olsen ville ikke lade hende komme ind, og hun havde også været oppe at skændes både med hende og doktoren, for hun ville ikke have ham på hospitalet, hun skulle nok passe ham; men doktoren havde tilsidst været inde hos hr. Larsen, og hr. Larsen havde slet ikke mærket noget, hun havde troet, at han var død. Så havde doktoren sagt, at han havde bedst af ikke at blive flyttet. – Ja nu var hun her, nu måtte hun blive hos ham, ikke sandt? Og passe ham og pleje ham og sørge for ham, å hvad? må jeg? Han måtte ikke jage hende bort, for hun kom alligevel tilbage igen. – – –

Og Jonathan lagde sin smukke hånd på hendes hoved. Han takkede hende og bad hende blive. Så sank han tilbage igen i sengen, idet han mumlede noget ved sig selv, som hun ikke forstod: "Alle de andre har jeg set op til – kun hende har jeg –" Og hans feber begyndte igen. Men der var ingen spørgsmål, som pinte ham mere, for hun var om ham med svar, ingen døre der skreg, for hun havde smurt dem med olie, ingen vogne der rumlede, for hun fik lagt bark på gaden, ingen bekymringer, ingen ængstelser, ingen ønsker, ingen sorger, ingen smerter, for hun var der, når han slog øjet op, nat og dag, time efter time, jog ensomheden bort og bragte ham lindring og tryghed og fred.

De, der går morgentur i Frederiksberg Have vil, som oftest på de ensomste veje, kunne møde et par mennesker, en mand og en kvinde, som de uvilkårligt vil lægge mærke til; men især kan man møde dem om aftenen ovre i Søndermarken eller ude på Roskildevejen ad Damhussøen til. Han er en ualmindelig lang og ranglet skikkelse, meget fint og sirligt klædt med en vis pyntelig smag, der står i modsætning til hans ansigts store grimhed. Hans ledsagerske har et ubetydeligt, lidt blegt ansigt, der passer til hendes mørke dragt. Som oftest taler han ivrigt til hende, mens hun går og ser ned i jorden. Det ser ud, som han forklarer hende noget, han er selv alvorligt optaget deraf, og han fægter og slår ud med sin højre hånd; den venstre har han stukket ind under hendes arm; han lægger ikke mærke til, at hun engang imellem ser op til ham, og at der da kommer et smil om hendes mund og et udtryk i hendes øjne, der gør hendes ansigt mærkeligt indtagende. Hun svarer ham sjældent og siger næsten intet, men når hun undertiden kommer med en kort bemærkning, kan den kalde en latter frem hos ham, en underlig latter, der giver hans ansigt et så komisk udtryk, at man ikke ved om man skal le af ham eller med ham.

Så går de videre i Solens glans der omstråler dem, – man vender sig uvilkårligt efter det underlige par, og da kan det være, at det næsten ser ud, som om det lys der omgiver dem, ikke udgår fra Solen, der sænker sig over de flade marker, men stråler ud fra dem selv.

Ungt blod

Øvelsen var forbi, og der skulle rykkes i kvarter. Der var kun kort vej til de forskellige kantonnementer, og mens kvarterbilletterne blev omdelt, samledes bataljonens officerer om nogle flasker vin, som man ikke havde fået tid til at drikke ved det store hvil. De fleste lå trætte nede i den dybe, tørre groft, andre havde hyllet sig ind i de lange kapper og holdt sig lidt i bevægelse, da de, våde af sved, frygtede for at forkøle sig. Øvelsen blev ivrigt drøftet.

"Jeg lå med min deling fra Svebøllevejen ned til mosen, da fjenden kom," fortalte en ung, blond premierløjtnant med stor iver, "og vi kunne ikke se ham for de høje gærder ved Trudstrup, men da han først havde taget højden ved Svebølle, troede jeg aldrig, jeg var kommet tilbage, – puh, hvor jeg er varm! – Under virkelige forhold tror jeg heller ikke, vi var kommet over broen, for den var blevet sprængt – ikke alle sammen. – Er der mere at drikke?" Og han skyllede endnu et par glas i sig af den hede vin, der blinkede i glassene, undselig, ligesom bredende lys i dagens skær.

"De holdt Dem også for længe," sagde en anden.

"Holdt mig for længe," svarede den blonde og tørte sit våde ansigt, "nej det gjorde jeg virkelig ikke – de andre delinger skulle jo først tilbage og i stilling. Da vi kom til broen skød de endnu med 5 og 700 alens visér."

"Ja det gjorde vi," sagde en tyk ældre løjtnant, der stod og suttede på sit glas.

"Nå og – tak, skål! – nej, hvor jeg er tørstig!"

"Hvor skal De bo?" spurgte den tykke ham.

"Jeg? – Ja det ved jeg ikke; våbenmesteren mente, jeg var tæt ved gården. Det skal gøre godt at komme i kvarter. Puh! Jeg tror næsten, jeg har fået for megen sherry," sagde han leende. Men han tømte dog endnu et glas eller to, inden der blev trådt til gevær.

"Vi kan troppe af med det samme," sagde kompagnichefen, idet han kravlede op af grøften, da der blev kommanderet "Træd an!"

Lidt efter marcherede kompagniet afsted i små troppe og spredtes ud over markerne i store og små hold. En hel deling trak under en løjtnant over imod en lille skov, som skjulte en herregård bag ved sig, hobe på en halv snes mand, på fem og på to drejede om ad markvejene eller fulgte gærderne. Kaptajnen red til præstegården, og kun en korporal med seks-syv mand stod tilbage på den øde vej og ventede på den blonde løjtnant.

"Skal De med *mig*?" spurgte han korporalen.

"Javel, hr. premierløjtnant."

"Hvorhen da?"

"Vi skal over til proprietær Jonassen til Emiliegård," sagde korporalen, idet han læste navnet på sedlen. – "Det er dér ovre," vedblev han, idet han pegede hen over markerne på nogle høje popler, henved en fjerdingvej borte.

"Nå ja, så gå *De* kun i forvejen. De kan gå med, Niels," sagde han til sin oppasser, "jeg kommer straks. Tøjet kommer med bagagekarren."

Lidt efter stod han helt alene. Han nynnede halvhøjt, mens han forgæves søgte at få ild på en cigar. Snart knækkede

fyrstikken, snart gik den ud. Så tog han sig alvorligt sammen for at få den tændt; det gik; han dampede løs og sendte et par store skyer ud i den stille luft, hvor de et øjeblik stod stille, inden de opløste sig. Han kiggede efter røgen, samlede så sablen op under armen og gik ind over marken efter den lille trop.

Da han gik over den lille groft, snublede han og var lige ved at falde. "Halløj," sagde han højt, "du er nok blevet ligesom lidt fuld," og han lo med en lille hyggelig, skælmsk latter. Han havde tabt cigaren, men han lod den ligge eller glemte den og gik videre.

"Det var dog et prægtigt vejr," tænkte han. Det syntes ham, at den høje, lysegrå luft var så køn, fin og blød som sand, og langt ude lyste hvide, runde skyer. Han følte sig så glad og fornøjet, vinen varmede og hidsede ham, havde taget ham fangen, og mens han skred hen over den gule mark, hvis stive stubbe med små smæld slog imod eller knækkede under hans store støvler, lo han hele tiden ganske småt.

Han stod stille og så på nogle bitte, røde blomster nede imellem ukrudtet. Hvor de var nydelige og små! – Se, dér var også en forglemmigej! Det forekom ham, at han så så underlig klart, meget klarere end ellers og dog ligesom igennem et blankt, rent glas. Det var dog mærkeligt, at han aldrig før havde set så små, røde blomster! Han så ud over egnen: flade agre, brakmarker og stubmarker, enkelte gårde med store kornhæs udenfor – overalt det samme syn; men i øjeblikket fyldtes han af beundring over, hvor det dog var kønt alt sammen. Det tarvelige landskab syntes ham helt forandret. Brakmarkens vissenbrune farve stod skarpt imod den gyldne stubjord, men

gled på den anden side over, ligesom smeltede over i et nypløjet jordstykkes fløjlsbløde, sortbrune farvetoner. Det er vinen," tænkte han, "som har åbnet mine øjne. – Ja det er s'gu kønt – sådan er det nok, en maler ser på tingene." Og han gik videre, grundende over, at kunstnerne nok altid levede ligesom i en lille rus.

Han stod stille ved en bred, dyb grøft, inden han gik over den, og faldt hen i betragtning af det meget grønt, der vældede op af dens fugtige bund: stive, lange græs, og planter med blanke, saftige blade vevlede sig ind imellem ukrudt med tossede blomster. Op ad kanten kravlede brombærranker med umodne bær mellem afbladede valmuehoveder og mange urter, hvis navne han ikke vidste, men som han kendte så godt af udseende. Til sidst faldt han under betragtningen ligesom hen i dvale, – men så tog han sig pludselig sammen og sprang over på den anden side af grøften til et gammelt, faldefærdigt, kullet træ, som han favnede i springet og beholdt i sin favn.

"O, du gamle træ, du gamle træ," sagde han og så op og ned af det, "hvad er du for en gammel en?"

Det havde ingen blade, kun nogle afkvistede grene strittede ud til siderne, forpiskede af vejr og vind. Og han blev betaget af medlidenhed med den gamle, rådne pil, som om det var en levende, gammel en, et fattigt, sygt menneske eller et andet stakkels væsen; han følte sig selv så ung og varm, og havde ligesom lyst til at gøre noget godt, noget rigtig godt for det, da det jo snart måtte falde og dø. Han var opfyldt af sentimentale, medlidende tanker for alle og alt, levende og dødt, planter, dyr og mennesker. Han syntes, det ligesom var synd at træde på jorden og måske knuse de små røde blomster eller de fine,

spinkle insekter, der kravlede imellem dem. Så tog han sig atter sammen og sagde halvhøjt:

"Jeg var nok alt for tørstig – jeg drak for hurtigt; ganske ædru er undertegnede nok ikke." – Men så lo han og glemte alle sine tanker.

Hvor var gården blevet af? – Der lå den nede! Der var længere dertil, end han havde troet. Sine folk kunne han ikke mere se. Så gik han rask til uden at se til højre eller til venstre, over en græsmark, hvor der stod et par gumlende køer; men så raslede det foran ham i græsset, og idet han stod stille, så han et firben smutte bort under sine fødder. – "Sikken et liv her dog er alle vegne," tænkte han; det havde han aldrig før lagt mærke til.

I den lydløse eftermiddag hørte han nu en klingende, summende tone uden ende, og da han lyttede, udskilte den sig i mange, mange små lyde rundt omkring fra; det smuttede i urterne på marken, det sang og skreg fra luften, fra buskene derhenne, langt borte fra gårdene: græshopper og bier og lærker og krager og mennesker og hunde; han hørte og følte det levende liv overalt omkring sig, han fornam sig smittet deraf. Blodet begyndte at rulle endnu raskere og varmere i ham, han syntes, at han ligesom mærkede hele livets, hele Jordens store pulsslag her ude i den fri natur, ja han var selv som denne puls: Livet slog i ham, brændte, blinkede, blussede i ham, og han følte sig betaget af en livsalig, lykkelig følelse, som om han svævede i luften. Han indåndede i raske drag den stærke, lune duft fra jorden og dyrene, og så sprang han pludselig afsted efter sit ny kvarter, idet han sang af fuld hals, fuld af længsel efter glade mennesker, af håb om unge kvinder og liv – liv – liv!

Han følte sig slemt skuffet. Proprietæren og hans hustru var til bryllup i Holbæk. Der var ingen hjemme. Han havde spist alene i den øde spisestue, og da den halvgamle pige tog af bordet, bekræftede hun hans formodning, at familien næppe kom hjem før ud på natten. Om der ellers ingen boede på gården?

"Nej, ingen andre end den gamle frue."

"Fruens mor?"

Nej, det var ikke engang af familien; hun var der kun sådan til ophold, hun var så gammel og underlig.

"Nå," sagde han så, "ja så må jeg vel skøtte mig selv."

Det var blevet sent på eftermiddagen. Solen var kommet frem, og idet den lavede sig til at gå ned, sendte den lys og klarhed ud over den smukke have. De højstammede roser midt på plænen bar endnu enkelte blomster. Han havde tændt sig en cigar og havde sat sig på en bænk udenfor havedøren. Den lille rus fra før ulmede endnu i ham, han havde lyst til at more sig og glæde sig, og han lagde planer om at låne en hest eller en vogn for at søge den nærmeste kammerat.

Ovre på den anden side af plænen dannede det høje buskads ligesom en mørk port som indgang til en allé eller gang af nøddetræer, og ud fra disse træer kom en gammel dame gående. Langsomt skred hun frem, støttende sig til en stok, helt foroverbøjet, de kridhvide hår i højde med de spinkle skuldre. Hun så sig ikke om og lagde ikke mærke til den unge mand, som rejste sig, da hun nærmede sig.

Da hun opdagede ham, stod hun stille, rakte stokken frem for sig og så på ham med et sælsomt spil af sindsbevægelse i sit gamle ansigt.

"Line! Line!" råbte hun med en høj stemme; den var sprukken og sprød, der var ligesom et skår af gråd i klangen.

"Kan jeg ikke hjælpe Dem, frue?" spurgte den unge mand og gik hende de sidste par skridt i møde.

Hun blev straks ganske rolig og spurgte med samme rystende stemme: "Er det den fremmede officer?"

Han nikkede og nævnede sit navn. Så rakte hun hænderne frem imod ham og betragtede ham, ikke hans ansigt, men hans uniform og distinktioner. De små, magre fingre famlede ved hans blanke knapper og ved de røde kanter på frakken, mens hun mumlede ganske sagte. Hendes ansigt var vissent og ældet, men den fine, gustne hud var glat og skær, som næsten altid hos kvinder, der har været meget smukke.

Den unge mand blev mere og mere forlegen. Han stod og så ned på de små travle hænder, under hvis rynkede hud de blå årer lå stærke og ophøjede som snore. Han ville sige noget, men hun afbrød ham og sagde:

"Må jeg – må jeg støtte mig?"

Hun tog ham under armen, og han ville føre hende hen mod huset, men hun sagde: "Jeg går aftentur," – og han fulgte hende.

Ved hans arm gik hun så tavs omkring plænen, og da han så, at tårerne løb ned ad de blege kinder, vidste han heller intet at sige. Således gik de en stund.

Endelig begyndte hun at ville tale, hun mimrede med munden, som om ordene ikke ville komme, ikke kunne få lyd, men til sidst sagde hun: "Jeg har også haft en dreng, nej to – – to sønner. Ja, ja, ja, ja! Carl var kun 16 år, da han kom hjemme fra, på Akademiet. Han var så køn – og han var glad og stærk, altid. Det var et velsignet barn. Den 24. april 1860 blev han

løjtnant. Ak ja, jeg husker godt den dag, ja som i dag, da han kom ned i uniformen. – Så skulle han afsted, og så fik han tøj og ekvipering, skjorter og strømper. Vi havde travlt i de dage. Tolv skjorter og seksten par sokker lagde vi ned, og – ja kraver var der mange af, og tolv lommetørklæder og – jeg kan ikke mere huske. – Så rejste han til Rendsborg-garnison, men så kom han igen med permission, og der var kun gråd, når han gik, og fryd, når han kom – han var så glad, min lille dreng, min lille, kære dreng."

Hun stod stille og sagde disse ord med grædende tårer og i en tone, som om hun kærtegnende vuggede i sine arme og kælede for et barn. Hun havde tabt sit lommetørklæde, og da han rakte hende det, spurgte han sagte: "De har mistet Deres søn, frue?"

"Han faldt ved Mysunde," svarede hun med sin tørre stemme, der næsten lød hård imod de før så bløde ord. "Han var en af de første. Det var lørdag alten, – om formiddagen havde jeg haft brev, vi sad og drak te, Bolette var hos os, vi havde strøget hele dagen. Jeg stod og skænkede, så ringede det derude, jeg hørte gamle onkel Philips stemme. Jeg så ikke rigtig på ham, da han kom ind, men da han nævnede mit navn, skreg jeg højt, – jeg vidste det i samme nu – det," og hendes stemme blev næsten uhørlig, "som jeg aldrig havde tænkt mig, aldrig havde troet kunne ske for mig."

Som hun talte videre, fik ordene mere fasthed, og hun græd ikke mere:

"Så slog de min anden dreng ihjel på Als. Ak ja, – altid havde han været så underlig. Carl var så glad og frisk, men Henrik var så underlig, så stille. Han ville nu være opfinder, polytekniker,

og han smedede sine hænder grove. – Var han lidt tilovers i familien? Å ja såmænd. I krigen var han menigmand, han holdt mest af simple folk. Gjorde jeg ham uret, den gode dreng? – Hvorfor ville han heller aldrig sige noget? Nå, nå, nå! – Carl var mit hjertes barn. Det var en velsignet dreng, altid lys og mild. Mangen nat, mangen nat har jeg ligget og tænkt, om jeg gjorde forskel på dem, – så taler jeg med dem, så spørger jeg dem; men Henrik er jo så tavs; han kom jo også så tidligt hjemme fra; – og Carl og jeg, ja vi forstod hinanden så godt og så kært, vi legede med hinanden, jeg legede mere med ham end med Henrik. Nej, nej, en moer gør ingen forskel; en moer glemmer hurtig den smerte, hvormed hun har bragt sine børn til verden – det er sandt – men hun glemmer aldrig smerten over at have mistet dem. – De er borte fra mig begge to – og dog sagde han så glad: "Jeg kommer nok igen, lille moer," – men Henrik sagde ingen ting, han græd, tror jeg nok. Nej, en moer gør ingen forskel, – men de var så forskellige, og så troede man det." –

Line kom frem på trappen, og pigens tvære ansigt fik et svagt skær af forundring over sig, da hun så den gamle stå og famle på løjtnantens knapper, mens hun talte med ham.

"Vil fruen ikke ind?" spurgte hun.

Men den gamle dame vendte sig uvilligt fra hende og begyndte at hviske til ham: "Hun er ikke rar, de er ikke rare, nogen af dem, de er kede af mig, skal jeg sige dem," og hun fortsatte i en forvirret hvisken af afbrudte sætninger: "Du skal vide, før boede jeg ved stranden – nede ved vandet. Men så kom blodet flydende – ja, ja, du tror det vel heller ikke? Ovre fra kysten, derovre fra, kom det, om aftenen. Dér boede jeg alene med min gamle pige – hun er også borte – men vi læste

aviserne og alt, hvad de skrev om krigen, om vores egen og om franskmændenes. – Vi læste, at det randt, – at det randt i strømme – at det randt som spildevand, – uden nytte, at det størknede uden spor. Men de tager fejl, det er ikke størknet, det flyder såmænd endnu, skal jeg sige dig, ja det gør. Da jeg boede dernede ved stranden, kom det rindende i røde bølger, jeg så det selv – og det flyder endnu – ja," sagde hun hårdt, "deres stærke, varme blod – som en lille sagte flod til min dør, hvor jeg sad; men så, men så ..."

Hun havde talt på den ivrige kølige måde som en gamling, der går i barndom; det var såre sørgeligt at høre på, og den lille skøre stemme lod mere og mere hård, efterhånden som hun gled helt ud på vildelsens vande:

"Ja så måtte jeg rejse, så måtte jeg rejse; for det steg, skal jeg sige dig, og der kom pletter på al ting, alt, hvad vi rørte ved, og de andre, alt, hvad de rørte ved, – alt, hvad de drak, alt, hvad de – –"

"Frue," sagde Line i en rolig tone og tog hende ved armen. Den gamle tav pludselig.

"Ja Line, nu kommer jeg," sagde hun så. Hun stod lidt og samlede sig, så lagde hun sit fine, sølvhvide hoved ind imod de kolde, blanke knapper: "Godnat min dreng – og hils din lille moer fra mig."

Den unge mand stod alene tilbage og så efter hende. Formiddagens rus var borte, de unge urolige bølger, som havde rullet i hans blod, havde lagt sig. – –

Han satte sig på en af de hvide bænke udenfor havestuedøren. Det begyndte at blive mørkt, men mørket kom

ikke "listende", det "sænkede" sig ikke ned fra himlen eller "steg" op af den kolde jord, det kom ikke fra øst eller fra vest, ikke pludseligt, som når man slukker et lys, det kom inde fra alle de ting, han sad og så på, og som lidt efter lidt mistede deres farver. De grønne blade nær ved ham mistede deres grønhed og viskedes ud i sorte mudrede farver, flød ud i hinanden, ligesom når der spildes vand på en tegning; og nøddegangen og buskene derovre blev en sort væg, hvorpå de højstammede roser lyste som hvide prikker og ikke mere røde og gule. Han mærkede først nu, at fuglene havde kvidret og sunget; der var blevet stille omkring ham, ja selv de enkelte lyde, han hørte ovre fra gården: en post, der blev pumpet, træskos klapren, eller inde fra huset: en dør, der blev lukket, en fjern stemme, alle disse lyde havde ligesom mistet deres farver, gik ligesom på kattepoter eller hosesokker, dæmpede, uldne og bløde, som omkring en sygs leje.

Den gamle frues ord lød i hans øre, han var betaget og bevæget, men hans tanker sprang forvildede om, samlede sig ikke og han gjorde heller ikke forsøg på at samle dem; han var snarere forskrækket og havde en følelse, som når man fra den lyse dag lukker en dør op og ser ind i et stort, sort rum, hvor man intet kan skimte. Han havde mest lyst til at smække denne dør i og løbe sin vej, og han blev ret glad, da han hørte pigen inde i stuen. Hun kom med en lampe og dækkede aftensbordet.

Om han ville spise?

Ja han ville spise og drikke og være glad og fornøjet, og ryge sig en cigar og så gå i seng, – i morgen tidlig skulle han jo afsted igen. –

Han gjorde et forsøg på at spøge med den halvgamle pige og at få hende til at le, men hun var stadig lige tvær og svarede ham næppe. Da hun kom ind og tog af bordet, ville hun lukke til haven. "Å nej, luk ikke," bad han, "jeg vil gerne ryge ude i haven." – "Jamen, der var ingen, der skulle sidde oppe efter proprietærens." – "Ja jeg skal nok lukke, når jeg går ind." – "Også yderdørene?" – "Ja vel, også yderdørene. Gå De kun. Godnat!" – "Godnat!"

Han gik ind i sit værelse, som lå ved siden af havestuen, og tog sine cigarer.

Da han kom ud på havetrappen, var Månen kommet op. Han kunne ikke se den, da den stod bag huset, men der var månelyst ud over den nys så mørke have. Træer og buske var kommet frem igen, hver for sig, ganske sorte i det klare, skære skin, og mange af bladene drev af dug og blinkede våde og blanke. Han hentede sin kappe og satte sig atter ud på bænken.

Han pustede røgen fra sig. Ah! hvor han havde det rart! og hvor her var smukt! og hvor livet var prægtigt – selv i ensomheden. Men den gamle frue! Ak ja, den stakkels gamle dame. "Hilse min moer" – å, jeg har jo ingen moer.

– Se, dér var nu en moer, som græd over sine drenge, og her var en dreng, der havde mistet sin moer. Hvor verden dog var besynderlig, – nå, hvad kan det hjælpe; man må jo gøre sin pligt og ellers – Gjorde han sin pligt? Kunne han gøre regnskab for sin gerning? For sin sjæls gerning? Var det nok at passe sin tjeneste? Var det ikke tomt dette liv, denne tjeneste? – Å vrøvl! Det et jo livets gang, livets gang, livets gang, – han kunne jo hverken gøre til eller fra. Det hele ramlede jo dog sammen engang, – hvad var hans sorger og glæder, og hendes, den

gamles, sorger imod det – imod det at det hele, at alt engang gik ud, forsvandt! Og hvad så? Når hele Jorden og Månen og stjernerne, hele universet forsvandt, forgik – og der så var intet – intet. – Intet? Slet ingen ting! Jamen "ingenting", det kan mennesket ikke fatte. – Nej for pokker, *det* kan ingen gabe over! Intet i en uendelig potens! Det er noget sludder! Intet kan ikke eksistere. – – Nå hvad kan det nytte at tænke over alt det. – –

Når *hun* nu var her – og kom fra gangen derhenne ligesom den gamle frue, men: høj, slank, lysende, hurtigt! – – Og det krusede lyse hår, der bag om nakken – aldrig så jeg så lyst et hår – – – – –

Havde han sovet? – Han fo'r pludselig sammen. – Han hørte vognrummel – hvad var klokken? Der lød stemmer inde i huset. Det var folkene, der kom hjem. De skændtes derinde, syntes han. Han hørte en brummende mandsrøst og en klingende kvindestemme, som sagde: "Ja det er jo det sædvanlige. Du tænker bare på dig selv. Så? Synes du? Ja nu gider jeg ikke mere – nu har vi vrøvlet om den ting over en mil. – Ja gå du bare, jeg er ikke søvnig." – – "Lampen brænder," hørte han hende pludselig sige inde i havestuen, "og de har glemt at lukke!" og han så en høj, fyldig kvindeskikkelse komme frem på trappen i en lys selskabsdragt, hun bredte begge armene ud for at tage dørene, men blev stående et øjeblik og så ud.

Så rejste han sig og hun fo'r sammen.

"Ja bliv ikke bange," sagde han, "det er kun mig, som har siddet og nydt den smukke aften."

De vekslede en hel del almindelige talemåder, beklagelser, velkomstønsker, forespørgsler og svar, før de gled over i samtale. Hun kom ned til ham, og han stod med den ene fod på

trappen. Hun var meget smuk i månelysets skygge, og der spillede smil om hendes mund. Han ville bryde af med en høflig bemærkning.

"Å nej," svarede hun, "vent nu lidt – jeg vil dog så gerne kende vor indkvartering. Nu skal De drikke et glas vin. Min mand sover allerede på sit grønne øre, kender jeg ham ret!"

Hun sprang op ad trappen.

Det var i grunden kedeligt! tænkte han, idet han fulgte hende.

Hvor hun var smuk! Hun tændte et par lamper, hentede en karaffel vin, skænkede i glassene, bad ham med vittige og venlige ord at tage plads. Hvor hun var dejlig! Han satte sig overfor hende, så på hende og hørte næsten ikke hvad hun sagde. Kjolens livstykke, der sluttede sig tæt om den kraftige og dog fine figur, var udskåret foran og rejste sig op om nakkens sorte knude i en stiv krave, som på billeder af ridderdamer. Hendes tænder blinkede bag den fyldige mund, som talte og talte. Det var mest om selskabet, som havde været kedeligt, ligesom hele egnen der omkring, og om København, det dejlige København! hvor hun var født, og som hun elskede. – De talte og lo, og tiden gik. Der var varmt derinde, døren til haven var lukket. Han så på hende, fulgte hendes blik og hendes bevægelser, hendes mund, når den talte, og når læberne kyssede glassets rand, og vinen vædede dem.

"Hvor vi har det dejligt," sagde hun, "å, man taler så godt sammen, to alene, – ganske alene. Er det ikke morsomt! De andre sover, ingen hører os. – Sig mig nu noget – –"

"Hvad skal jeg sige?"

"Å sig hvad De tænker. – Ikke sandt, det er grusomt uforsigtigt, at jeg her, – ganske alene – alene i natten med en ung officer, – ikke sandt? Eller måske –"

"Måske – hvilket?"

"Å ikke noget. Måske, hvis man så os, og jeg – som – som –"

"Som hvad?"

"Å De er kedelig! Sig mig nu noget! Sig mig dog noget – noget smukt, noget fint – noget jeg ikke hører hver dag i denne idiotiske udørk."

Hans hjerte bankede; – hun var rykket tæt hen til ham og lagde sine nøgne arme frem på det mørke bordtæppe, – hun så på ham med en brand i blikket, der fik ham til at slå øjnene ned, og han så de runde, hvide arme og hænderne og fingrene, som hurtigt og rastløst legede med lysdugens kniplinger, – da, med et ryk, kom han pludselig til at tænke på de stakkels små hænder, under hvis tynde, rynkede hud de blålige årer lå spændte som snore, mens de hjælpeløst famlede ved hans knapper. –

"Her er varmt frue, – jeg er træt frue, – den lange rejse – og i morgen, om et par timer, – undskyld mig frue – jeg takker Dem, Deres venlighed –"

"De har ret – klokken er mange," svarede hun og blev siddende.

"Godnat," sagde han, og inden han vidste det var han inde i sit værelse.

Ikke længe efter var der bal i klubben i den nærliggende købstad. Kantonnementstiden var forbi, indkvarteringerne på egnen var borte.

Da proprietær Jonassens smukke frue skulle danse ud med herredsfogedens fuldmægtig, der konverserede hende ivrigt, spurgte han:

"Nå, og indkvarteringen, frue! – De havde vel også indkvartering hos Dem?"

"Ja," sagde hun, "et fæ af en løjtnant."

En barnefader

Der var forhør, krigsforhør, som det hedder. Inde i den øde retssal med sin skranke og de blanke, oliemalede, gråblå vægge stod auditøren med de tre officerer ved det grønne bord. Kaptajnen havde straks spurgt auditøren om "det blev langt?" og denne havde hos sekondløjtnanten vakt interesse for sagen ved at svare: "Håber det ikke, kun en alimentationssag." – "Ak ja!" sukkede kaptajnen og satte sig for enden af bordet, idet han lagde huen foran sig og gav sig til at gnide på sit sabelhæfte med handsken. Men sekondløjtnanten, som ikke ofte havde været bisidder ved de mange og lange, kedsommelige forhør, var fuld af nysgerrighed lige overfor den forestående sag, som lod så pikant, og han var fuld af iver, da han skulle hente "komparenten" ind.

"97, Lars Larsen," råbte han ud i forstuen.

Lars Larsen havde nu været rekrut i to måneder, og han var begyndt at vænne sig til det militære liv. Landsbyen der hjemme stod for ham, som var den tusinder af mile borte, og vinterens slid, ja selv forårspløjningens stampen om i den fugtige muld lå som år tilbage i hans bevidsthed. Livet der hjemme: fra loen og marken til madfadet, og fra madfadet til loen og marken, og så endelig den mugne karlekammerseng om aftenen efter et par timers dvasken med en stumpet og sur pibe, samt, når det kom højt, en smule jav med pigerne, der lugtede af kostalden, var blevet byttet om med det propre, maskinmæssige liv med alle de forbløffende varianter af nye ting, nye lærdomme, geværgreb

og skydning og småmarcher og småløb og pudsning og vagttjeneste og – puh! Han fik aldrig tid til at kede sig. Lidt efter lidt var han vågnet op i en hel ny verden. Han havde ganske vist gået en del igennem i begyndelsen, men den krogede ryg var mere ret, den ludende nakke, knejste højre end forhen, og i hans træge hjerne fimrede mange nye lærdomme om, vakt til live ved befalingsmændenes foredrag og ved omgangen med de mange kammerater. Det havde kostet meget at nå så vidt. "Skuldergrebet" havde været værst. Han havde slået i geværet uden hensyn til de revnede hænder.

"Ret de fingre ud!" havde sergenten råbt og brølt, indtil tålmodigheden havde bristet i et fyrværkeri af påkaldelser af alle onde og uhyggelige magter, der vakte løjtnantens opmærksomhed. Og sergenten havde forklaret løjtnanten, at 97 ikke ville strække de fingre ud. Og 97 havde rakt sin krummede arbejdsnæve frem og sagt: "De fingre retter sig aldrig, hr. løjtnant, de har måttet ta'e i med fra dreng." Men fra den dag blev det ikke forlangt, at han skulle strække fingrene, der var trukne sammen af den gule, tykke trælhud inde i den hårde hånd.

Den lille kulsvier "passede sig selv" og syntes godt om at være soldat; han havde hverken fa'er eller mo'er eller hjemstand at længes efter. Det kneb svært med at komme ud af det med lønningen, men skulle det så være, havde han altid noget af sin vinterløn i behold; ja havde det ikke været, fordi han altid havde haft svært ved "at lære", var han ikke bange for underkorporalskolen, men det var kun småt med hans læsning og skrivning – og regne! Nej, nej, det var nok ikke for ham at tænke på. Lars Larsens åndelige evner stod ikke i forhold til

hans svære arme og de brede skulderblade, som synedes udenpå uniformsfrakken.

"Er det rekrut nr. 97, Lars Larsen?" spurgte auditøren.

"Javel, hr. auditør."

Hans stam- og straffeliste blev oplæst. På forespørgsel om han havde været tiltalt eller straffet, før han kom i tjenesten, svarede han nej. Om han havde været vidne? Nej. Om han havde fået fattigunderstøttelse? Nej.

"Nå," sagde auditøren, "der er kommet et brev fra herredsfogeden om, at pigen Kirstine Marie Jensen har udlagt Dem som fader til et barn, som hun har født den 26. marts dette år, og forespørgsel om, hvorvidt De vil finde Dem i at betale til dette barn?"

Lars Larsen svarede ikke.

"Altså, min gode mand, hvor meget kan De betale til barnet? Skal vi sige 7 kroner om måneden? – Nå, ikke det, men 6 da, hva'?"

"Tre."

"Nå, altså De mener ikke at kunne påtage dem at betale mere end 3 kroner. Vel. Ja så kan vi jo skrive det tilbage."

Auditøren dyppede pennen for at føre det til protokols, sekondløjtnanten så skuffet ud fordi sagen gik så tørt og glat, kaptajnen polerede sit sabelhæfte, og den tredje officer mønstrede med et kenderblik nr. 97's påklædning og pudsning.

"Altså," sagde auditøren og mumlede videre, mens han skrev: "– fremstod komparenten – – – erklærede – osv. osv", indtil han med højere og vægtigere stemme læste – "og vedgik at være fader til det af pigen Kirstine ...," men blev her afbrudt af nr. 97 med et højt og bestemt "Næj!"

Auditøren vendte sig om imod ham og tog læsebrillerne af: "Men for pokker, De indrømmede jo, at De var barnefaderen?"

"Næj, jæ sa'e, a' jæ var villig at betale," tilføjede han efter en lille pause, "for dæ' ka' jo itt' hjælp' andet, når hun har lagt mæ ud."

"Men hvem er da far til barnet, min gode mand? Hvem har hun stået i forhold til foruden Dem."

"Der æ' Ole Jensen."

"Fra samme by?"

"Ja vel, vi tjænt' sammen i hanses fa'ers goer mæ' pigen, – og nu i vinters har han købt en goer i vestersognet."

"Kan De bevise det, De dér siger? Jeg mener, kan De føre vidner på det?"

"Næj, men jæ' tror 'et bestemt."

"Ja, det er jo godt nok, at *De* tror det bestemt, men det kan jo ikke hjælpe. – – Jeg indser ikke, at der er noget at gøre ved den ting. – Har De mere at anmærke?"

"Næj."

"Nå, så skriver vi: – – indvilliger i at betale månedlig 3 kroner." Auditøren skrev videre, og da han var færdig, oplæste han protokollen. Da Lars Larsen ikke havde videre at anføre, skrev bisidderne under, og forhøret sluttedes.

Lars Larsen var ikke i godt humør, da han gik fra forhøret. Længe havde han gået og ventet, at der ville komme noget ud af den historie med Stine. Hun havde et par gange slået på, at hun ville melde ham, når tiden kom, men han havde vist hende af med et par spøgende ord, for hun vidste jo godt, at det ikke var ham, men Ole. Det havde hun jo selv sagt en anden dag. Ole

havde jo også bedre råd end som han. Ole var gårdmand, så hun stod sig jo også bedre ved Ole. Men straks, da han var blevet tilsagt til forhøret, havde han tænkt sig, at der var ugler i mosen, og da han nu stod overfor den nøgne virkelighed, var han fuld af harme og græmmelse, og han indså, at der var filureri med i spillet. Hun var en skidt tøs, var Stine, og Ole kunne finde på al ting for at slippe. – Lars Larsen var ikke karl for at tænke længe eller meget over livets tildragelser, det lå ikke for ham at grunde og granske, han plejede at handle straks, han var beslutsom af sig – men her havde han straks set, at han var afmægtig: man havde overlistet ham, og det var hans overbevisning, at Ole Jensen måtte have givet Stine penge for at blive fri. Lars var i dårligt humør, – men der var jo ikke noget at gøre ved den ting, tænkte han med et suk, og barnefaderen imod sin overbevisning passede herefter igen sin tjeneste så godt som før, bidrog sit til med ihærdig iver at slide på fælledens tynde græs i forsommerens hede og satte sin kraft ind på "at komme helt over sadlen" inde i det dunkle gymnastikhus.

En seks ugers tid efter fik han brev fra Stine. Hun lå på hospitalet og var meget syg, hun ville gerne tale med ham og havde derfor fået en til at skrive efter ham.

Lars Larsen ventede til det blev lørdag, og fik så orlov af kaptajnen fra eftermiddagen til søndag aften. Det kunne jo dog være, tænkte han, at samvittigheden havde slået Stine, og at hun nu, da hun var så meget syg, ville sige ham sandheden. Hel let i sind kørte han afsted med toget. Han havde ikke været hjemme, siden han var kommet i trøjen, men han glædede sig

dog ikke så meget som de andre karle, der havde orlov; for han havde jo ikke slægtninge at ty til og vise sig for i uniformen. Om natten kunne han vel nok være hos gamle Anders Husmand eller en anden god ven, for hjem på gården hos Ole Jensen ville han ikke gå. Han ville ikke have noget med de rævepelse at gøre, nej, – kunne han bare få Stine til at bekende sandheden i vidners nærværelse, så skulle han nok bagefter gå op og snakke med manden, om han end var nok så semper Note 1) og storsnudet.

Han stod af ved Hillerød station og gik uden om byen ind over markerne. Han havde en halvanden mil til sygehuset. Det var en stille, kølig sommereftermiddag. Han snusede med velbehag den fugtige, krydrede lugt fra græsmarkerne til sig; og den kvalme lugt fra kasernen, som endnu hang ham i klæderne, veg lidt efter lidt for friskheden og sundheden herude i den hjemlige jordbunds frugtbare uddunstninger. Han kendte sig igen i disse omgivelser, og dog syntes alt ham så nyt og kønt. Det var svært, så rugen var høj, det blev vist tidlig høst. Ovre på Enghavegården pløjede de nu den store brakmark, han kunne se, der var fire par heste i gang, nej fem min sandten! dér kom jo et til op bag bakken; – mon Hytte-Jens var kommet i tjeneste derovre? Men han skulle til højre over åen, der var ikke tid at tøve. Og dog kunne han ikke lade være at se sig omkring og stå stille og nyde den hjemlige egn. Han undredes over, at alt var så vidt fremme og var næsten forbavset over, at naturen og menneskene havde fortsat deres værk, uden at han havde været med: "Næj se, ævlerne knyttes allerede, det var da mærkeligt!" – han havde jo ikke set dem i blomster i år. Så gik han et godt stykke langs med skoven, men markerne havde mest hans

interesse, og han vandrede snart over åen vesterpå ad en lille sti. Nu kendte han hver plet, hver sten, hvert strå, syntes han. Ovre bag bakken så han poplerne i Ole Jensens have kigge op. Dér var hylden, den gamle hyld, mangen gang havde han ligget på maven langs ud ad den tykke stamme, som hældede ud over åen, og fisket efter karudser. Det var den gang, han var vogterdreng på gården og foruden køerne også havde den lille Nikoline at have opsigt med; ja, nu var hun vel snart en voksen tøs. – Herregud, tænkte han, her går jeg som et fremmed menneske i min egen fødeegn. Slid og slæb har jeg haft her hjemme alle mine dage og kun sulteføde mangen gang. Der er nok ikke mange, der bryder sig om dig alligevel. Du har ikke megen velkomst at vente lille La's, andet end bar' vrøvl og sludder i denne verden. – Han gik op på en høj og så ud over de flade marker, der med frodig, lysegrøn grøde i regelmæssige skifter strakte sig over mod Gribskov og tabte sig nordpå op imod banken og Alsønderup kirke; engene lå mørkere med deres stride græs og mange gule blomster. De var begyndt at slå græs dernede, han kunne ingen mennesker se, men hørte lyden af en le, der blev hvæsset, synge gennem luften. Så gik han ned til den gamle husmand, som stod og huggede ved.

"Go'dau Anders!"

"Dæ æ dou aldrig La's?"

"Vel æ 'et dæ."

"Nu har jæ satan riv' mæ aldrig set så galt!"

"Er do ene hjemm'?"

"Ja, de æ nøre å pladdre tørre. Maren var her ve' hal'gåen midde, – ska' do itt' ha' nouet å spis å en bitte dram?"

"Tak for dæ, Anders, men jæ' ka' itt' bie" – og han fortalte sit ærinde: han ville over på sygehuset samme aften og tale med Stine.

"Ja dæ' æ' nok skidt mæ Stin', hun vil ikke arte sig Note 2), siden hun barsled'."

Den gamle lovede ham nattelogis og fortalte ham nyt fra egnen og om sig selv. Han havde solgt den ene ko, nu havde han kun den røddragede og så det gamle fitte-øg; han havde igen i år pløjet sin lod op nede ved havrestykket, men det "æ satan riv' mæ bar' edelig sand æ'et, – jou Maren var ellers svær rask, men bløv nouet tykøret Note 3) med årene" – og han blev ved at snakke, uden at Lars hørte efter, han tænkte kun på at komme afsted.

Sygehuset var en stor, rød bygning, som nylig var tagen i brug, og der lå endnu stabler af sten og overkalkede brædder omkring dér hvor haven skulle anlægges.

Lars traf straks inspektøren, som han ikke kendte. Han lignede en skolelærer og stod udenfor huset i morgensko og røg af en lang pibe.

"Go'dau!" sagde Lars og tog til huen.

"Goddag, goddag."

"Jæ ville så mæjet gerne se at komm' te' å tale mæ en pi'e, som æ' her på håspitalet."

"Hvad er det for en lille pige?"

"Dæ' æ' Stine Jensen fra Tuelstrup."

"Hm! – Er det din kærest'?" spurgte inspektøren og så stift på ham.

"Næj."

"Er det din familie?"

"Næj."

"Ja, for hun er død igår, min gode ven."

"Dæ æ dov vel aldrig sandt?" sagde Lars forskrækket. Men det *var* sandt.

Han forhørte sig om de nærmere omstændigheder og kom også til at tale med gangkonen. Det var hende, som havde sendt ham brevet, og han spurgte hende nu, om Stine ikke havde sagt nogen videre besked til hende.

"Næj, næj, næj," svarede den lille lavbenede kone, der mens hun talte hvilede strikketøjet på sin tykke, runde mave og lo ligesom en hest, der griner: Nej, der var såmænd ingen besked. Stine havde "immer væ't så svingel og hovedtumlet og havde ikke sans for nogen ting," og med det stive grin i sit brune ansigt gav hun Lars pigens hele sygehistorie, lige fra hun var blevet lagt ind, og til hun var "død og borte".

Da han ville gå, kom han først i tanker om barnet. "Nå, så du er far til barnet," sagde konen, "jeg troede såmænd, det var unge Ole Jensen. Ja, ja, han vidste det vel bedst selv." Hun fortalte, at barnet var nede på fattiggården i Tuelstrup og sagde tilsidst: "Ja, nu er du jo ene om'et, det kan jo blive tungholdendes nok for dig, men du kan jo gå nør og sige fra, så beholder de det vel nok på "gården", mens du ligger inge i tjenesten."

Så gik han, men han havde en følelse af, at hun stod og lo efter ham.

Det var en stor skuffelse for Lars Larsen. Han havde så vist håbet at få klarhed i tingene. Nu måtte han opgive det håb at få barnets rette fader frem. Havde Stine fået penge af

gårdmanden, så havde konen vel nok vidst at redde dem: "Hvad fa'en grinte hun a', den stumpegumpe!"

Det ringede til solnedgang, da han kom hjem til Anders Husmand, og han sad længe og talte med de gamle, døve folk. Men Maren ville ikke have unger i huset til påtynge, og Anders ville ikke gå i løfte for ham på fattiggården, så længe han var soldat; – når han kom hjem og fik løn, var det en anden sag, så kunne de tales ved: "Men do sku' go' op til Ole Jensen, lille La's, å snakke gammelt mæ' manden!" – "Næj," svor Lars, "jæ vil itt' komm' som en stakkel å spille fjols som deropp' po håspitalet!"

Næste dag før kirketid gik Lars til fattiggården. Han mødte mange bekendte, som skulle til kirke, og han kom i snak med dem om almindelige ting. "Se ind til os!" var der flere, der sagde; for på landet vil man gerne have fat i soldaterne når de kommer hjem, for at høre nyt fra byen. Oppe ved kirkestien mødte han konfirmanderne, dem gik han rask forbi med et: Godau! men imellem dem syntes han at kende gårdmandens Nikoline. "Det var jo La's," hørte han dem sige bagved sig. En af de kækkeste råbte: La's! men han gik hurtigere til. Det var dog vel næppe Nikoline, som havde råbt efter ham!

Fattighusbestyreren var en falleret gårdmand fra omegnen, som havde meget at sige i sognerådet, og han og Lars var gode bekendte.

Samtalen begyndte også i al fredsommelighed. Forstanderen ville jo nok beholde barnet "et ryk" endnu, men om betalingen kunne de ikke blive enige. Sognet kunne ikke tage barnet for alimentationsbidraget alene; nu da Stine var død, måtte Lars

betale for hende med. "Men dæ' æ' dov tilståeligt Note 4) mand," sagde forstanderen, "å vi få aller i evighed has po den tvistion Note 5) – dæ' æ' dov bedder om Note 6) a' sætt' ungen i plæje for en fire-fem daler å få'en spolert."

"Jæ ve' nok gi'e dine ord magt, Jens Petersen," svarede Lars betænksomt, "hvis der var redning for mæ, menne – –"

Men Jens Petersen blev til sidst ked af al den snak.

"Jæ undres på, Lars Larsen, a' vi itt' ka' enes om den ting. Du plæjer van a' være en fremflugtig Note 7) karl, men du æ' jo så not Note 8), at dæ' itt' æ' ligt nouet. Man ska' itt' sitte låret a' sin ven, si'er jæ, men sognerodet gi'cr døden å dævlen i dæj å din unge, som jo dov æ' dit kød å blod, som hele sognet ka' sie fra om, – fattighjælp ka' du få, å så æ' den histårie forbi!"

Men nu blev Lars vred for alvor, han slog i bordet og svor, at de var nogle tyvetampe alle til hobe: "Ska' jæ' la' mæ' kue ka'ske: Jæ ejer Note 9) itt' en en rød skilling, å så ska' jæ' ta' fattighjælp! – Næj," bandte han, "æ' jæ' prakket ungen på halsen, ska' jæ' fanden hugge mæ' nok overfare Note 10) at holde livet i hender!"

"Så ta' tøsen å skrap a' mæ' dæ!"

"Kom mæ' hender!" råbte Lars og gik ud af døren og ned i porten; men Jens Petersen blev stående i den åbne dør: "Kesten," råbte han, "la' Lars Larsen få Stines tøs på en straks! – Vil du betale Lars, eller vil du kræves?"

Lars gik ind igen, da han var blevet mere rolig, tog pungen frem og talte de penge op, som der skyldtes for barnets ophold. Han talte dem to gange, så sagde han: "Der ska' itt' fejle for en hægte!" og dermed forlod han stuen uden at sige farvel.

I porten stod en gammel, rynken morlille med barnet.

"Ska' do ha' tøsen mæ' dæ'?" spurgte hun forbavset.

"Ka' do låne mæ et tørklæ', jæ ska' skikke dæj 'et igen?"

"Jøsses jov, dæ ka' jæ vel nok," sagde hun og så til pungen, som han endnu havde i hånden. "Ork sådan et nådigt Note 11) barn hun æ', dæ' ka' do aldrig trou, – ka' du se, hvor hun milder Note 12) a' dæ, aldrig æ' hun overstyrlig Note 13) eller vræssen Note 14)"

Men uden at se på det, svøbte Lars barnet ind i det gamle, grå klæde, gav konen en drikkeskilling og ville gå uden at svare et ord.

"Bi et lille gran," mimrede den gamle, "ta' do flasken mæ, om do har langt a' go."

Lars tog patteflasken og gik ud ad porten, det var det eneste, Stine havde efterladt sit barn.

Da hans vrede havde sat sig, følte han sig forknyt og ensom ligesom dagen for. Han stod et øjeblik rådvild stille og følte sig lige så hjælpeløs som barnet, han bar i armen. Hvor skulle han dog gå hen? De samme, fortvivlede følelser, som så hyppigt fremkalder forbrydelser hos stakkels mødre imod deres uægte børn, sivede langsomt gennem hans sjæl. Ja, nu kunne han bedre forstå, at de havde fundet et barnelig under isen i mergelgraven i vinters, og han tænkte på den svenske malkepige fra Bendstrup, som havde født i dølgsmål. – Han tørrede sveden af panden. Hvor skulle han dog gå hen? Til gamle Anders Husmand? Nej, det kunne ikke hjælpe. Til Tuelstrup? Nej, Stine havde ingen forældre eller slægt dér, såvidt han vidste; men han kunne da ikke slæbe ungen hjem med til byen! Han stoppede straks ved den tanke, og uden at dvæle længere tog han med lange skridt vejen til Hillerød station: han ville se at få tøsen anbragt hos sin vaskekone hjemme i garnisonen, til han fandt et bedre sted. Nu gjaldt det

blot om at komme afsted snarest muligt og ikke at træffe folk fra egnen eller kammerater med orlov. Han havde ikke lyst til at blive til grin, og han følte stærkt det latterlige ved situationen.

Barnet, som havde haft øjnene åbne, da han tog det, var straks faldet i søvn igen, og han skridtede godt ud.

Det siges ofte, at soldater har anlæg til at være goldammer, men disse anlæg har de som oftest erhvervet sig i hjemmet, og Lars Larsen var heller ikke ukendt med at være barnepige. Fra den tid han var vogterdreng, havde han samtidig måttet røgte familiens små børn, og han havde tit haft både den små Nikoline og den lille patteunge i den lave trævogn ude med sig i marken. Det var ham derfor ikke så uvant at gå med barnet i favnen, han bar det med øvede arme og behandlede det med rutine, mens det stadigvæk sov.

Da han havde taget sin beslutning, og da han næsten ikke mødte folk, som nu efter kirketid var hjemme at spise, blev hans stemning lettere, og han var helt frejdig, da han ved middagstid nåede stationen.

Han slap ind i en kupé, uden at nogen lagde mærke til, at den grå bylt var et barn; men hjertet havde banket i livet på ham af angst for, at det skulle vågne og skrige i ventesalen. Han var helt svedt, da han satte sig hen i et hjørne af båsen. Der var solvarmt derinde og lugtede af gammel tobak og af bænkenes fernis, men der var ingen folk; kun omme bag skillevæggen hørte han muntre stemmer, og da barnet vågnede, da toget gik, stak han behændigt flaskens gummitud ind i dets lille, åbne gab. Det drak, og så sov det igen. Den gamle havde ret: det var et nådigt barn. Men Lars Larsen havde ikke nogen fornemmelse af glæde og ro over dets medgørlighed: – det var jo ikke hans. Det var jo

dog ligegodt altfor tosset, at han skulle have alt det mas med et fremmed barn – med gårdmandens unge! Han tænkte kun på, hvorledes han skulle hævne sig på den fordømte karl og få ram på ham, fordi han havde taget ham ved næsen. –

Da han kom til den lille garnisonsby, lå gaderne solbeskinnede og folketomme, og det lykkedes ham uden vanskelighed at komme ubemærket hen i det lille stræde, hvor vaskekonen boede.

Der er en stor mængde småfamilier, som i garnisonerne har deres udkomme ved soldaterne, især lever mangen fattig kone af at vaske for dem. Hver lørdag bringer de hende deres lille bylt, og desuden står hun dem bi på mange måder, gemmer deres civile klæder, deres penge, deres fødevarer for dem og giver dem tit ophold i sin stue i ledige timer. Men Lars Larsens ellers så skikkelige, gamle vaskerkone slog de udblødte hænder sammen af forfærdelse, da han kom med barnet. Sligt var dog endnu aldrig blevet budt hende! Beholde det, kunne der ikke være tale om, det erklærede hun straks, da hun havde hørt historien, men hun var villig til at huse det natten over.

Om aftenen vidste Lars Larsens kompagnikammerater allerede besked med, at 97 havde bragt et barn hjem med sig, om morgenen fik underkorporalerne det at vide, fra dem gik det til underofficererne, og da kaptajnen kom ud på eksercerpladsen om formiddagen, meldte premierløjtnanten ham det.

Den lille mand kløede sig bag øret, han interesserede sig meget for sine folk, han holdt al at kende hver enkelt mand i kompagniet, af at sætte sig ind i deres private forhold og hjælpe dem i alle tilfælde – men dette var dog noget højst besynderligt noget. Mens han talte med premierløjtnanten, stod han og stirrede ud for sig, og hans blik fløj hen over kompagniet, som i små troppe holdt øvelser omkring ham. Skulle han melde sagen ind, tænkte han, og lade den gå sin officielle gang? Der måtte vel skrives om den slags ting! Men kunne 97 stå sig ved, at man greb ind i dette forhold? Hvad kom det i grunden andre ved?

Pludselig standsede hans øje ved gamle sergent Schlosser, som på sit holstenske mål tumlede med sin halvdeling, og han fik en idé. Nr. 97 blev råbt frem til kaptajnen og måtte aflægge beretning om sagen. Hidtil havde Lars Larsen vidst at afværge alle næsvise spørgsmål, men kaptajnen måtte han give fuld besked. Derpå blev sergent Schlosser kaldt frem; for ikke uden grund mente kaptajnen, at den gamle holstener måtte være en erfaren mand i alt, hvad der angik småbørn. Han havde nemlig en fem-seks døtre, som straks, når de blev voksne, kom ud at tjene; men ni måneder efter vendte de regelmæssigt tilbage til den faderlige arne i velsignede omstændigheder, og gamle Schlosser havde derfor altid huset fuldt af illegitime børnebørn. Han havde netop tor et par dage siden fortalt kaptajnen om Malvinia, som han havde sendt over til bedstemoderen i Rendsburg, for at det ikke også skulle gå hende galt; men så havde der været en tysk "musikker", som ikke ville gifte hende, men var rendt sin vej til Preussen. Men Malvinia havde skrevet til Kønigsberg og fået ham dømt til at betale 30 thaler: "10 for barnen, 10 til unterholning og 10 for schkammen," sagde gamle

Schlosser, – jo han havde erfaring i de dele, og i løbet af dagen skaffede han da også et sted, hvor barnet kunne være.

Henne hos madam Nielsen, i et lille bitte hus med to vinduer og en smal dør, med et stykke gård foran, der var krydset af rendestene og indhegnet af gamle plankeværker, havde barnet fået ophold.

Hver eftermiddag gik Lars Larsen derhen. Betalte han, ville han også have for pengene, hvad der tilkom ham, og han så madam Nielsen på fingrene. Efterhånden fandt han sig med ro i at måtte af med pengene, men det havde knebet hårdt for ham, hvis den lille kaptajn ikke havde stukket lidt til ham.

Lidt efter lidt blegnede hans harme, hans nag og bitterhed afdæmpedes og ligesom faldt hen i dvale, ja han følte ligesom fornøjelse, når han kom om aftenen og tog barnet på sine arme og så efter, om det trivedes. Han morede sig mere og mere ved at sidde med det, og var glad, når det lå på hans skød med det lille, melede ansigt og lod de mudrede gråblå øjne uden blik rulle rundt i hovedet. Når det så græd, stak han en af de krumme arbejdsfingre ind imellem de små, valne læber, og så faldt det til ro. I mange timer kunne han således sidde med barnet på en gammel, forsavet huggeblok i gården mellem gamle bøtter og baller og andet skrammel, og det aften efter aften.

Når han om dagen under tjenesten tænkte på det, blev han både blød om hjertet og fornøjet; ja, tilsidst skyndte han sig om eftermiddagen med at blive færdig med at pudse for at komme derhen. Han gav madam Nielsen alt, hvad han kunne undvære

ud over akkorden. Al sin fritid, hele søndagen, tilbragte han i den lille gård med barnet i favnen eller i skødet eller vuggende det i en gammel vugge, optaget af at det fik mad og mælk i rette tid, når det vågnede, glad, når det smilte og forknyt, når det skreg. –

En morgen tidlig, da kompagniet skulle stille til gymnastik, så han en af madam Nielsens små drenge stå forpustet med tøflerne i hånden ovre i en krog af kasernegården. – Han skulle sige Lars Larsen, at "tøsen" var syg, og spørge om han ikke kunne komme – der var sendt bud efter doktoren. Lars blev ude af sig selv. Med skælvende læber bad han sig fri hos sergenten, benene rystede under ham, da han i hast klædte sig om, og så fløj han afsted, så hurtigt han kunne.

Da han løftede klinken på døren og kom ind i gården, stod madam Nielsen og hang tøj til tørring. "Krampen har ta'et hender," sagde hun og fortalte ham i få træk om barnet: – "det varede kun en lille kende, så tog hun det sidste pust, det lille skidt." –

Lars gik ind i kammeret, hvor barnet lå på sengen. Det lille ansigt var ganske hvidt med et blåbrunt skær om de indsunkne øjne. Tårerne piblede ham ned over næsen, uden at han mærkede det, og han stod længe og græd over gårdmandens barn. –

Note 1: **Semper:** Fornem, fin

Note 2: **Arte sig:** Bedre sig.

Note 3: **Tykøret:** Døv.

Note 4: **Tilståeligt:** Rimeligt.

Note 5: **Tvistion:** Disput.

Note 6: **Bedder om:** Bedre end.

Note 7: **Fremflugtig:** Ferm.

Note 8: **Not:** Nøjeregnende.

Note 9: **Ejer:** Skylder.

Note 10: **Overfare:** Sørge for.

Note 11: **Nådigt:** Godt, stille.

Note 12: **Milder:** Smiler.

Note 13: **Overstyrlig:** Ustyrlig.

Note 14: Vræssen: Vrissen, gnaven.

Kvartalsdrankeren

Byen lå ved det friske, salte hav, men hvad enten Kattegattets storm eller Østersøens udholdende blæst fo'r hen over den lille havneby, hvad enten østenvinden kold og skarp kom farende ovre fra Sverrigs klipper og ind igennem de snævre gader, eller den milde vestenvind kom svævende hen over Sjællands agre og enge, og kærtegnende strøg hen over byens røde tage – der hvilede dog altid en sky over den fattige by: en brændevinsos rugede over den og lod sig ikke forjage. Det havde ikke altid været sådan. I gamle dage havde byen været rig. Skibene kom fra alle lande, lagde bi, kastede anker, betalte told og provianterede. Besætningerne gik i land.

De store, rige proviantører og købmænd sloges på næverne nede på skibsbroen om de fremmede kaptajner. Men disse lo kun i skægget, valgte sig en mand og fulgte med til hans fine hus, blev sat til højbords, trakterede, feterede og morede på alle måder, mens styrmænd og mandskab besørgede provianten om bord, halvdrukne af det traktement, som også de nød i købmandens gæstfri hus.

Men også denne lo i skægget; for det blev rhederne, de fremmede rhedere, som kom til at betale.

Så gik det lystigt til med baller og middage og skovture og kanefarter. Skibene bragte pengene til byen og byens folk forstod at bruge dem.

Der var lutter lystighed inde i alle huse i den lille by, der lød musik og sang ud fra skibsklarerernes store gårde ved havnen;

skrål og skål og glassenes klirren knaldede ud fra Søgades skumle kipper og nede fra de mørke, krogede gader lød pigernes hvin. Harmonikaen spillede op i hver andet hus til brøl og skrig og slagsmål, trampende fødder og vældige eder. Først henad morgenstunden kom de slæbende ned til havnen med hinanden, alle de kraftige sømænd, døddrukne, udasede, forsoldede og forsvirede, slatne i knæene og uden penge.

Men byens folk lagde sig til ro og sov en rolig søvn. Købmanden talte dog først de tomme champagneflasker og lukkede så sit pengeskab med et stille smil. Værtshusholderne lagde den fulde pengepung med de mange fremmede mønter under hovedpuden, og nede i sidegaden sad tøsene på sengekanten og talte fortjenesten.

Det var de fremmede rhedere, som betalte.

– Den gang var luften dog frisk endnu i byen. Men så blev skibene borte fra den. De betalte ikke mere told, lagde ikke bi, kastede ikke anker og provianterede ikke mere: de sejlede lige forbi, nordpå, sydpå, efter rhedernes ordrer.

Købmændene rejste bort eller levede på stumperne af forretningerne. Deres sønner voksede op, men forstod ikke at bestille noget, de havde kun fået blod på tanden og morede sig udenfor de nu så stille hjem. Mænd fra andre byer kom til og tog de forretninger der var.

Luften stod stille i byen og lugtede. Solen stegte ned på broens frønnede brædder, vandet i den tomme havn lå urørt hen og satte mudder, regnbuefarvede flager af rådden tjære dækkede dets flade. Rotterne løb om mellem stenene og skræmmedes ikke af drengenes leg eller af de spadserende toldbetjente.

Der var intet arbejde i byen. Folk gik og drev i de tomme gader med hænderne i bukselommerne, slog et slag ned i havnen, skændtes om den ballastede bark, der gik forbi, var finsk eller hollandsk, om fuldriggeren, der passerede, havde sæd eller kul. Arbejdsmændene faldt så ned i en værtshuskælder og slog sig sammen om "to og en halv", mens de gamle købmænd gik hjem og læste kurslisten for et syns skyld, men de yngre drev op i klubben og spillede billard. Kvinderne, som før havde været så travle og rappe, faldt helt sammen. De sad og kiggede ud igennem de blanke refleksionsspejle og bagtalte hinanden, de havde ikke andet at bestille.

På den tid var det, at den gamle, hæderlige, arbejdsomme brændevinsbrænder henne i Algade begyndte at blive rig, stenrig. Lidt efter lidt lagde der sig en tyk sky af brændevinsdunst over byen. Man blev den ikke straks va'r, men fremmede, som blev nogen tid i byen, mærkede den snart. Og værtshusene florerede og formerede sig i den og blev døbt med mange navne som alle kære børn; der var "Rottesaksen" og "Grønne Jæger" og "Pumpen" og "Torskeklubben" og "Rugmarken" og "Snasken" og mange mange flere.

Kun en gang imellem kom der liv i befolkningen, når et dampskib kom ind for at losse kul eller forny sin beholdning. Alle de mange røde ansigter nede ved broen kom så frem og kiggede ud over søen, men der var ikke mere slagsmål om kaptajnerne; for disse havde nu deres bestemte adresse. De leverede deres ladning eller tog deres kul, og så dampede de bort igen, der var ikke noget at blive for i det "hul", traktementernes tid var forbi.

Men i byen vakte det dog lidt liv. Dampfløjten kaldte skarer af stærke mænd med røde eller blålige ansigter ud af huller og kipper; de var vældigt byggede over skuldre og ryg under de lasede bluser, gik tungt i brostenene og stank af fusel. Det var kuldragerne. Når dampskibene kom, blev deres fredelige liv afbrudt, – – der kom fortjeneste. Så måtte Dingle-Jens afbryde sit foredrag inde i "Rugmarken" over "den gejst, som var i den olje", som udgjorde brænderiets hemmelighed, den som "når man trak den ud", sagde han, "i en lang, fed tråd, la' vos si'e så langt som henne fra kerken til ud til rø'e port, forstoer I, – det er kraften, ser I! så bli'er snapsen go', men er den inte fed nok, men brækker over, forstoer I, så er snapsen ikke en døjt værd. Næ, gu' om den æ'. Se det ved han den gamle, men de andre rævepelse, lærer ham aldrig kunsten aff" – og Dingle-Jens havde ret, den gamle kendte kunsten.

Mens dampskibet lå og peb, og stak trosser ud og svajede og blev halet til bolværk under brøl fra land og råb fra skib, stod byens folk og så' på det med dvaske øjne. Det var en Wilson'er fra Hull, det sagde den smudsige, lysegrønne farve, og mens skibet blev fortøjet og landgange stukket ud til dens lønning, kom de stærke mænd slæbende med svære brædder og bukke og børe, andre kom med vældige jernskovle og mange stærke vidjekurve. Byens folk fik at vide, at det var "Elisabeth", der kom med sæd fra Riga og gik til Havre, og så drev de af, bandende det held, som det engelske hus i byen altid havde. Kulsjoverne stillede op med øvet ro og rutine og midt imellem dem, med hænderne i bukselommerne, stod en høj, mager, senestærk mand. Han havde et tyndt ansigt med ragede kinder, dybe furer fra næsen ned til mundvigene, hvor en stor svamp af

smudsiggult skæg begyndte og dækkede hagen, et ægte yankee-ansigt. Det var formanden for kuldragerne, Jørgen Teglbrænder, og det er om ham, jeg vil fortælle.

Ligesom alle andre folk i byen, der havde deres erhverv af søen, tilbragte Jørgen Teglbrænder hele sin dag nede ved havnen og i knejperne der omkring. Tavs og tør og lang drev han om dernede, så ud over søen, spyttede langt ud fra de smalle læber, i hvis nedgående vige tobakken satte sine mærker.

Som formand for lauget var han en mand af betydning, og han forstod meget vel at hævde sin plads og følte dens vigtighed. Det var tit en vanskelig sag at lede og styre disse store, fordrukne mennesker, at få dem samlede i rette øjeblik, når skibene kom, holde orden i arbejdet, og fred, mens det stod på. Var der en imellem dem, som drak mindre, og som ved at gå på arbejde søgte at tjene en smule til familien, udenfor lauget, måtte han have lov dertil af Jørgen. Det var ham, der afskedigede dem, der ikke duede mere til det hårde slid og som antog nye kæmper, for at erstatte de udslidte.

Jørgen var en urokkelig rolig mand, og desuden drak han sig aldrig fuld før om aftenen. Dette skyldte han sin store overlegenhed.

Mens de andre, dagen igennem, var søvnige og dvaske, eller trættekære og skældende, eller lystige og larmende, sad Jørgen Teglbrænder på knejpen med sin bajer eller gik roligt omkring på broen med hænderne i de store bukselommer, slog en ordknap passiar af med tolderne, med nogle af byens folk, eller talte i tør forretningstone med skibsproviantørerne om de anmeldte og ventede dampskibe.

Hertil kom, at han i klædedragt og ydre var proper og pæn. Selv i de travleste dage, når han stod i det glimtende kulstøv timer igennem, var han ren og pudset, lige fra sine store blanke støvlesnuder til de små bitte ringe, som blinkede i hans brune øren.

Men om aftenen var Jørgen Teglbrænder fuld som alle de andre, så kom han tumlende hjem med en vældig rus til sin kone, hun, som havde sin del i, at han var den mand, han var.

Hun var en høj, mager kone med et blegt, noget træt og ligesom udvisket ansigt. Hun havde maden parat, når han kom hjem i det propre hus, der skinnede al renhed, og hvor hun i den lyse bomuldskjole, der sad stramt over det flade bryst og gik glat ned om de smalle hofter, tog mod ham med mange ord, som han under måltidet besvarede på sin knappe, tørre måde. For det var madammens fejl, at hun snakkede for meget.

En god kone var hun, proper og dygtig, tålmodig og fordringsløs, men tie stille kunne hun ikke.

Jørgen spiste sin mad, svarede næppe på hendes megen tale om naboer og genboer, om naboers børn og genboers koner, og når han havde spist, tændte han sin pibe og gik.

Men når han ud på aftenen kom hjem og med drønende trin skred op ad den lille knagende trappe, bærende højt og med oprejst pande sin vældige rus, var han mere oplagt til at imødegå hendes sladder.

Med hatten ned i nakken, skudt bort fra det lange, magre, glorøde ansigt, trådte han hårdt ind i stuen. Han havde ikke et blik for det lille kammers nethed, han så ikke lampen, som pudset og klar brændte på det ovale bord, der var dækket af et hæklet tæppe, han kastede ikke et blik til fotografierne af de to

små, forlængst døde børn, som hang over chiffonnieren, der var pyntet med porcelænsfigurer: hunde og bedende engle, samt et stort stykke koral under glas. Han gik lige hen til sovekammerdøren, sparkede den op med et skrald og råbte:

"Hold kæft!"

Men netop det var signalet for konen til at begynde, og idet han gav sin indædte harme over hendes ustandselige sladder luft, slap hun dampen og overskyllede ham med koghede strømme af bebrejdelser over hans drikkeri. Så foregik der uhyggelige scener i Jørgen Teglbrænders hus. Konen var den lidende part, men tie stille – nej! ikke før hun havde snakket ham ædru, svækket hans modstand, og han træt og tavs og stille sank hen i søvnen.

Sådan gik livet for dem. –

En vinterdag, da Sundet, så vidt øjet kunne nå, var dækket af drivende is, og havnen var usædvanlig fuld af skibe, som trætte af kampen imod storm og sne var tyet ind i det stille fristed, kom en stor engelsk damper sydfra med stykgods, for at forny sin beholdning af kul.

Det var stille vejr, og Sundet truede med at lægge til. Det hastede med at blive færdig og atter komme afsted, ud i det åbne hav, hvor der var frit rum for det store jerndyr til at svømme hjem med sit kostbare bytte.

Jørgen Teglbrænder havde lovet konsulen, at kullene skulle være om bord i seks timer mod ekstrabetaling. Det var en dagløn på ikke mindre end ni kroner at tjene pr. mand; for når der endelig var nogen fortjeneste for kuldragerne, var denne ikke ringe. Til gengæld måtte de jo så i almindelighed suge på lappen i mange dage. I den forløbne uge havde de dog haft fuldt

op at gøre dag og nat. Nu var det lørdag, lønningsdag, den engelske damper kronede værket og der blev "hængt i", som det hedder.

Der var tummel i havnen, travlhed og liv. Damperen slap sin damp med en hvæsende brølen, gangspillene larmede klirrende og hakkende for pludselig at stoppe op og så atter at tage fat, kullene ramlede ned i kurvene, og de svære karle løb med tunge skridt hen over de sorte bjælker fra kulpladsen til skibet med den ene tunge dragt efter den anden, som de så drønende lod styrte ned i skibets last.

Da tusmørket kom, og da kirkeklokkerne ringede solnedgang, stod skibet atter til søs.

Dækkede med kulstøv, sorte og sværtede, så det hvide i øjnene lyste i de svedige ansigter, udasede af ugens slid, slappe i lemmerne af mangel på drik, – der havde ikke været tid til at drikke, – samlede kulsjoverne sig på knejpen, for at få deres løn, som Jørgen var henne på kontoret for at hente.

Det var gammel skik i lauget, at lønningen blev udbetalt på værtshuset, en uskik, som ledte til svir og drik, og som gik svært ud over den rigelige fortjeneste. Men den, der ikke mødte på værtshuset for at få sin lønning, men ønskede at modtage sin part på selve kontoret eller *udenfor* værtshuset, måtte bøde "2 mark" til lauget. Nej, så hellere være med til at drikke de par skilling op med de andre!

Nu sad de henne hos værtshusholderen, "Mads i Møget", kaldte de ham, fordi huset lå imellem kulpladserne, indenfor en aldrig udtørret, lille, sort sump, dannet af sne og regn og kulstøv. Hver mand følte sig, trods trætheden, svært oplagt. Det var store penge, de skulle have, de følte allerede de kolde kroner

kilde dem i næven, og de stærke drikke brænde i maven. I morgen var det søndag, isen lå og skruede derude, der kunne ikke ventes flere skibe igennem, aftenen lovede svær gemytlighed, og så kunne jo rusen soves ud i dynerne i morgen til langt ud på dagen.

Så kom Jørgen Teglbrænder med pengeposen, og hver mand fik sit.

Længe blinkede lysene ud fra den lille rønne og spejlede sig i den sorte vandpyt. Sang og brøl lød ud over havnen: – kulsjoverne drak champagne i nat.

Ud på katten skimtedes af og til nogle kvindeskikkelser, som stille nærmede sig huset og søgte at kigge ind ad vinduet under de nedrullede gardiner; så listede de af igen, hjem igen, langs det mørke bolværk, hvor skib lå ved skib, og hvor alt var ganske roligt og stille, – kun en svag susen sang i master og takkel, de drivende isflager skruede derude imod brohovederne og stranden, hist og her sås et rødligt lygtelys, og ovre fra en lille skude spillede nattevagten på en melankolsk harmonika: "O, farvel du kære gamle Danmark, – o farvel du mit fædreneland."

Jørgen Teglbrænder var skrækkelig fuld, da han den nat kom hjem til sit lille pæne hus. Hans kone sad endnu ved lampen og syede vimpler, hun tjente en smule ved den beskæftigelse.

Da han kom ind i stuen blev han stående og lænede sig til dørstolpen. Som sædvanlig havde han hatten ned i nakken, øjnene var blodskudte, og han tyggede langsomt på en fugtig cigarstump.

"Hvad fanden i hede helvede sidder du dér efter," spurgte han, "er det for at gøre vrøvl, – gøre vrøvl, hvad beha'er – som du plejer van?"

"Jeg passer mit arbejde," svarede hun.

"Passer dit arbejde, nå, så du passer dit arbejde! Skal det kanske være en finte til andre, at de ikke passer deres arbejde, hvad beha'er?"

"Å, I arbejder nok bedre med at tylle bajere i jer, når I bare har tjent et par kroner."

"Vi bruger vore ærlige penge til hvad satan vi vil, gør vi," svarede Jørgen. I aften *ville* han ikke stikke op for konen. "Vi slider i det, gør vi. Vi drikker sjampagnevin, gør vi, når vi har slidt os møre. Men hvad fa'en gør I? *I*? I fruentimmer! I braser lidt mad sammen, gør I, sommetider mådelig nok, og så må vi æde, hvad I holder af, må vi. Det er fa'en til arbejde! Pyt! Bare du kan holde det ud – så fin du er?"

"Å, du kan vel også nok holde ud at stå og kommandere de andre. I torsdags fik Svine-Johannes fingeren maset. Du ta'er nok dine i vare, Jørgen!"

"Hold kæft," brølte Jørgen, "og i seng med dig!"

"Jeg la'er mig ikke kommandere i seng af en drukken mand," råbte hun og fo'r nu endelig rigtigt op. Der begyndte et vildt skænderi fra begge sider, som mest bestod i, at han råbte hold kæft, og hun svarede med en mængde ord.

"Ja stor skal du være dernede mellem alle dine sjovere," råbte hun, "men her hjemme er ingen sjovere at slås med, forstår du. Jeg kender nok alle jeres streger dernede fra og har du råd til at spille sjavs med Synke-Niels og trække lotteri for dine sølle penge, så værsgo' for mig, men det skulle blot kommandøren vide, at Lars Hansen må følge dig hjem om aftningen, og at du nægter en fattig lus som Hamborg-Frederik at køre sten for

vognmanden på en dag, da der ikke var mere skib i havnen end bag på min hånd – – –"

"Det er løgn!" råbte Jørgen.

"– – så hed det vist ikke "min go'e Jørgen" mere," vedblev hun, "og når konsulen bare hørte, at det var dig, som vil ha'e pengene betalt på værtshuset – –"

"Hold kæft!" brølte Jørgen.

"– – Hvad skal pengene på værtshuset?" råbte hun og nærmede sig til ham, "hvad skal pengene på værtshuset? – Lars Hansens kone får ikke en hvitte til sig og ungerne, de bunkesulter allesammen, fordi du vil ha'e pengene på værtshuset og svire dem op med mændene. Hvad skal pengene på værtshuset?" råbte hun og så ham lige ind i ansigtet, "hvad skal pengene på værtshuset?" blev hun ved, idet hun tumlede for et slag, som han langede ud efter hendes skulder.

"Ja sla' du kun, Jørgen, men sandheden skal frem. – Sikken en formand," blev hun ved, "der sidder vognmanden ovre – –"

"Hold kæft med den vognmand."

"Nej, jeg holder aldrig i evighed kæft gør jeg ikke. – – Det siger Sofie, at hendes mand kører nat og dag og aldrigen kommer en dråbe i hans mund. Men du er jo formand, er du – gu'-bevares, sådan en må vel drikke for dem alle-zusammen – –"

Jørgen havde taget en stol og smadret den i gulvet, idet han gjorde et skridt over imod hende, men hun tog lampen og satte den op på chiffonieren.

"Vil du sla'? – – ja sla' du kun, din – din – din drukkenboldt. – Jeg er din kone er jeg!!" og hun så udfordrende på ham.

Aldrig før havde hun brugt skældsord til ham, og fortumlet af drik som han var, blev han helt rasende, ansigtet blev ganske hvidt, og hans stive blik fik et stikkende udtryk.

"Ja! Jeg er din kone, er jeg, og jeg skal nok holde tampene ud, til du ligesom Dingle-Jens ikke mere kan stå på benene for at – – –"

Mere fik hun ikke sagt, for hun ravede om for et rasende skub af hans jernnæve. Hun faldt over imod en stol, som hun væltede, og med et dumpt fald styrtede hun ned på gulvet, som blev farvet af blod. –

Der blev et øjebliks stilhed, en forfærdelig stilhed. Jørgen så pludselig ganske sløv ud. Hans tynde læber, som havde været tæt sammenknebne, slap hinanden, hans magre ansigt fik lige som et måbende udtryk, men da så hans blik traf blodet på gulvet, blev han som forvandlet. Han styrtede sig ned over konen, løftede hendes hoved op, og da hun i det samme kom til sig selv og ligesom angst tog for sig med armen for at dække sig, rørte denne hjælpeløse bevægelse ham, så han blev helt fortvivlet.

Han var pludselig, med et ryk blevet ædru.

Med et spring var han inde efter vand, tog håndklædet og lagde det pjaskvådt over hendes ansigt, så løftede han hende i sine kæmpearme og bar hende ind på sengen.

"Lad bare være, Jørgen, lad bare være," bad konen ham i en stilfærdig tone.

Det var nogle skrækkelige lyde, der kom fra den stærke mand, en slags gråd, som skar hende inde i sjælen, og som synligt voldte ham selv en fysisk smerte.

Hun satte sig på sengekanten og vaskede sit ansigt, idet hun dyppede klædet i vandkanden, som han stod foran hende og holdt i sine rystende hænder.

"Er det slemt?" spurgte han.

"Nej," sagde hun, "det er ikke slemt."

"Gør det ondt, Marie?"

"Nej, det er kuns næseblod."

Der blev næsten ikke vekslet et ord imellem dem, til hun fik blodet standset. Han havde slængt frakken fra sig og gik hende stille tilhånde. –

Så pludselig tog han sig op til panden, hævede hånden, slog den med et vældigt slag ned i sengestolpen og med en stemme, der var halvkvalt af bevægelse, råbte han:

"Jesus Christus! – den onde lyne mig om brændevin mer' skal komme over denne min mund!"

Et øjeblik efter sov han, træt som et udslidt dyr, men han kastede sig dog uroligt på lejet, som om der gik tunge drømme igennem hans sind.

Fra den dag han havde slået sin kone tilblods, drak Jørgen Teglbrænder ikke mere.

"Du er nok blevet total?" spurgte Synke-Niels nogle dage efter.

"Jeg drikker, når jeg har lyst," svarede Jørgen tørt, og idet han vendte sig om i kredsen, føjede han til: "Jeg vil ikke være noget svin, forstår I?"

De fleste forstod *ikke*.

Hans kone fik ikke mere så megen tid til at sladre med naboer og genboer, for Jørgen blev hjemme efter aftensmaden. Han var lige så tavs som før og sad i almindelighed i vinduet, røg af sin lille snadde og læste byens avis.

Uagtet han ikke lagde sine følelser for dagen i sit væsen eller ved ord, var der dog kommet en stor forandring i forholdet til konen. Han viste hende vel ikke mere ømhed end før, men han søgte at udtrykke sine stemninger ved tavs at vise hende opmærksomheder og give hende gaver. Han fik en mani for at købe alle mulige ting til hende, især skilderier. Hver gang Jørgen kom til at tænke på hin blodige aften, gik han hen til marskandiseren og købte et billede efter sin smag; det skulle forestille milde, bløde og blide ting, for at de kunne udtrykke de følelser, som han selv ikke havde ord for. De to værelsers vægge var tilsidst tæt behængt med olietryk af idylliske landskaber, af elskende par, af voksgule får, strikkende bedstemødre, hunde med blå bånd om halsen, guldlokkede børn med tykke ben, osv.

Ofte stod han længe fortabt i beskuelse af et af disse billeder.

Det var lykkeligere år for konen end for Jørgen selv. De gamle kammerater så skævt til ham: han havde gjort brud på det, der fra ældgamle tider havde været brug i den gamle by; han hørte hver dag stikpiller og skoser, tilslørede og forsigtige; for med hensyn til arbejdet var de jo afhængige af ham. Hans autoritet blev ikke rokket, men det gode, gamle forhold i lauget var forbi.

Det var ham kun en tarvelig erstatning, at byens finere folk viste ham mere ydre respekt, – toldinspektøren havde flere gange rakt ham hånden og sagt godmorgen, borgmesteren havde endogså engang ude på brohovedet trukket ham ind i en samtale om den nye havn med et: "Hvad mener De, Jørgen?"

Sligt smigrede ham, det kunne han ikke nægte, – men de gamle drikkebrødres spottende blikke sårede og pinte ham desto mere. Så gik han hjem. Der var blevet finere og ret velhavende derhjemme, ja Marie selv lagde sig ud, blev før og matroneagtig; om søndagen havde hun et stort fløjls slag på, når hun gik ud; men hun snakkede løs som for, næsten mere. Jørgen Teglbrænder sad ved det lille vindue med sit ubevægelige træansigt og svarede hende ikke.

Et par år efter fik hun tyfus. Jørgen ville ikke have hende på hospitalet og hun døde hjemme i sin seng. Da hun lå syg og stille, var den stærke mand ængstelig, forknyt og hjælpeløs som et barn, men da hun så tav for altid, blev han endnu mere rolig, tavs og træet end før, og hans smalle læber kneb sig endnu tættere sammen.

Der var dem, der troede, at Jørgen Teglbrænder rimeligvis nu igen ville begynde at drikke, men så skete der noget, som vakte megen opmærksomhed i byen og en hel revolution i lauget. Formanden – Jørgen Teglbrænder selv – fik sat igennem, at kuldragernes dagløn herefter skulle udbetales på de købmænds kontorer, der havde leveret kullene, og ikke som før på værtshuset af formanden.

Var det mon et offer til hans afdøde kones manes? Man ved det ikke, men der gik megen tale mellem havnens befolkning i den anledning, og forbitrelsen voksede mod formanden, som ved dette skridt var kommet kammeraterne endnu fjernere. Men Jørgen Teglbrænder var urokkelig – høj og rank og mager som før, vendte han dem ryggen, spyttede ud over bolværket og drev hjem – til sit tomme, ensomme hjem.

Ja dér var *altfor* tomt og *altfor* ensomt. Han mærkede en uro over sig derhjemme. Længslen efter drik og efter svirebrødrene listede sig ind i ensomheden – og efter et års forløb giftede han sig så igen med en søster til vognmandens kone. Han var for ung til at være ugift, mente han, der måtte være en til at holde orden i hjemmet, lave mad osv., og hun var en pæn lille kone, rap til sit arbejde, men ellers noget sky af sig.

Det var et meget roligt, meget stille og tyst ægteskab – "ligesom enhver pæn forretning i en pæn butik," sagde vognmandens kone.

Ved en offentlig kommunal fest et par måneder efter nød Jørgen Teglbrænder den ære, at den engelske konsul og et par af byens købmænd kaldte ham ind i et telt og drak glas med ham, og den aften blev han første gang drukken siden hin aften. Da han kom hjem, rasede han som en vandal, sparkede til møblerne, græd foran skilderierne og tumlede så ind i sengen. Konen havde skjult sig. Mange dage efter var han endnu mere tavs og indesluttet end ellers.

Så var der i løbet af vinteren et stort gilde i byen i anledning af, at oldermanden for færgelauget holdt jubilæum, og ved den lejlighed blev Jørgen Teglbrænder atter meget fuld. Så kom der dage, hvor man kunne se græmmelsen præget i den stærke mands blege ansigt, de dybe furer fra næsen ned til mundvigene var som skårne ind til benet, og han stod time efter time yderst ude på brohovedet i den skarpe vind og spejdede ud over søen. For jo mindre der var at bestille, jo stærkere følte han sin lidelse, men kom der arbejde i de dage, da

tog han selv – *han*, formanden, – hånd i med og udførte kæmpeværker.

Således var han. Undertiden, med lange mellemrum, blev han pludselig urolig derhjemme, flyttede sig fra sted til sted, fik travlt, ville gå ud, men satte sig atter, – slængte så tilsidst avisen fra sig og fo'r afsted. Så blev der sejrsjubel henne på den lille knejpe, og Jørgen Teglbrænder drak sig en mægtig rus. Men når han kom hjem hørte konen i sit skjul, hvorledes han tumlede om i stuerne i stor uro, rev op i sengeklæderne, mens han råbte på "Marie!" og højt og dyrt svor på aldrig at smage spiritus mere.

Men Jørgen Teglbrænder var og blev fra nu af det man kalder kvartalsdranker.

Kvægpest

Det var i skumringen en kølig oktoberaften midt i det forrige århundrede. Ud over det flade, ensomme landskab drev tykke lag af vandtunge skyer lavt hen over jorden. Langt ude i kimmingen lyste en tynd, gulgrøn stribe af den klare himmel over fjorden, dér, hvor solen var i færd med at gå ned. Øjet søgte derhen, det var som et åbent vindue i en beklumret stue; for den regnmættede jord lå som kvalt under det trykkende, røgsorte skytæppe, som rugede over den. Risgærderne rundt om byens mark var mange steder revet bort til brændsel, enkelte stager ragede ensomme op, og bunker af grønrådden sæd lå spredt på den vanrøgtede jord. Foråret havde givet langvarig hede og bindende tørke, om somren vansmægtede kreaturerne, strået stoppedes i sin vækst, kernen brændtes af solen, men så fulgte efteråret med så megen regn og overdreven væde, at kvæget var taget ind, og nu kom sygdom og pest igen listende ind over disse rester af bondens eje.

Mod øst dækkede skovens blålige mur; den havde ikke givet olden i år, vinden blæste igennem den, og de faldende blade flagrede ud over de magre skovjorder og lagde sig som brune kobberpenge i et par pløjede furer. For her gik en mand og pløjede. De eneste levende væsener i den store ødemark var han og hans udtærede heste, men vandet fulgte plovmanden i hælene, træskoene sank i den bløde jord, den klodsede hjulplov var for tung for de udslidte dyr, de stod stille af sig selv, og han spændte fra. Det var en lav og krogrygget lille mand, pjaltet,

ussel og snavset som den magre jord, han dyrkede. Da han slog skaglerne op over dyrets ryg, blev solen ringet ned, manden tøvede et øjeblik, mens han tog huen i den ene hånd, den venstre blev liggende ligesom kærtegnende på det ene lille øgs nakke, og han så op efter en krage, som langsomt fløj hen under den lave himmel. Så travede han afsted med sine øg, glidende i den side jord, til han kom til landevejen, der ugrøftet, knudret og opkørt, fra skoven førte ned mod byen. I skumringen var byen ikke til at se, men den lå også nede i den flade lavning, og kirken var kun lille og kullet.

Da så bonden foran sig et brunrødt skær som af en flakkende ild; en tynd sort røg løftede sig og sneg sig lavt hen over markerne, og alt som mørket og skyerne lagde sig tættere og fastere om jorden, blev ilden rødere og røgen mere sodet og sort, og dagens lette, klare stribe langt ude imod fjorden blev tyndere og smallere og forsvandt.

Nede i hulvejen, hvor nådigherren havde ladet bønderne skære vejen igennem bakken, var der et sælsomt røre. Af gærdsel og kviste, af blade og tørv var der tværs over vejen tændt et smalt bål, der knitrende og flammende lyste i natten. På den ene side stod bønder og kreaturer i en forvirret hob, køerne brølte og vendte angst det hvide ud af øjnene, men de små spinkle heste lod hovederne hænge. Karlene råbte højt og rykkede i rebene, et par piger kom trækkende med et par højbenede lam, pjaltede smådrenge havde travlt med at kaste alt, hvad brændbart var, ind i luerne. Skyggerne drev et underligt spil op ad hulvejens vægge, snart halve, snart hele, snart unge, snart korte, en krop uden hoved, en arm uden krop slugtes af den lysende ild, faldt skarpe eller uformelige hen over

den røde jord eller dansede gennemsigtige i den tynde røg. Luerne gnistrede op, og farver sprang frem i køernes brogede lød, spillede i ansigter, der ikke var dækkede eller tabtes i skyggers mørke, men når bålet sank sammen, kom mørket rugende, tomt og uhyggeligt. Der var ingen lystighed og latter; – trods kvægets brølen og karlenes råb var der en mystisk alvor over det hele, så hemmelighedsfuld som selve den sælsomme ild i den sorte nat. På den anden side af bålet stod et par karle med en lille firskåren mand, der havde et spidst instrument i hånden. Det var Rasmus Gasse. Skæret af ilden farvede ham rød som en djævel, spejlede sig i hans blanke, lodne hue, skinnede blændende over hans brede, skidne ansigt, over det lange hår, som fløj ham løst om halsen, og over den gamle sæk, som han havde bundet om sig som et forklæde, og som skjulte hans krop. De små, klare øjne blændedes ikke af ilden, han skrævede ud med benene og råbte på soldatermaner: "Gebt acht! – Mars!" – Så fik de travlt på den anden side af bålet, en karl forsøgte at tvinge en rødbroget ko frem mod ilden, de kyste og jagede den; slagen med rædsel strittede den med forbenene imod den lerede jord, dampen stod ud af dens næsebor, og den udstødte hæse brøl, de slog den med kæppe og snoede og vred dens hale rundt ved haleroden. Rasmus blev utålmodig, råbene blev højere og vildere, slagene hårdere – så satte det plagede dyr endelig med et vildt spring ind gennem flammerne. Karlene greb det, og med et sikkert stød slog Rasmus Gasse sin snæppert an mod en af de svulne årer på det skælvende dyrs hals – blodet sprang som en kilde, og det blev ført bort.

"Gebt acht!" råbte Rasmus Gasse igen; – det næste dyr blev ført frem, samme angst, samme brøl og slag og råb, indtil det,

vanvittigt af rædsel, fløj igennem ilden til åreladningen.

"Ja," sagde Rasmus og tørrede sine blodige hænder, "det er probat, ka I trou. Det giftige blod skal yd, men det ska stivne af frygt, det skal samle sig med al sin edder og voer, så sprøjter syge og pest ud af dyret med det samme, og så ska' jæj drollen splide me' nok få bugt mæ'et. – Gebt acht!" råbte han, og bønderne lod deres dyr udføre hans ordrer. "Ak, ak, hva' ska' vi arme mennesker dov stille op," sukkede de og trak afsted med de stakkels dyr, der led lige så meget under menneskenes dumhed som af sygdommens pine.

Søndag morgen kørte en lav, klodset færredsvogn ramlende og knagende igennem landet. Det var den samme skyfulde luft, og det havde atter regnet om natten, de små, stærke, velnærede heste, som havde et stridt, krøllet hårlag og lange kodehår, løb rask afsted over vejens huller, så vand og dynd sprøjtede til siderne. De få bønderfolk, som færdedes til kirke, veg ind på marken og blev stående og så efter vognen. Det var mærkeligt i denne kvægpestens tid at se sunde dyr, og det var et særsyn at se ukendte folk på egnen. Hvem var det, Hans Rasmussen kørte for? Kusken var en at Hans Rasmussens karle, men den anden på vognen var en mand i en sort fåreskinds kavaj. Han var bred og svær, fyldte det meste af agestolen og ragede op over den lille karl. Under den bredskyggede kasket, hvis ørelapper var bundet sammen i en sløjfe på pullen, sås et svært, rødt ansigt med stærke, storskårne træk, øjnene så skarpe frem under de buskede bryn, og, når han talte, kom store, hvide tænder frem mellem de smalle læber, hvis lange og velragede stykke mellem næse og mund fik et overlegent sarkastisk udtryk, der indgød

respekt. Det var den højlærde doktor medicinæ og professor Buch fra Universitetet i København, som ifølge ordre foretog en inspektionsrejse i den pestsmittede egn. Han sad tavs og alvorlig og så ud over landskabet, der var gråt overalt, som himlen var grå: mørkegråt, lysegråt, gråsort som støv, gråbrunt som vissent løv, gråviolet, grågult – denne ensformige, fine og bløde grålige luft, som er kedelig og melankolsk for øjet, men kvægende og beroligende for sjælen. Doktorens skarpe øje betragter de enkelte, haveløse huse, stenbunkerne og de forfaldne hegn inde på markerne, en kæmpehøj hist og et vejrslaget træ her, som står ensomt og breder sig. Alt var så øde og sørgeligt. Og han tænker på sommerens blide tid, på kvæget, når det går frisk og muntert til vands i det saftige græs, på vandet, når det så driver og drypper fra dets mule, når det rækker hovedet i vejret og dets tilfredse brøl lyder hen over engene.

Den lille, krumryggede karl, som kneb sig sammen ved siden af ham, gjorde sig umage for at underholde den fremmede herre. Håret hang ham ned på halsen, og enderne af det var puttet ind under vadmelstrøjen, skægget stod i stive stubbe i hans runde ansigt, der var halvt dækket af en rød hue, som sad helt ned i panden; han så temmelig ren og net ud, kun skindbukserne var sorte og fedtede af slid og af brug, men de hvide, strikkede knæstrømper var hele og ny.

"Nej, det kan vi ikke Deres Velærværdighed. Nej, nej, nej, – hypsa! Tse! Tse! Bonden er hel usselig og hungerarm. Alt, hvad som hjælp er, fattes ham, han kan ikke lægge kvæg til, og han har ikke penge at købe for, han har ikke græsgang, han har ikke skov, og han har ikke torv. Præsten og hanses kone har fået

forlov at nyde noget sankebrænde for at koge deres mad og bage deres brød, men Gud hjælpe os for brød, – tse! tse! – ellers måtte han bruge sin halm, men Gud hjælpe os for halm! Tækkehalmen har de taget at tagene og skærer den i hakkelse til kvæget. Kan vi svare skatter og landgilde? Kan vi købe kvæg og bæster, kan vi betale vores lånekorn? – tse! tse!"

"min gode mand, I kan dog allenfals putte sæden i jorden, men bonden, den krybere, går frem ad ageren med sine usle kræ og skaffer ej anden fure end svinerod – og så æder I såkornet!"

"Kvægets ødelæggelse, kvægets ødelæggelse! – tse! tse! Hvor skal en ta' mælk og ost og kød og gødning og plovarbejde og lys og huder, som gør den halve del af menneskens føde og klæder på én gang – nej nej!"

"Ja du er en forslagen karl, farlil, men I æder dog nok kød fra skoven, hva'? I stjæler vildtet fra skoven, siger greven. Og hvad gør I så for sygen? Er det wahrhaftig, at I salter det syge kød og æder det, hva'? Og at I flår huderne af de anstukne dyr og bruger dem?"

Herpå svarede karlen ikke, men tørrede næsen med bagen af hånden. Tse! tse! smækkede han med tungen mod ganen. Lidt efter begyndte han igen: "Derovre ved bakken er Høvælte, ja det er såmænd. Kvæget i Bloustrød blev først anstukket og er i en hast kreperet. I Høvælte har jeg min farbror; der er kuns 3 af 20 høveder tilbages: en ko og tvende kviekalve. Den ko har fra den første anfang opholdt livet med, hvad der er stoppet i hender af brød og vælling, for selv kan hun intet fortære, nej, hun står og hænger over foderet og vil ikke æde. Hun er blevet åreladt, og

de har givet hender dyvelsdræk på en mile i munden, men nej, nej, nej – Vorherre sparer inte! Tse! tse!"

"Tager I blodet fra dyrene, I umennesker?" råbte professoren.

"Nej, nej, nej – – det er kun så som så! Hver har jo sin tro for sig. Det er Rasmus Gasse, der – –"

"Hvem er han?"

"Ja-a, han er fæstere her på godset. Hanses far var før han hestegælder og sosnider hos nådigherren – tse! tse! Det er en grumme klog mand. Det var ligegodt han, som fik bæsterne hjulpen for snive og stenkrop forgangen vinter."

"Gjorde han det?" spurgte professoren og kneb sin store mund fast sammen.

"Ja vel gjorde han det. Han grov de levendes kretur ned i kulen, – krepere sku' de alligevel – og så drog han de bæster, som nys var anstukne hen over graven; – for det er bestemt – det levendes i jorden renser allenfals for giftige dunster og troldtøj –."

"O I forhærdelsens tåber! Og hvad så?"

"Ja hvad så – – tse! tse! tse! Kreturerne stod sig Deres Vælærværdighed – gu' stod de sig."

"Hå, hå," lo professoren med et par korte stød, "hvad mente din husbond om det? Hvad sagde Hans Rasmussen? Drog han ligervis sine kreaturer over de levendes grav?"

"Nej, nej, nej, kors i Jøsse navn! – Der står folk på vejen," sagde han lidt efter og pegede frem efter med sin kortskaftede pisk hen imod landsbyen, som lå lige foran dem. "Det er såmænd Rasmus," tilføjede han.

"Hold lidt an," sagde professoren.

En grusgrav var gravet vejen så nær, at en del af denne var styrtet ned, resten havde givet sig og slået store spalter og revner, så at den truede med at falde. Der var allerede af andre vogne dannet et nyt sving ind over marken til venstre, men det så farligt ud. Til højre så man langt ud over egnen, hvor enge og tørvemoser var oversvømmede. Nede i grusgraven stod et lerklinet hus med skodder i stedet for vinduer, taget var halvt afrevet, og en svag, blålig røg trængte op mellem de nøgne lægter.

Oppe på vejen stod et par mænd. Da vognen holdt, sprang en kvinde fra dem og haltede skyndsomst ned i graven og hen imod huset, idet hun råbte til et barn, som lå og legede dernede.

Mændene tog huerne af, da de så professoren og blev stående tavse, men Rasmus Gasses små øjne spillede ivrigt i hans hoved. Den anden mand, en gammel, udmagret skikkelse, holdt sig forsigtigt bag ved Rasmus. Enkelte hvide tjavser fra hans flenskallede isse fejede ham ned over det udtærede, tandløse ansigt, som var fuldt af udslet, der samlede sig om den røde, skarpe næse; han holdt en stor stendunk i den ene arm, og med den anden hånd tørrede han idelig den hængende dråbe fra næsetippen, mens hans sløve øjne skottede fra den ene til den anden.

"Skal I ikke til kirke i dag?" spurgte professoren.

"Jou, vi skal så," svarede Rasmus Gasse, og da professoren blev ved at se på ham med sine gennemborende øjne, sagde han indsmigrende: "Herren ager med Hans Rasmussens heste, kan jeg skønne. Det er pinedød tøj!" tilføjede han og rakte hånden ud for at klappe dem, men kusken gjorde et ryk i tøjlerne, så

han lod det fare. "Ja, ja Hans Rasmussen, det er manden, det er manden – –"

"Ja, han er jo fæstebonde såvel som du," sagde professoren. "Har I brændevin der?" spurgte han og pegede på dunken.

"Å Gu' nej. – Det er bedder at være i Kastellet end som hoveribonde i disse faldne tider, nådige herre," sagde Rasmus. "Brændevin? Gu' hjælpe os fattige lus. Byggen gik af markerne, og vi må drikke vand for øl. Det er knapt med velstand. Å Gu' ja! Vi har næppeligen klæ'er på krop eller i seng. Vi må æde ærtebrød og vand! – Sul? Å nej, å nej!"

"Er dine kreaturer døde?" spurgte professoren.

"Gud fader har holdt sin hånd over min ko, men fårene fik kopper og vandskab ved den hårde bagvinter, og dem har jeg forleret."

"Havde du brugt de rette præservativer, og havde du givet dine får rigeligt foder og god røgt med de rette medicamenta, såsom salt, malurt og calmus, havde du kanske ikke havt årsag til at kære og klage."

"Gud signe jer, nådige herre, vi har ydmygelig bedet om at gå i skoven og afhugge lidt kvas og vandgrene, ligesom for vildtet sker, men nej, i skoven tør vi inte komme, og nådigherren har skrabet mosset af træerne til egen behov."

"Ja trang er tiden, – – men dovne er I, halstarrige og desperate er I rakkerhunde! – Plovstude fik I til låns af greven, men I sultede og forbyttede dem, og al remede holder I for kvakleri. Se til Hans Rasmussen, hos ham er der ingen smitte."

"Ja Hans Rasmussen – han er manden! – Han har sin hjælp," sagde Rasmus og gentog sagte: "Han har sin hjælp, han har sin hjælp – –"

"Nå herut med sproget," råbte professoren, "hvad er det for hjælp?"

"Herren lede os ej udi fristelse – – og bevare os for troldtøj og Djævelens kunster!"

"Hvad mener du med den snak?"

"Hr. Anders lærer vos, at det, som Herren vil tage bort, får vi at miste, det, han vil spare, beholder vi foruden al menneskehjælp og besynderlig uden djævletøj, nissetøj og – –"

"Å dit Belials bæst! – Det siger I om den gode mand Hans Rasmussen. – Hvem er *han*?" spurgte han pludselig og pegede på den anden bonde, som stod aldeles ligegyldig bagved.

"Det er fogeden."

"Nå! – Hør du bondefoged, nu kommer du ind til hr. Anders, når tjenesten er forbi, – og jeg vil have dig med Rasmus Gasse. – Hvem er hun?" og han pegede på sin barske måde ned imod huset, hvor konen var forsvundet og barnet stod og lyttede.

"Det er Maren Smeds," sagde kusken. Den lille pige så ængstelig op, da konens navn blev nævnt; hendes lille ansigt var meget blegt, gråblegt, og løb spidst sammen ved den fine hage; hun havde mørke ringe om øjnene, der havde et forskræmt og forsultent udtryk.

"Var det konens unge?" spurgte professoren, da de kørte videre.

"Nej," sagde kusken, "det er kuns en hittetøs."

– Rasmus Gasse og bondefogeden stod og så efter vognen; så bøjede Rasmus sig hen til den gamle, råbte ham noget ind i øret, og den gamle lo med de tomme gummer, mens Maren Smeds gule ansigt kom frem i halvdøren som en snog af sit hul.

Gudstjenesten var forbi; der blev ringet af, da vognen langsomt slæbte sig op igennem landsbygadens dybe mudder og forbi den stensatte kirkemur. Inde på kirkegården stod endnu nogle bønderkoner med skørtet over hovedet. Bag ved kirken skrånede eksercermarken ned imod åen; henne under de gamle pile stod træhesten ved vippebrønden. Folkene, som samlede sig her, var mest ældre, duknakkede bønder, og der var kun et par unge karle, da der ikke var eksercits den søndag. De var alle tarveligt klædte; dels havde de vedvarende dårlige år ranet alle de gode klæder, og dels gad de, der endnu havde nogle hjemme i kisterne, ikke tage dem på i disse usle tider, ikke engang til kirke. En af karlene havde samlet det lange hår i en pisk i nakken, og hans pjaltede trøje med garderknapperne var ren og hvid; det var hjulmanden, der var soldat, men nu var hjemme som frimand.

Præsten kom netop med forsigtige skridt gående over kirkegården, idet han løftede kjolen så højt op, at man så hans sorte, uldne strømper. Da han kom op til sit hjem igennem haven, holdt professorens vogn inde i præstegården.

"Guds fred og velsignelse med Eders indgang!" sagde præsten, da de omtrent samtidig trådte ind i hans stue. Så stod de lidt og hørte på den lille, alt for nære kirkeklokkes iltre, hårde og øredøvende klang. Da den tav, fortalte professoren sit ærinde. Præsten var lille og klejn, han stod i fuldt ornat, hvortil han kun bar en lille bladkrave, – den pibede brugte den fattige mand kun til større højtideligheder – og vendte sit blege ansigt op imod den høje, anselige mand. Kinderne var glatte og pludsede, og han havde en usund farve som af stueluft og megen dårlig føde. Panden strakte sig smal og sygelig op under

den lille og høje, brune paryk, der havde et par bukler ved ørene; øjnene var matte og lyse som blåsur mælk.

"Er I syg, hr. Anders?"

"Nej – Gud ske tak," svarede præsten, "vil hr. doktor ikke lægge fra sig?" og han bad ham, efter forskellige komplimenter, at sætte sig og gøre sig bekvem. Så forlod han stuen.

Professoren drog sin svære kavaj af, slængte kasketten i vinduet og satte sig på en af træstolene. Han trommede med begge hændernes fingre på bordpladen, idet han så sig om i stuen. Det var et lille, lavt rum med skummelt bjælkeloft; i det mørke vejr trængte lyset kun trevent ind gennem de små, grønne og blærede ruder og op over de kalkede vægge, hvorpå der var trykt et gråligt mønster. Foruden bordet og træstolene fandtes der kun en reol med få bøger, en gammel bænk henne ved døren, en armstol med en løs, laset hynde og en høj skrivepult. Professoren så sig om. Der måtte være rum nok i den store præstegård, tænkte han – mon de alle så slige ud? Der var et skælmsk udtryk i hans store ansigt; han bar ingen paryk, og håret faldt i lange naturlige krøller ned om pande og kinder, men i nakken var det bundet sammen med en stor sløjfe. Ikke gad jeg være Herrens tjener i et sådant hul, tænkte han, og ej heller hyrde i en hjord, hvor kvæget dør, og hyrden lever værre end kvæget.

Lidt efter kom præsten tilbage, men stadig i ornat, da han ikke havde en passende klædning at vise sig i for sin højlærde gæst, og straks efter trådte præstekonen ind ad døren. Hun blev stående indenfor og gjorde flere gange en dyb nejning. Hun var fulgt med kaldet som enke efter den forrige præst, og, således som det almindeligt var brug, havde efterfølgeren giftet sig

med hende. Den gamle kone med det oppustede, fede ansigt, kunne gerne have været bedstemoder til den lille præst. Hun havde i en fart fået et stort, hvidt sæt på hovedet, men hendes hvergarns skørt og gamle, posede kjoletrøje tydede ikke på, at hun havde været i kirke.

Professoren rejste sig, trådte frem og gjorde en dyb reverens, og konen nejede endnu dybere tor den statelige skikkelse i den fine, brune frakke med de brede krave- og brystopslag og det hvide kalvekrøs. Efter alskens almindelig tale og suk over de drøvelige tider, gik madammen for at hente maden, men i døren vendte hun sig atter og nejede. Bordet blev duget og dækket, og da maden kom ind, rejste præsten sig med foldede hænder og nedbad Himlens velsignelse over måltidet. Hans røst lod ved bønnen pludselig så høj og fast, at professoren skottede hen til ham. Madammen vartede op og satte sig ikke. Hun bød på tørret fisk, men den var salt og ilde opblødt, øllet var plumret og tyndt. "Gud hjælpe os," sagde konen, "det er den sidste sjat i tønden; når bliver den vel fuld igen?" Og hun bad om permission og forlov at bringe en hønsesuppe for at stille tørsten. Suppen var tynd som vand og brændende varm, kødet sejt, brødet fuldt af avner, og der var blandet ærter og hejre deri.

Den lærde herre spiste ikke meget, men præsten tog derimod godt til sig; thi for ham var det åbenbart et godt måltid.

"Smøger I tobak?" spurgte professoren utålmodig, for præsten var færdig, og tog en pibe, som var til at skrue sammen, frem af lommen.

"Nej," sagde præsten, "hvad som overflødigt er til livets opholdelse og bevarelse –"

"Vel," afbrød den anden ham med sit skælmske smil, "med hendes permission, min hæderbårne matrone, vil *jeg* da fornøje *mit* legeme med det, som overflødigt er."

Præsten rejste sig: "Herre vor Gud, himmelske Fader!" – begyndte han med høj røst en lang takkebøn, som professoren hørte siddende, idet han foldede hænderne over piben; men da bønnen var forbi, og præsten havde sat sig og med synlig mistro holdt øje med gæsten, begyndte denne, efter at være blevet færdig med fyrstål og svamp, en lang tale om den ulyksalige sygdom hos kvæget og om overtroen og ligegyldigheden hos bønderne, som ikke ville følge gode og lærde mænds råd, men kun deres egne forvildede tanker.

"I nogen tid," sagde han, "mener jeg, såvel som og mange af mine collegæ, burde forbydes på landet al samling af folk, der bringer contagion og smitte fra den ene til den anden, ja – I vredes ikke – men al gudstjeneste og våbenbrug burde at indstilles. Jeg har formanet årle og sildig, at hver holder sig selv inden egne grænser og ikke har samkvem med hinanden, men det er ganske ikke at få efterlevet; for disse mange helligdage, som nu er, samles bønderne, om ikke i kirkerne, da skjult i kroerne og bringer sygen omkring."

Præsten tav og slog et kors for sig nede i sit skød, hvor hans hænder hvilede, men madammen, som, da professoren begyndte at tale, havde afbrudt sin færd med at tage af bordet og sat sig henne ved døren, spyttede tre gange til siden.

"Se," sagde professoren, "jeg har ladet et medikament præparere, men så vidt jeg fornemmer, vil det ikke anslå hos alle. Jeg har brugt de tyske pulvere og Neanders pulvere, men de haver intet vist af effekt. Den almindelige kvægdød bliver

bondens, ja det ganske lands store ruin. Derfor er mit anslag, at I med mig tager i beråd, hvad som er at gøre i denne nødens stund. I selv har jo næppe mad i gryden, øl i tønden, eller ild på skorstenen."

Præstekonen nikkede, men præsten sagde pludselig med sin stærke stemme, som kun passede slet til hans lille legeme: "Har jeg ej anden næring, da føder jeg min hjord med ordet og bespiser den med det himmelske brød – –"

"Hum hum!" rømmede professoren sig.

– – "Jeg er en arm, væmodig Lazarus. Jammer og elende er i enhver kant, jeg vender mig, men mod den store Guds vilje og magt kan ingen stride; han se nådelig til mig arme præst, til mine børn og tyendefolk, for hvem brød og sul er borte."

"Ja, ja, ja" – sagde professoren utålmodig, "lad os da se tingen an og drøfte sagerne," og han bredte sig i armstolen med et vist velbehag. "Denne mortalitet haver moksen gjort rent bord, hvor den er kommet, ja den haver, som professor Holberg siger i sin disertation, ligesom en støver, der leder efter harer og hjorte, støvet efter hornkvæg udi alle landets vråer og vinkler. Men, hvad værre er, denne pestilentz haver forrokket de naturkyndiges concepter, og hvad medici have ordineret i deres recepter, har hyppigen desto hurtigere befordret kvægets død – –"

"Nej," afbrød præsten ham mildt og nikkede langsomt og betydningsfuldt, "denne syge kan ej læges af menneskenes hånd, og jeg erkender og kysser med allerstørste ærbødighed og veneration dette store Guds ris, hvormed han hjemsøger os alle som en nådelig fader, den vi alle i ånd og sandhed bør påkalde og tilbede, men jeg tror og bekender, at den samme – ja den

samme store Gud, som er naturens og universi stiftere haver sin villie med os, som det ej bør sig, at vi menneskekryb stamper, stritter og strider imod, allerhelst som Herren idelig hører vores bøn og påkaldelse."

Hver gang præsten talte, lagde madammen hovedet på siden med sløve øjne, ligesom en and, der blunder, men når professoren tog ordet, spillede øjnene nysgerrigt og spændt i det fede ansigt.

"Ej," sagde professoren, "I præster betjener jer nu fast alene af argumenta theologica, – men hør nu, min gode hr. Anders. Det er ingenlunde en *ordinaire* contagion, der grasserer, hvilket man ser af adskillige symptomata. – Gud giver evner og forstand dem at bruge, og jeg holder nu fore, at en hypothesis om usynlige insekter som causa morbi er såre sandsynlig; thi man haver jo menneske-pest, kvæg-pest, heste-pest, hønse-pest, træers og planters pest – – –"

Der var hørt skridt udenfor, og nu bankede det pludselig hårdt på døren.

"Det er bønderne, som vil tale med vor far," sagde konen.

"Ja bønderne," sagde professoren ærgerlig over de idelige afbrydelser, "de bestyrkes ved denne calamitæt udi deres formaledidede overtro og vankundighed. Jeg siger, almuen er som skøre æg, hvoraf blomme og hvide let udflyder, og skallerne er blot et ubrugeligt vehiculum, og der bliver deraf intet uden vind, intet uden sult og elendighed for dem selver og deres herrer. – Dog haver jeg stævnet dem hid, og vil I som jeg, hr. Anders, da lader vi dem trine ind, at få dem i tale."

Præsten rejste sig med samme stilfærdige mistillid i sit væsen og lukkede op for bondefogeden, Rasmus Gasse og en

tredje mand. De havde sat træskoene udenfor, og da de kom ind, kyssede de på hånden og rakte den til præsten, idet de sagde: "Guds fred i stuen"; men professoren blev siddende i armstolen. Han nikkede koldt til dem og sendte en sky af sin gode Virginia-tobak ud i det indelukkede rum, hvor lugten af klipfisken nu blandedes med en ram stank af kogødning. Bondefogeden, der var ret velklædt, havde en hvid vadmelskofte på med lange skøder, bredstribet vest, knæbukser med messingspænder og blågrå strømper; han holdt sin gamle, bredskyggede hat mellem de famlende hænder, men Rasmus Gasse trådte frem foran ham i en pjaltet, ganske kort karletrøje, med de skidne strømper i tykke folder om de korte ben og den lodne hue på hovedet. Den tredje bonde var en mager, svindsottig fyr med en rød, strikket hue, som han heller ikke tog af; han så lige så ussel ud som Rasmus, men han holdt sig stille bagved med et fromladent ansigt, der havde et smalt underbid, og foldede sine sorte fingre om en meget lang stok med en benknap på enden. Det var bondefogedens søn.

"Hvor er degnen?" spurgte hr. Anders.

Bønderne så på hverandre, men svarede ikke.

"Skolemesteren gad jeg dog og have i dette højlærde concilium," sagde professoren, hos hvem lune og skæmt hurtigt vekslede med opblussende harme og grovhed.

"Han skøtter ikke sit embede, som det sig bør,"' svarede hr. Anders mørkt, "han ved ej at opdrage ungdommen til at kende og elske Herren og – om det så må behage Gud – formedelst en bedre oplært og optugtet ungdom, at unde os en slægt på godset, som adspørger Herren og forplanter hans frygt på efterkommerne. – Adspørger I Herren, mine venner;" spurgte

han med mildhed bønderne, som stod og tænkte på, at de nylig havde mødt degnen, den gavtyv, nede ved skoven med en bøsse under frakken. "Den lærde hr. professor og jeg haver nys talt om den hårde tilskikkelse, hvormed den nådige Gud –"

"Med permission hr. Anders," afbrød professoren ham med sagte stemme, "når man skal tale med bonden, så han kan opfange vor mening, må man tale slet og ret, – han er en lige så stor hader af høfligheds tant som Tacitus af hykleri," og med et smil vendte han sig om imod de tre: "Jeg er af Consistorio beskikket at ransage og granske de årsager, som ligger til grund for den plagsomme syge, som kvæler og udsuger landet. Tal derfor nu og sig du foged, hvilke er de synlige symptomata, som du haver taget i agt på de syge kreaturer?"

Sønnen og Rasmus puffede til den gamle med albuerne, men fogeden så sig kun spørgende og hjælpeløs om.

"Ole er nouet tykhørendes, hr. dokter," sagde Rasmus.

"Nå i Himlens navn, – så sig du mig Rasmus, som jo er sønnen af en velbestaltet hestegilder og sosnider her på godset – hvilke er de synlige symptomata?"

Rasmus lagde hovedet på siden og tav.

"Nå – diagnosis mener jeg – – ak, ak, du vankundige søn af en collega udi lægekonsten, sig til: hvorledes gebærder dyret sig, når du mener det anstukket af den vermaledidede pestilents?"

"Ak herre," sagde Rasmus rapt og indsmigrende, "når noget høved vorder sygt, fornemmer vi straks, at hovedet hænger ned mod jorden, gummerne og tungen bliver mere hvidagtig, hornene gemenlig kolde, kreaturet trækker efter været og li'som hiver, det kan intet mere tygge, det kan intet mere rejse og

række sig, det rører sig intet mere, og tungen er fuld af vabler og blegner."

Professoren nikkede. "Og hvilke medicamenta bruger du da?"

Rasmus Gasse følte sig helt smigret og sagde fortroligt: "Ja så snart der er redning til, gi'r vi hende salt og englerod og –"

"Ja," sagde professoren, "angelica er en urt, som er god til at forebygge, så og carduus benedictus og ros solis, men hvad som bedre er, er renlighed og røgt! Jeres kreaturer ligger slet, ofte i drek og gødning, I agter ikke på om foderet er muggent eller vådt eller slet skåret, hvorudover de dog til sidst af sult må æde op – og hvad bekommer I derfore? Slette og mavre bæster, forsvækkede køer, skrøbelige får, som ikke kan stå sygen igennem, når den kommer over dem. Nej, se til Hans Rasmussen, han vasker og strigler sine køer –"

Professoren afbrød sig selv, da han så, at den sygelige bondesøn trak på smilebåndet.

"Ja, du griner, din dosmere, men du skal vide, at utøj kan strigles af køer som af bæster! Du slutter dig hellere til svinesnideren, den rakker, og hører råd af fremmede empirici og bisselæger, som udgiver dem for almægtige hjælpere for menneskets og dyrets legemlige brøst! Heller tror du, at den ærlige mand Hans Rasmussen, opretholder sin velstand ved nisser, ved manen og forsværgelser end ved flittighed og god røgt! Det er dine principia, din hund!"

Professoren råbte højt og blev meget rød i sit svære ansigt. Han havde rejst sig og var trådt hen til bønderne, men da han fornam den ilde lugt, ligesom af sildelage, der udgik fra dem, trådte han hurtigt tilbage. "Tvi!" sagde han og spyttede, idet han atter satte sig i stolen.

"Såsom I ej vil lade Eder persuadere at bruge medicamenta, kan det og ej heller blive godt," fortsatte han roligere, "somme vil slet intet bruge, besynderlig i denne egn, og hvad ordineret på apoteket er at continuere, haver I ej afhentet. Hører nu vel efter, hvad som godt er," vedblev han og vendte sig halvt om mod hr. Anders, som sad ganske stille mellem bordet og vinduet: "en salve med terpentin, campher og asa foetida, hvormed jeg har smurt kvæget mellem hornene såvel præservative som curative hver 3. eller 4. dag, er godt. Jeg tror og, at mercurius med svovl, blandet til et pulver, og enebær dertil, kunne være en kraftig præservativ-røgelse i de uhumske stalde, hvor kvæget står; – videre: mercurium, antimonium og svovl blandet med nogle aleksipharmaca og balsamica som løvstilke og baldrian, samt noget campher indgivet præservative hver 3. eller 4. morgen og curative 3 morgener i rad udi varmt øllebrød med 4 gange så meget vand blandet, er befundet af god virkning; thi de aleksipharmaca jager mercurium hastigt omkring til peripheriam corporis tillige med det acidum vitriolicum som er in antimonio et sulphure – og jeg skal give min hals, om det ikke hæver den lede syge i sin første anfang, men – – – drollen splide dig, Rasmus! Har du noget at tale, så sig frem! Hvortil har du tunge og mæle?" råbte doktoren pludselig, da han mærkede, at hans lærdom var løben af med ham, og derfor benyttede lejligheden til at bryde af, da han så, at Rasmus havde noget at sige.

Og denne sagde med en mørk, uhyggelig ro: "Det, som den gode herre taler, fatter vi arme bønder intet af. Vi er så fattig og nøgen, at man kan sigte mel igennem vos; det er snarere tid at spille bankerut for vos end som at rende til apoteket i Roskild –

vi har gået længe og trådt, og vi får skikke vos udi vores forfaldne ting, der er yderste fattigdom og elende, – det kan den prisværdige mand, vor far her i stuen, med dyre ord bevidne." –

Professoren afbrød ham og vendte sig til præsten: "Hr. Anders! Hr. Anders! Der hører I selver! Hvad skal en armer mand at gøre? Så vidt, det er vore skrøbelige sanser tilladt at se udi materielle og naturlige ting, kan jeg her bringe hjælp og lægedom og nu hører I? Hvad siger I?"

Præsten rejste sig fra sit sæde, og som en opdæmmet strøm, der pludselig tager kraft og bryder alle hindringer, sprang hans tale frem med hans stærke stemme, der fik end mere malm ved den dybe overbevisning, der klang i dens lyd:

"Jeg siger: om Herren ikke vil tillægge og helbrede den skade og det sår, som er tilføjet min sjæl eller mit legeme eller min timelige velfærd, da kan ingen jordisk hånd eller medikament fraføre os det! For det tilkommer os at *lide*, ja at lide som den Herre Jesus Christ måtte lide den pinefulde og plagsomme korsets død! Thi om nogen vil spørge hver den, som i dag er født: hvortil er du født? Da kan han kun allerrettest svare, at han er kommet til verden for at *dø!* For såsom der er intet herre-slot, intet borger- eller bondehus, ingen hyrdehytte, der jo ikke haver denne beske skål at tømme, da skønner vi og, at dette er vilkåret, med hvilket enhver gødes, at han skal visseligen dø, ja det som mere er: at han straks skal begynde på at dø eller drage; for det, som vi dårligen kalder livet, er *døden*, som kalder sig livet, at den under dette navn des lettere kan *snige* sig på os og forraske os! Og ligervis som døden lader sig ikke bevæge af nogens klage eller suk eller tåre, ej heller af nogen skænden eller

ulad og ej af nogens høje stand eller dyder eller lærdom eller kvaliteter, tager døden i *flæng*, hvilken ham lyster, lige til *det umælende kræ!*"

Der var en dyb tavshed i stuen, bønderne bøjede hovederne, som om de så selve døden fare hen over dem. Konen sad rank og ret, som om hun sad i kirken, men professoren, som havde fulgt ordene med fremstrakt hals, strakte sig over mod præsten og sagde: "Haver I da for sanden aldrig et barmhjærtighedens ord for Jeres arme folk?"

Men præsten svarede højt og myndigt: "Ja, I tænker: kunne Gud føre det over sit faderlige hjerte så jammerligen at pine og plage sin eneste, allerkæreste søn for menneskenes skyld, at sønnen fast fortvivlede og klagede, at han var elendigere end en orm, hvi skulle da den samme Herre Jesus ikke forbarme sig over dem, for hvis skyld han haver lidt så megen elendighed og ond time, når de begærer hans nåde? Således tænker I, I dårer! Men den store David skåede sig, da han led ilde, hartad "som en skrålende rørdrum i ørken, som en tudende ugle i forstyrrede stæder", så som hans psalme lærer os, men han fornam nok, sligt nyttede til intet; thi med al sådan tuden, skrålen og skrigen kunne han ej borttage ulykken – –"

Professoren ville afbryde ham, men den lille mand, i hvis ansigt de blege øjne nu brændte som ild, vendte sig mod ham og sagde: "Se alt det, os møder under Solen, er dødeligt og minder os om vor død: vinteren er sommerens helsot, dagen dør hen i natten og natten i dagen, den dag igår er død og *så* død, at for den er ingen opstandelse at vente. Den dag i dag skal drage sit sidste suk, når den silde aften og fæle nat kommer at dræbe den."

Da rejste professoren sig i oprigtig harme og råbte med drønende stemme: "Nej, hør nu præst, så sandt I er en Guds mand og ikke vil brede vankundighed og vildfarelse eller friste Gud! – Ja, siger jeg, døden er en sikker ting, men livet er os givet det at opholde ved alle midler! Åndens lys er os givet at tænke og granske; og sammen med dyr og mennesker er tillige skabt urter og stene med kraft og lægedom! Videnskab og lærdom lyser just som troens lys, mildner alle piner, glæder alle sind, gør mennesket kløgtig og vis og mere som skabt i Guds billede og uligt dyr og kryb!"

Præsten så på ham med et vredt blik, men betvang sig. "Jeg tilstår," sagde han mere sagtmælet, "ved den luft, vi drager, ved den spise, vi nyder, ved de lægedomme, vi bruger, kan der nu og da flikkes på et levende legeme, men," sagde han, idet han hævede røsten, "verdslig visdom bereder os til frimodighed og gør os uskikket til at dø! Se! Salomon havde så tilforladelig kundskab om alle ting, at han vidste, hvorledes Verden er lavet og elementernes virkelse, tiders begyndelse og ende og middel, dyrs art og bæsters vrede, planters adskillige art og rødders kraft, men han erfor i livets vindige løb, at det var *idel tant og forfængelighed og åndens fortærelse,* at hans visdom var ingen mod *Guds*, og imod *Hans* villie var menneskenes famlende visdom en *forhånelse* og *bespottelse*. Thi skulle vi gøre som Job og finde os uden mindste klynken, uden ringeste knur og surseende i de kors, *Vor Herre* lægger over vore aksler, det være sig" – vedblev han med kirkebønnens ord: "krig og blodstyrtning, hunger og dyrtid, pestilentze og smitsomme syger, digers brud og vandets flod, grådig ild og fjenders anfald –"

"Og vi skal sidde med hænderne i skødet! Vi skal ej kæmpe og stride, når fjenden plyndrer vort land?" råbte professoren hånligt.

"Vi skulle svøbe os i sække og sidde udi aske, påkalde Gud Herren i vore synders erkendelse, desformedelst hvilke han lader alle plager udgyde sig over os!"

"Og jeg siger: en pestilentz kommer over en gudfrygtig enke som over en ubarmhjertig kornpuger! Jeg råder jer, hr. Anders, ej at gøre misbrug af den snak om Guds straf, som ikkun kan forårsage vantro og forargelse!"

"Herren alene ser retten og uretten, han vil ikke lade ulykken komme, hvis vi ej haver forskyldt den, for vi ser Hans finger og fornemmer dens spidse, og den vædermod, som møder den ugudelige, vil ikkun ramme *den, der ikke vandrer i Herrens spor og følger Hans råd*. Vi går på en Jord, forbandet for vor skyld, og tager Herren vore husdyr, vore hjem, vore lader og velfærd – hvad bør vi da andet end prise Hans navn evindeligen; for vi mærker og fornemmer *da*, at han *ikke* haver forladt os, og vi usle og skrøbelige mennesker kysser Hans tugtens ris med grædendes øjne og blødendes læber!"

Den gamle bondefoged var faldet sammen i søvn på bænken, sønnens grønblege ansigt lyste henne i den skumle krog, men Rasmus Gasse, som med skadefro glæde havde hørt de lærde herrers uenighed, benyttede sig af den korte pause, og sagde fromt til præsten i samme øjeblik, som professoren vendte sig og tog sin kavaj:

"Vor far mener da heller itte, a' dæ ka' både vos a' ta' etter ded, som dokteren skriver ner for vos?"

"O, du dåre!" råbte præsten, "de, som ville vise dig Verdens vej, fører dig moksen alle på den vrange og ufare vej, ja – somme råber, at du skal tage på den højre hånd, andre kalder dig til den venstre, en del viser dig i øster, andre i vester, jo længere du spørger, jo videre du løber, jo længere kommer du ind på den vilde vej, hvilken du siden ikke kan forlade. – Ja! Ja! Sådan er den menneskelige kundskab og lærdom, som råber fra alle sider, hver med sin røst, hver med sin mening, men *Gud Herren råber med en stor røst, der døver alle andre!*"

Professoren, som havde tøvet et øjeblik, brød nu ud i flammende vrede: "Det er ham, som er på vrange veje, mosjø!" råbte han, "vide skal I pjalt af en præst, at dette sted vil vorde pestens og sygens sorteste arnested: thi I sultenlus driver Jeres hjord ud i uføre og moser til vantroens og overtroens lygtemænd!"

"Se!" skreg præsten rasende og pegede på den høje anselige mand, som trak kavajen på, "se hvad herligt er et menneskes gestalt, som står i dag og er død i morgen, og da er den et stinkende ådsel, en ussel orme-sæk og maddike-bo! O I forblindede, som tror at kunne helbrede og kurere den syge og de piner, som Gud Herren haver skabt! Vil I finde sygdommens symptomata, da kaster Eders øjne på Eders egen verdslige hovmod og de fast utrolige synder og laster, som nu er gængse; for vi haver nu bærmen af alle tider over os, ja en tid som Noæ tid, da alt kød havde fordærvet sin idræt på Jorden, og anger og ruelse bør nu at være de ene rette medicamenta!"

Professoren gjorde en bevægelse frem som for at slå præsten i det blege ansigt, der lyste af begejstring, men greb sin hue og gik rasende hen imod døren.

"Lad mig komme ud!" råbte han, "kan I retirere jer, I fæhunde!" skreg han til bønderne og løftede sin stok, "I skal få en ulykke, I forbandede kanailler! Herut I hunde!" – Rasmus Gasse rev døren op og sprang ud med de andre, men den gamle greb i farten den store stendunk, som han havde stillet udenfor.

Bønderne stod helt betagne og så efter doktoren, som fo'r forbi dem ned ad landsbygaden.

"Vor far og manden kom rigtig til munds," sagde endelig Rasmus, da de gik. "Han var svær skrap, og han har vel immer mer forstand på sygen end som hr. Anders."

"Ej," sagde den unge bonde, "hvad vil vi stympere, som hverken kan læse eller skrive, ransage udi de hellige sager, – nej, når jeg tror, hvad vor far tror, synes mig vel at have en god samvittighed, – vi bør at svøbe os i sæk og sidde udi aske," tilføjede han.

"Det er midaften," – sagde den gamle med dunken, men blev afbrudt af en dreng, som kom løbende op ad gaden.

"Fatter! Fatter!" råbte han allerede på lang afstand til Rasmus, "koen er syg! koen er syg!"

"Nej, nej," svarede Rasmus og satte i et hastigt løb ned efter og forsvandt.

"Hva'er'et? Hva'er'et?" spurgte den døve.

"Det er Rasmus, hanses ko!" råbte sønnen. "Ak ja, ak ja, ja, ja, ja! Det er noget forbandet tøj!" mimrede den gamle. "Ja, ja, ja!" –

Men hjemme i den lille, lumre stald, hvor man ikke kunne stå oprejst under de lange enebærstænger, som dannede loftet, og

som hang fulde af tykke, støvede spindelvæv, – inde i den ene at de tre båse, under en lille træluge, som nu var lukket op for lyset, knælede Rasmus Gasse ned ved siden at sin rødsnubbede ko, der dorsk strakte sig ud på det stinkende lergulv. Han lå i inderlig fortvivlelse og klappede og kløede det syge dyr eller stak hånden ind i dets mund for at gnide den stive tunge blød og bevægelig.

"Ak jeg elendige menneske, å, å, mit arme kvæg! Den ko elsker jeg mere end mine egne øjne, – å Gud, å Gud! Jeg er værre brudt end nogen anden, dig får jeg aldrig magen etter! Nej, nej min bitte dyr, det må itte ske, du må itte dø! Jeg har jo itte mer tilbages; – nej, nej!" sagde han og rejste sig pludselig med bestemthed, "det *ska'* itte være!"

Henne i døren stod en kone og nogle små børn og græd.

"Hvad vil du gøre, Rasmus?" spurgte hun sagte med en stemme, der var kvalt af gråden.

"Hvad jeg vil gøre," sagde han, idet han strammede sin bukserem, "jeg ved nok, hvad jeg vil gøre, – væk med jer!" og uden hue, bleg og med ansigtet vådt af tårer løb han afsted ud af døren, ned ad gaden.

"Hvor er Ole Foged!" råbte han til en dreng, som han mødte.

"Nøre ve' gadekærnet!" svarede drengen forskrækket, og løb ind i et hus.

Ved gadekæret stod bondefogeden med et par bønder, til hvem han solgte små snapse brændevin af sin dunk. Rasmus kom springende ind imellem dem.

"Hvor er doktoren?" råbte han. – "Han er aget sin kås," svarede et par stemmer.

Rasmus stod et øjeblik rådvild, så rev han pludselig dunken fra den gamle: "Gi' mig den!" råbte han, idet han lagde armen om halsen på den betuttede foged og skreg ham ind i øret: "Nu ska' det være Ole! – Min ko er ved at dø! – Gi' mig brændevinen, så ska' jeg hjælpe vos allesammen."

"Mare om jeg gør – hva' æ'ed mæ dæ? Tal itte så forblummet Rasmus, – du må skikke dig derudi som vi anner –"

Så trak Rasmus ham til side: han måtte ud med koen til Maren Smeds, sagde han, hun vidste råd for den ganske by, det havde hun sagt samme morgen, men hun ville ikke ud med sproget. Men for brændevin måtte hun neje sig, og hvad hun sagde, ville han gøre, hvad i lede Helvede det så var.

Og den gamle sukkede langsomt: "Ja, ja! – Jæ ka' itte stå dine hjerterørendes ord imod, lille Rasmus, men var dig for kogleri – og for al hæsselig dævelskab og – –"

Inden han fik talt ud, var Rasmus borte. Bønderne tørrede sig om munden og rystede ængsteligt og forskræmt på hovedet, idet de så efter ham.

Professoren var kørt. Han havde i stor harme rystet støvet af sine fødder og havde straks ladet vognen lave til; men han var ikke ude af byen, før han lo. Han gjorde nar af sig selv. Du est en habil og højlærd mand – pyh! Mine herrer collegæ vil have en skønne lejlighed til at raillere, hå! hå! – "Ak min lille ven," sagde han blidt til kusken, da de kom til vejstedet, som med sine store revner truede med at styrte ned, "lad os age ind over marken, på det at vores ganske visdom ikke skal bryde sin højlærde hals." De stod begge af vognen, og mens kusken kørte den uden om vejen, gik professoren og så ned på det usle hus, hvor det

pjaltede barn legede i snavset. Så satte han sig atter op og kørte videre i den mørke eftermiddag. –

Noget senere kom Rasmus Gasse trækkende med sin syge ko ud til det lille hus; i et reb om halsen bar han en madæske og brændevinsdunken. Han bandt dyret i nogen afstand fra huset og gik ind.

Maren Smeds lå og sov oven på en seng, der var stillet så tæt hen til skorstenen, at hun kunne nå denne fra sengen, som var stoppende fuld af mange smudsige, men gode dyner. Den lille, kvalme stue var lav og fattig, skidden og uordentlig. Hist og her fandtes der dog gode sager, der ligesom tydede på en vis velstand, men kobberkedlen på væggen, dynerne og et par tinfade over døren var vel snarere bevis på, at Maren Smeds af og til forstod at tilvende sig bøndernes kostbarheder, enten som panter eller som betaling for gode råd, for hjælp med signen, manen og målen og alskens underlige gerninger.

Hun rejste sig op af sengen, da Rasmus kom ind.

"Næ æ'et dæj, Rasmus?" spurgte hun langsomt med sin rystende stemme.

"Ja det er så. Bliv bare på sengen, Maren."

"Næj, næj," sagde hun, da hun stod på gulvet.

Det var en lille, spinkel kone, ikke så gammel endda. Hendes ansigt var farveløst gult og glat, øjnene var lyse, næsten hvide, et mægtigt hareskår flækkede hendes overlæbe og gav hende et stygt udseende, især når hun lo; for tænderne var små og hvide som en kats. Dette hareskår havde hun haft megen nytte af i livet. Hun havde et øjenklæde på, som knapt dækkede det lyse, tilbagestrøgne hår; igennem den ærmeløse, grønstribede bul

stak frem en rødbunden trøje med korte ærmer, der gik halvt ned over de knoklede arme, hvis tynde hud var rød og blank.

"Nå-å, hva' æ'et så, Rasmus Gasse har på sinde?" spurgte hun, idet hun bøjede sig lidt til siden med overkroppen og så på ham med missende øjne.

– – Lidt efter sad de sammen henne ved bordet. Maren drak af en lerskål og Rasmus af en lille tintumling. Han trængte ind på hende med bedende bønner om hjælp for sin stakkels ko og hjælp for alle de arme bønder; han lovede hende guld og grønne skove: en gris og en gås til juletid, ja et halvt lam til foråret.

Men Maren sad tavs og kradsede sig bag på hænderne; hun ville have mere, og Rasmus lovede.

"Ja, men så var der også det, at Rasmus var bange af sig," sagde hun og lo med sit stygge smil.

Men han svor en dyr og drøj ed på, at han skulle gøre, hvad hun ville, bare hun ville hjælpe hans ko.

"Har vi ikke gjort alt, hvad mennesker kan gøre?" spurgte han. "Har vi ikke åreladt det edrede blod af det syge kvæg, har vi ikke draget det over de levendes dyr, som vi grov ned i jorden på deres bug, har vi ikke, har vi ikke – –" og han blev ved at ramse op, hvad de havde gjort lige fra bønner til Vorherre og doktorens recepter til Marens egen signen og målen. – "Men du kan nok heller ikke mere," sagde han til sidst og rakte hånden koldsindig ud efter dunken, – "så er det nok ikke her, jeg skal sidde."

Så tog Maren og skænkede koppen fuld og tømte den, og lidt efter begyndte hun at snakke. Hendes hvide øjne blev store og stikkende, alt som hun hviskede og drak og mumlede; Rasmus lå over bordet og slugte grådigt alt det, han kunne opfange om

alle de onde ting og trolde og nisser og varulve og natteravne og marer og djævle, som boede i Jordens skød – ja i Jordens lumre, byrdige skød opklækkedes alt det kram som snogeæg, al den Lucifers fedtede yngel, der kom op som pest og syge; men når Vorherre sendte sin velsignede sol, kom det op som tåger og svulmende dampe ved sommerens tide over moser og enge og løste op og vejrede hen – det havde Rasmus Gasse vel nok set?

Ja det havde han.

Men efter høstens tid, når Vorherres velsignede sol gik væk, så blev al råddenskab bundet i Jordens skød og lå og gærede, forfulnet og sur, og så rugedes ud alt troldtøj og alle onde ting og sot og gigt og kolden og rasendes feber og pest. Det forstod Rasmus Gasse vel nok?

Ja, det forstod han godt.

"Men hvad er det, som binder al det levendes liv i den gruelige nød, alt det djævelskram? Å ja, å ja! Det er liv for liv, Rasmus Gasse, ha, ha, ha, det er liv for liv! Derfor grov vi dem ner – kreaturerne! Liv for liv!" Og hun tømte skålen. Hendes øjne blev sløve, og hendes skårede mund bevægede sig af sig selv uden lyd, mens hun stønnede af drukkenskab.

"Nu har hun kompleksen," tænkte Rasmus, "nu kommer det!"

"Vi må grave det nør – liv for liv – vi må binde og føde dem, – nej, nej, – itte dyr, itte dyr! –" Hun havde rejst sig og støttede sig nu til bordet ligesom stivnet og med fremstrakt hals, idet hun langsomt og med bredt sjællandsk mæle remsede op: "– det, som ikke ejer mand eller kvinde, det, som ikke ejer hus, hjemstand, fæmon eller tyendes, det som ikke ejer guld, sølv eller glimmersten, eller hvad med navn nævnes kan, det, som kuns har liv og blod, hvis levendes liv ikke frister mennesker,

dyr eller andet kryb, hvis døendes død ikke ska'er mennesker eller andet kryb, som kuns ejer hvile og lise i villie og sind, i lemmer og ledemod, ren og pur, indvortes og udvortes, sovendes eller vågendes, hvemses ånde er som Paradisets ånde, der renser, der toer, der helliger, der drager, der binder al Lucifers onde stank og gruelige smitte, der lurer og lumrer i Jordens skød – – –"

Så faldt hun pludselig sammen på bænken med hovedet på bordet.

I samme øjeblik bankede eller pikkede det sagte på døren. Det begyndte at blive mørkt, og i dørsprækken, der åbnedes, så Rasmus Gasse først intet, men så styrlede håret pludselig isnende på hans hoved, som om et forfærdeligt syn viste sig for ham: Det var den lille piges blege ansigt.

"Vil du ha' et stykke mad?" spurgte han hæst, og hans hænder rystede, da han lukkede æsken op og tog et stort stykke ostemad frem. Barnets forsultne øjne fulgte begærligt hans skælvende hænder, og hun fulgte ham i hælene som en lille hund, da han skyndte sig ud af døren med maden. Så satte hun sig hen i grusgraven under vejen og gav sig til at spise. Men Rasmus Gasse vandrede rastløs, urolig og meningsløst om foran huset, der var ikke blivende ro på ham, han stod, han gik, han søgte, han lyttede, så forsvandt han bag huset og kom atter frem, sveden drev ham ned ad ansigtet, og til sidst stod han oppe på den skridende, spaltede vej med en spade i hånden. Med et vildt tag slog han et stik ned i jorden – da lød en spæd og tynd lille barnestemme op til ham: "I kaster jo sand på min mad!" Med en vanvittigs styrke satte manden sin spade ned i vejens spalte, vred den om, og en vældig lavine af grus og sten

og jord styrtede ned og tog mere med sig, klump efter klump, manden sprang rasende om, stødte til skredet, slog, trampede og sled: hele vejen styrtede drønende ned i graven, mange, mange læs – så blev der ganske stille.

Rasmus løb med liggråt ansigt ned til sin ko: "Op med dig!" råbte han og sled i tøjret, "op med dig! Hej, herop, dit utoske!" skreg han skummende af iver og vildskab – men koen lå stiv og død.

Rasmus stod et øjeblik som forstenet og så med et tomt blik frem for sig, – da hørte han en lyd af nogle småsten som trillede ned i graven, og med et rædselsråb styrtede han afsted ind i byen – – –

Hvad er det for et sælsomt liv, der leves i nattens mørke i den usle landsby? Stemmer, der hvisker, – – ud af sorte skygger kryber frem endnu sortere skygger, der atter forsvinder, – – små lyde som af træsko mod sten, og så: tavshed og stilhed, – der er ingen! Jo, – atter hvisken og skygger, som af dyr og mennesker, og så: tavshed og tysthed – og den tomme, sorte nat.

Mon bønderne har hørt det: at vejen er skredet ned over Maren Smeds den lille hittetøs?

Trækker de mon nu i den mørke nat deres syge dyr hen over barnets friske grav? –

Langt ud på morgenstunden kørte en magelig vogn ind til København fra Roskilde. Professoren stikker sit store, kloge ansigt ud af chaisen og ser ud over det flade land. Skyerne

hænger lave og grå, langt ude i øst skærer Solen en gul, pjaltet flænge i det tunge tæppe og begynder at lyse over det livløse, øde landskab, så rammer en underlig støj hans øre: skræppende knækkende, rappende lyde, og han ser i Solens første skær en stor flok gæs, som drives hen ad en sidevej ind imod staden; gæssenes lange halse står strakte og stive i vejret, hoved ved hoved, hals ved hals, og drengen, der driver dem, går bagved og synger:

> Enhver som tror og bliver døbt,
> han skal vist salig blive,
> thi han ved Jesu blod er købt,
> som vil sig ham indlive
> og blandt Guds børn det hellige tal
> til Himmeriges æres val
> med rosenblod indskrive.

Munken går i enge

Der var intet hegn om skoven, den havde ingen begyndelse og ingen grænse, den steg lidt efter lidt op af den brune hede. Vantrevne buske og vindslået småkrat krøb op ad bakken, højere oppe kom ganske lavt egepur listende på maven hen imellem de brune tuer, rejste sig så ligesom på knæ for at se, rettede sig helt op, og allerforrest oppe på bakken stod rag og rank en ranglet eg, som rakte sine grene ud, vinkende efter alt det krybende kravl: Bare fremad! Her er skoven! – – Der stod den da træ ved træ; først en flok, tre-fire i hob: gamle krogede ege; som gamle mænd ludede de forover, støttede hænderne mod lænderne og kigede ud under de buskede bryn, – så i masse: unge kraftige ege, og bag ved dem til de tabte sig dybt inde i den sorteste barskov, fyr ved fyr, ranke og rette, en hær af mørke drabanter. –

Landet omkring lå hen. Det var klosterjord og lidet dyrket endnu, den var først nylig kommet munkene i eje, og klostret lå langt på den anden side skoven. Så vidt, man kunne se, var intet hus at finde, kun lyng, der var brun, og derimellem grønne klatter af stubbet pur og gyvel. Nede bag højene skar bækken afsted som et smil i et skummelt åsyn. Rør og siv stod som velkæmmet skæg om dens sumpede, lysegrønne sider, men engen omkring den var smal.

Oppe på bakken i skyggen af skoven lå en mand og sov, solen kom listende og stjal sig ind under den side hat, som skjulte hans hoved, brændte blank på hans glatte, brune hage og sneg

sig ind i den åbne mund, så tænder og gummer lyste. Han havde bare ben og hvide knæbukser af skind, som ikke var knappede ved knæene; benene var stærke og brune, tæerne så ud, som de aldrig havde stukket i støvler, kraftige og lige, fulde af muld og visne blade, som var han gået gennem skoven og lige kommet ud derfra. Ved siden af ham lå et par sandaler af leverbrunt læder og en bylt, men hen over bryst og mave var slængt en kappe eller kutte af skiddenblå uld.

Lærken ringede liveligt oppe i den tykke luft, bier og biller brummede en tonende bas i den dirrende urteduft. Myrerne krøb op ad hans ben, fluerne virrede om hans hat, hans kraftige ånde pustede frem under den, jog dem væk, men de kom stadig igen. Så vågnede han, så sig slummerdrukken om, vendte sig på maven, strakte sig, gned sig mageligt og søvnigt i lyngen og rejste sig så på knæ med den brede hat på hovedet. Han kigede imod solen, rejste sig så helt op og slængte kutten over skuldrene, tog bylten og gik trøg og trevent op på højen.

Deroppe fik han pludselig øje på engen og bækken, og så fik han hast. Huj! ned over bakkerne i flyvende løb, lyngen slog ham om benene, han sprang over kratbuske og tuer, faldt så, tabte bylten, op igen og lo, så afsted over den sjappende eng, til han stod helt nede imellem sivene.

Så smed han kappe og bylt, skindtrøjen af, bukserne af: den store magre knøs sprang nøgen ud imellem rørene, så vandet i sprøjt slog om ham; – hans ryg var menslået med røde småsår og blålige strimer, så rev han hatten af håret – kronraget var han.

Han tumlede drengeagtig i bækkens brede vand, pjaskede som et vilddyr, stalkede som en stork, men undertiden

standsede han, så omkring sig til alle sider og lyttede, og som han stod dér og Solens hvide lys strålede i hans vandblanke lemmer, rakte han armene ud i den lumre sommerluft, og hans legeme var som Vor Frelsers Jesu Christi sølvbillede i klostrets sakristi at se.

Så var badet endt. Han rystede den hvide køllert, bandt dens bånd over brystet og nu knappede han hægterne på de hvide bukser under knæet, men sandalerne skyllede han i vandet. Så slog han kutten om sig, knyttede rebet, og munken fulgte bækkens bred.

Det var stiløst land, men han kendte vej. Bækken løb med som en hund; men den kunne ikke vinde med, da han gik op fra engen og kom op på dyrket jord, hvor byggen stod spredt og forbrændt på den grålige, skarpsandede jord. På den anden side marken lå en høj, halvt dækket af strittende buske, slåen og brombær, burrer og tjørn, hyben og tidsler vrildet og vringlet og vevlet ind og ud i hinanden, men øverst stod tre lavstammede bøge med brede kroner af sortgrønt løv. Han gik igennem byggen og trængte ind i det tætte buskads. Grenene knasede, bragede og brækkede, torne og burrer stak sig fast i den uldne kutte, men han brød igennem, mens hans store, hvide tænder med et glædefuldt smil lyste i det magre, brune ansigt.

Men der var ingen oppe på højen.

Han kigede ned mod vest, hvor bækken løb og hvor engen var bred; der lå et hus dernede, og man skimtede et tag mellem træerne. – Da skiltes buskene – hun kom springende frem, håret i fletning, buttet og blond, svulmende læber, svulmende bryst, en yndelig moden frugt – så kastede han sin kutte –

Og munken går i enge
den lange sommerdag –
hvad gør han der så længe?
O ja, o ja, o ja! –
Han plukker af de roser
og af de røde bær
og af de krusemynter,
alt med sin hjertenskær. –
Munken breder ud sin kappe så blå
og beder skøn jomfru at hvile derpå:
Kom falderalle rida – – –!
Og se, hvor lystigt de danser, de to,
som om de havde stjålet både strømper og sko –
Kom falderalle rida, kom falderalle rida – – –!

Om "Jonathan og andre fortællinger"

Forfatter: P. Fr. Rist (1844-1926).
Org.udgave: *Jonathan.* P. G. Philipsens Forlag, København 1894.
Denne udgave er baseret på førsteudgaven.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter maleri af Josip Račić (1885-1908): Selvportræt (1908).

ISBN 978-87-7979-952-3

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-189-3 (Ølstykke 2010).

© 2023 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk